

BUYING/SELLING In Michigan

Homes, Gas Stations, Liquor Stores, Plazas, Hotels

All Types of Loans
Residential & Commercial

RAJ S. SHERGILL Realtor
Land Mark Realty

41637 Ford Road, Suite A, Canton, MI 48187
Cell 734-751-4455, rajsshergill@yahoo.com

Truck Insurance Specialist

• Preferred Carriers (A++)
• Bobtail Insurance
• Cargo and Primary Liability

TRI COUNTY INSURANCE

734 655 9090

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM

\$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)
ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ

24/7 Customer Service ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ

1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

USPS - PP 1 Sixteenth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 16, Issue 34, August 22, 2015 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ 'ਜੰਗ' ਨੇ ਬੇਵੱਸ ਕੀਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਲੋਕ

ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਿਜਰਤ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਵਸੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਦਿਨ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਪੁਣਛ ਤੇ ਰਾਜੌਰੀ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਪੰਚ ਸਣੇ ਛੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ 20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਪੁਣਛ, ਸੂਜੀਆਂ, ਬਾਲਾਕੋਟ, ਹਮੀਰਪੁਰ ਤੇ ਮੰਡੀ ਸੈਕਟਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਉੱਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨਿੱਤ ਦੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਜੜ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕ।

ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ

ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦੋ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਤੇ ਚਾਰ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖਾਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਖੁਦ ਅਤਿਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਫੈਲੀ ਫਿਰਕੂ ਨਫਰਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ 10 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਜਾਣ, 40 ਲੱਖ ਦੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਅਤੇ 2.5 ਕਰੋੜ ਦੇ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ।

ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਬਦੁੱਲ ਬਾਸਿਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਜਿਥੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

'ਆਪਣਿਆਂ' ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੇ ਹੀ ਧਰਮ ਸੰਕਟ 'ਚ ਪਾਏ ਅਕਾਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਔਖੀ ਘੜੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਇੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੁਲਾਰੀਆ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਆਗੂ ਗਠਜੋਤ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੰਰਨ ਵਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਿਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ।

ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਬੁਲਾਰੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਹਿਰ

ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਈ ਮਨਮੋਹਨ ਸਰਕਾਰ

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ, ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਤੇ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਗਠਜੋਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਕਿਰਕਰੀ ਤੋਂ ਖਫਾ ਹਨ। ਸਵਾ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। 14ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਹੇਸ਼ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਉਠਾਏਗੀ, ਪਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਬੁਲਾਰੀਆ, ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਅਜੇ ਵੀ ਡਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਤਰਨਤਾਰਨ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਕੋਟ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਭਗਤਾਂਵਾਲਾ ਡੰਪ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਬੁਲਾਰੀਆ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਖੜਕਾਉਣ ਦੀ

ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਡੇਢ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪਲਾਂਟ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

Dhade & Associates, PC Immigration Lawyers

WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ

*ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
*ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
*ਡੀਪੈਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
*ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Ph:248-254-3441

Fax:(248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro

7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

Herman Singh Dhade
Immigration Lawyer

Estb. 1975

World Wide Travel

www.fly2world.com

ਸਸਤੇ ਟਿਕਟ ਬਿਹਤਰ ਸੇਵਾ

DETROIT 734 838 9998 TOLL FREE 866 66 INDIA CHICAGO 312 224 8800

DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR

ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਐਵਾਰਡ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਪਾਂਡਵ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਯੁੱਗ-ਕਵੀ ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ

ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲੋਂ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਸਮਰਪਤ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾ. ਪਾਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਉੱਤੇ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪੱਧਰ ਡਿੱਗਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ। ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਇਕ ਆਡੀਓ ਸੀ.ਡੀ. ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਸਦਕਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ 'ਭਾਸ਼ਾ ਸਨਮਾਨ' ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪਾਏ ਵਿਲੱਖਣ ਯੋਗਦਾਨ ਸਦਕਾ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਕੋਇੰਬਟੂਰ (ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ) ਵਿਖੇ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਜੁਰਗਾਂ ਲਈ ਪਿਕਨਿਕ 13 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਿੱਖ ਆਉਟਰੀਚ ਸਰਵਿਸਜ਼ (ਐਸ ਓ ਐਸ) ਵੱਲੋਂ 13 ਸਤੰਬਰ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਦਾਦਿਆਂ/ਨਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 'ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਡੇਅ' ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪਿਕਨਿਕ ਸਮਾਗਮ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਡੀਅਰ ਗਰੂਵ ਈਸਟ ਦੇ ਗਰੂਵ ਨੰਬਰ 4 ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਗਰੂਵ ਡੰਡੀ ਰੋਡ ਉਪਰ ਹਿਕਸ ਅਤੇ ਕੁਇੰਟਨ ਵਿਚਾਲੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਐਸ ਓ ਐਸ ਬਜੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਬੇਟੈਨੀਕਲ ਗਾਰਡਨ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਸੀ।

ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੰਤਵ ਬਜੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਿਕਨਿਕ ਦੇ ਜਰੀਏ ਸ਼ੁਗਲ ਮੇਲੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। 13 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਦਾਦਿਆਂ/ਨਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤਿਆਂ-ਦੋਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸੁਖਾਵਾਂ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਪੀੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਸਾਇਦ ਸੁਚੇਤ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਆਏ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ, ਬਜੁਰਗਾਂ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਐਸ ਓ ਐਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸਿੱਖ ਯੁਵਕਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤਕ ਇਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ-ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਮੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਸਲੀ ਫਿਕਰੇ ਕੱਸੇ ਜਾਣ, ਕਿੱਤਾ ਚੁਣਨ ਲਈ ਸਹੀ ਅਗਵਾਈ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯਤਨ

ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਗਰੈਂਡ ਪੈਰੈਂਟਸ ਡੇਅ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ, ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਦੇ ਸ਼ੁਕੀਨ ਬਜੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੁਨਰ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਪਿਕਨਿਕ ਦੌਰਾਨ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਐਸ ਓ ਐਸ ਦੀ ਕੈਸੀਅਰ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸਵੈਮਾਣ ਵੱਧਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ 844-888-7454 ਜਾਂ ਈਮੇਲ SOSChicago2014@gmail.com ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

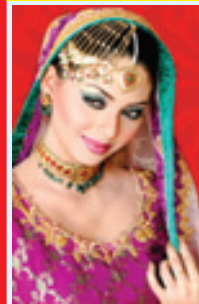
ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੋਲਾ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਧੂ ਕੋਂਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਖਰਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਲਾ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਘੁਟਾਲਾ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

Preet BOUTIQUE

ਹੁਣ ਗਰੀਨਵੁੱਡ 'ਚ ਹੀ ਨਵੀਂ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ

916 E. Main Street, #204, Greenwood, IN 46143
Vally Vista Plaza (Near Desi Bazar)

Gidha Bhagra
Dressess On Rent

ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਓ

Designer Lehengas, Suits, Sarees, Kids Wear

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ,
ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ,
ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਜਾਗੋ
ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਈਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰੁਮਾਲਾ
ਸਾਹਿਬ, ਚੰਦੋਆ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ

Call: 317-603-4018

E-mail: preetboutique1973@gmail.com or spkaurus@yahoo.co.in
Facebook page (Preet Boutique USA & Canada)

Fuel Tanker Truck Drivers Wanted

Make \$1,500 per week
Home Daily. local Indiana drive

For more info., please call Manjit Nagra
Office 317-291-2300 X 23
or Cell 317-750-1900

MWOSE & DHALI WAL ATTORNEYS AT LAW

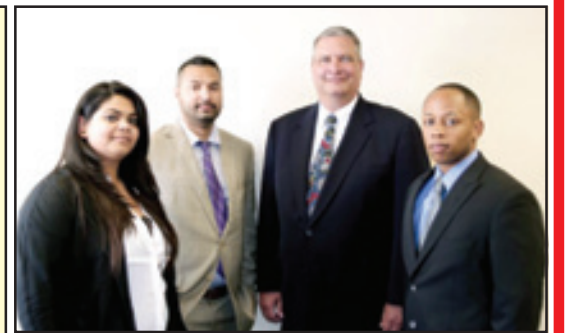

IMMIGRATION
CRIMINAL DEFENSE
BUSINESS LAW
CIVIL LITIGATION
REAL ESTATE

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
ਫੌਜਦਾਰੀ ਵਕਾਲਤ
ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ
ਦੀਵਾਨੀ ਵਕਾਲਤ
ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ

**ਅਟਾਰਨੀ
ਐਟ ਲਾਅ**

LICENSED TO
PRACTICE IN INDIANA,
MICHIGAN, FLORIDA
AND IMMIGRATION
LAW IN ALL 50 STATES.

FREE CONSULTATION!

ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਲਾਹ ਅੱਜ ਹੀ ਮੁਫਤ ਲਓ
317-222-1567

**ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ
ਉਰਦੂ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ**

CONTACT US TO SET UP AN
INTERVIEW PUNJABI, HINDI, AND
URDU SPOKEN
WWW.MDLEGALTEAM.COM
CONTACTUS@MDLEGALTEAM.COM

OFFICE LOCATION:
1426 W. 29TH ST., SUITE 201B
INDIANAPOLIS, IN 46208
Fax: 317-288-1842

ਪੀ ਐਚ ਓ ਵਲੋਂ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ (ਪੀ ਐਚ ਓ) ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ 23ਵੀਂ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਇਸ ਸਾਲ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰੂਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿਚ 23 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਐਤਵਾਰ 23 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਰੁਕਫੀਲਡ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਮਾਗਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਗਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐਤਵਾਰ, 30 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂਕਿ 13 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀਟਨ ਅਤੇ 20 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਲੂਲਿਆਂ, ਪਿੰਗਲਿਆਂ ਤੇ

ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਲਈ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਮਨੋਰਥ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (847-833-5340), ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (847-975-3877), ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਸਲੂਜਾ (847-676-4576), ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਾਰਵਾਹ (630-313-9121), ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੰਸਰਾ (847-991-7761), ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ (847-674-9074) ਜਾਂ ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ (224-456-8096) ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ

ਕਰਨਾਲ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ 5 ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ 1-1 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ 2007 ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ ਨੰਬਰ ਇਕ ਉੱਤੇ ਜਾਮ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ 2800-2800 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇੰਦਰੀ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਜਨਹਿਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੰਬੋਜ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਆਗੂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ, 2 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਜਨਹਿਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕੁਲਦੀਪ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਵੱਲੋਂ ਰੋਹਤਕ ਵਿਚ 'ਜਨਹਿਤ ਰੈਲੀ' ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋਏ ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੰਬੋਜ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਟੈਕਸੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਉਹ ਕੌਮੀ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ ਨੰਬਰ ਇਕ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਉਥੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਵਾਜਾਈ ਠੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਪਿਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਕਈ ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਵੀ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਵਿਖਾਵਾਕਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਕੌਮੀ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਠੱਪ ਕਰਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਭਾ ਮੁਖਰਜੀ (74) ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਵਿੰਦਰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਡੇਢ ਕੁ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਕਾਰਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਆਰਮੀ ਹਿਸਪਤਾਲ ਐਂਡ ਰੈਫਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਸੱਤ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਆਈ. ਸੀ. ਯੂ. ਵਿਚ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇਕ ਧੀ ਹੈ।

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans
(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax
Balbir.Grewal@SistarMortgage.com
*Refinance up to 125% value of the house.

Loans
Available
In
Most
States!

>100% FHA Financing>Residential (Purchase & *Refinance)>Self Employed>Cash Out Refinance>Investment Property Loans>Jumbo Loans>Commercial Property With Business or Business Only

Madan Khatri

Want to Buy/Sell Homes, THs, Condos, Apartments, Motels!

Call Madan Khatri

847-530-1550

www.PropertyZoo.com

Top Producer at the office in 2011-2013-2014

*****A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!!*****

BHHS American Heritage

25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

There is One God

SIKH OUTREACH SOCIETY

Invites you and your family to Senior Citizens' Picnic and to help pay tribute to grandparents (Thanks Nani, Nana, Dadi, Dada)

Sunday, September 13, 2015 (11 am to 3 pm)

Deer Grove East Grove #4

Dundee Rd., Palatine, IL (between Quentin Rd and Hicks Rd)

Bring your family for food, fun and games. There will be booths specific for senior citizen information

Please RSVP the number of guests to one of the following contacts

Thakar S. Basati basatit@aol.com 847-736-6092
Bhai Mohinder Singh mohinder27@yahoo.com 847-293-3122
Amardev Singh amardev67@gmail.com 708-612-7963
Kushpal S. Sodhi khushpal1@outlook.com 630-936-8716
Jasvir Kaur jasvir.chicago@gmail.com 224-545-0542
Ruby Chawla mnepata@aol.com 630-290-2136

Kuldip S. Makker kuldip.makker@gmail.com 847-843-2518
Dr. Amarjit Singh singh1091@aol.com 630-886-9191
Kushpal S. Sodhi khushpal1@outlook.com 630-936-8716
Sukhmel S. Atwalsukhmel.atwal@gmail.com
Sarwan Singh samrajusingh@yahoo.com 224-628-5522

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ‘ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ

ਬਠਿੰਡਾ: ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਮੁਆਫੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 61 ਕੈਦੀ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿ 20 ਕੈਦੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਉਤਾਰੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਯਕਮੁਸ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤਹਿਤ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਮੁਆਫੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ, ਸੱਤ ਤੋਂ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ, ਪੰਜ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ, ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਮੁਆਫੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਯੋਗ 81 ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 20 ਕੈਦੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਤਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਅਨੁਸਾਰ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 10

ਕੈਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਚਾਰ ਕੈਦੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਤਾਰਨ ਕਰਕੇ ਰਿਹਾਅ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੱਠ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਮੁਆਫੀ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਕੈਦੀ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਕੈਦੀ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਠਿੰਡਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ

ਹਾਈਟੈੱਕ ਹੋਣਗੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਝਗੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਤੇ ਪੈਨੀ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਹਰੇਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚਲੀ ਹਰੇਕ ਬੈਰਕ ਤੇ ਸੈੱਲ ਵਿਚ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤਿ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜੇਲ੍ਹ ਨਾਭਾ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੈਂਗ ਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਖਤ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਸਮਗਲਿੰਗ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਵਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕੁਝ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੈਮਰੇ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੇਟਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀਆਂ 28 ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੈਦੀ ਤੇ ਹਵਾਲਾਤੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮੁੱਖ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਬਣੇਗਾ, ਜਿਥੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹਰਕਤ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੈਦੀ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਤੇ ਰੋਪੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਕੈਦੀ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਾਖੜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਤਹਿਤ 81 ਕੈਦੀ ਯੋਗ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 61 ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਛੋਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ

ਗਈ, ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਮਾਮਲਿਆਂ ਤਹਿਤ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾ ਫਾਰਨ ਐਕਟ 1946, ਪਾਸਪੋਰਟ ਐਕਟ 1967 ਤੇ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗ ਐਂਡ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟਾਂਸਜ਼ ਐਕਟ 1985 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਛੋਟ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ।

ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲੇ ‘ਚ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਹਲਾਕ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਜਾ ਖਾਨਜ਼ਾਦਾ ਦੀ ਆਤਮਘਾਤੀ ਬੰਬਾਰ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਟਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 27 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ 17 ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਤਮਘਾਤੀ ਬੰਬਾਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਤਰਜ਼ਮਾਨ ਦੀਬਾ ਸਹਿਨਜ਼ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲਾ ਅਟਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਦੀ ਖਾਨ ਸਥਿਤ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਜਾ ਖਾਨਜ਼ਾਦਾ, ਇਕ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸਮੇਤ 19 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 17 ਲੋਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਡੀ.ਐਸ. ਪੀ ਪਛਾਣ ਸ਼ੱਕਤ ਸ਼ਾਹ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਛੱਤ ਉਡ ਗਈ ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮਲਵੇ ਥੱਲੇ ਦੱਬੇ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਈਅਦ ਇਲਾਹੀ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜ਼ਾਹੀਦ ਸਈਅਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚਾਲੀ-ਪੰਜਾਹ ਲੋਕ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜਦੋਂ ਆਤਮਘਾਤੀ ਬੰਬਾਰ ਘੁਸਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਧਮਾਕਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਖਾਨਜ਼ਾਦਾ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨਲ ਸਨ। ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ

ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ 40 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਵਜ਼ੀਰੇਸਤਾਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ 40 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ‘ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫ਼ੌਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਐਤਵਾਰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਉੱਤਰੀ ਵਜ਼ੀਰੇਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਵਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਚਾਲੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਹ ਹਮਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਰੰਭੀ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਰਿਹਾ ਸੀ। ‘ਡਾਨ’ ਅਖ਼ਬਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਫ਼ੰਗਵੀ ਨੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਫ਼ੰਗਵੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਲਿਕ ਇਸਹਾਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ

ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਖੁਫ਼ੀਆ ਵਿਭਾਗ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ 150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਤਮਘਾਤੀ ਬੰਬਾਰ ਹਨ। ਲੋਕ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵਰਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਅ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੇਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਖਿਲਾਫ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਪੰਜ ਵਾਰ ਮੌਲਾਨਾ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਆਜ਼ਾਦ ਟਰਾਫੀ ਜਿਤਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੇਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਉਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਾ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਮੇਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਦੋ ਜਾਅਲੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਟਿਆਲਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਡਾ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਲੈਕਚਰਾਰ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਜੋ ਦੋ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤੇ ਸੀ, ਉਹ ਫਰਜ਼ੀ ਪਾਏ ਸਨ।

ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਐਮ.ਐਸ.ਜੀ-2 ਦਾ ਨਵਾਂ ਪੋਸਟਰ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਉਤਸੁਕਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਮੈਸੇਜਰ ਆਫ ਗੋਡ (ਐਮ.ਐਸ.ਜੀ) ਆਈ ਸੀ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਤੇ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਨੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲਣ ਉਤੇ ਫਿਲਮ ਰਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਮਤੀ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਫਿਲਮ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਫੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ‘ਗੋਡਮੈਨ’ ਬਣਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਤਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਦੀ ਨਕਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ ਗੂੰਜੇ ‘ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ’ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ

ਅਟਾਰੀ: ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਦੋਸਤੀ ਮੰਚ ਵੱਲੋਂ ਫੋਕਲੋਰ ਰਿਸਰਚ ਅਕਾਦਮੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗਰਤੀ ਮੰਚ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਹਮਖਿਆਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ 20ਵਾਂ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋਸਤੀ ਮੇਲਾ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਰਹੱਦ ਵਿਖੇ ‘ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ’ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਲਾਏ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ‘ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ’ ਬੋਲ ਕੇ ਦਿੱਤਾ।

ਅਟਾਰੀ-ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਬਾਲ ਕੇ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ, ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਸਾਫ਼ਮਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਆਲਮ, ਸਈਦਾ ਦੀਪ ਤੇ ਸਰਮਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ ਵਿਖੇ ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਦੋਸਤੀ ਮੰਚ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ,

ਸਰਹੱਦ ‘ਤੇ ਪਾਈਆਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ

ਫੋਕਲੋਰ ਰਿਸਰਚ ਅਕਾਦਮੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਮੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਤੇ ਦੀਪਕ ਬਾਲੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ

ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮ, ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਉੱਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਤਿਨ ਦੇਸਾਈ ਸਮੇਤ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਾਫ਼ਮਾ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਉੱਘੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ

ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਕੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਤੇਰਾਂ ਸੂਤਰੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉੱਦਮ ਜਾਹਰ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਮੌਕੇ ਹੋਈ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਦਸ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਸੀ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਵਾਧਾ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਵਿਖਾਉਣ, ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਵੀਜ਼ਾ ਕੰਟਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਦੁਵੱਲੇ ਮਸਲੇ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਮਨ ਦੀਆਂ ਹਮਾਇਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਟਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਮੂਹਰੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ‘ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ।

ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਜਗਾ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ।

ਅਟਾਰੀ-ਵਾਹਗਾ ਸਰਹੱਦ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹਮਖਿਆਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਜਨਾਬ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਆਲਮ ਨੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਗੇਟਾਂ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ‘ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ ਦੋਸਤੀ’ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ, ਅਤਿਵਾਦ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦੋਵਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋੜਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ, ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣ ਲਈ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾ ਕੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Suitable match for US citizen Khatri Sikh girl 28, 5'5" Doctor of Pharmacy, Pharmacist in New Maxico. Boy should be 28 to 31 years, tall, Highly educated (medicine or engineering), Well settled in USA, non-smoker, non-drinker, non-trimmer. Contact Harmohinder S. Vij at hvij@aol.com or call at Ph: 505-216-1644.

Wanted suitable match in India/USA for Punjabi Ravidasia girl living in India 31, 5' M.Sc. PhD Bio-chem., working as research associate in a reputed University in India. Contact: 91-98880-69822 (India) or binneyksood@gmail.com

Suitable Jatt Sikh match sought for Jatt Sikh U.S. Citizen girl 26, 5'2" BSc nursing and employed. The boy should be, well educated. Contact: 630-930-8820 or bkaur0521@gmail.com

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

US citizen/green card holder girl wanted for Sikh Arora, 31 years, 5'6" B.Tech (Mechanical engineer), MBA finance. Currently on business visa. Contact, Ph: 312-522-6522. Email: Amarinder.singh627@gmail.com

ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ 'ਸਟਾਰਟ ਅੱਪ-ਸਟੈਂਡ ਅੱਪ ਇੰਡੀਆ' ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਕ ਇਨ ਇੰਡੀਆ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਨਵੀਂ ਮੁਹਿੰਮ 'ਸਟਾਰਟ ਅੱਪ ਇੰਡੀਆ- ਸਟੈਂਡ ਅੱਪ ਇੰਡੀਆ' ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਤੀਵਾਦ ਦੇ ਜਾਨੂੰਨ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਾ ਚੁੱਕਣ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਇੰਡੀਆ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਸੁੱਟੇਗੀ। 2022 ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ 75ਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਤੱਕ ਵਿਕਸਤ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਦੀ ਕਾਰ 'ਚ ਧਮਾਕਾਖੇਜ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣੀ ਭੇਤ

ਬਠਿੰਡਾ: ਲੰਬੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਵਿਫਟ ਕਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੀ ਧਮਾਕਾਖੇਜ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਭੇਤ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 13 ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ ਤਾਪ ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਲਾਗੇ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਇਕ ਸਵਿਫਟ

ਕਾਰ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਖਤਰਨਾ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹਲਕਾ ਲੰਬੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੱਤਾ ਖੇੜਾ ਦਾ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਹਾਦਸੇ ਮਗਰੋਂ ਕਾਰ ਸਵਾਰ ਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੰਬਰ ਪਲੇਟਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਧਮਾਕਾਖੇਜ

ਸਮੱਗਰੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਸਕੂਟਰ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉੱਤੇ ਸਵਿਫਟ ਕਾਰ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ

ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਜੁਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਰੇਲਵੇ ਟਰੈਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਲ ਅਨਲੋਡਿੰਗ ਪਲਾਂਟ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੰਬੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਰੱਤਾਖੇੜਾ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 10 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਈ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਿਫਟ ਲਈ ਸੀ।

ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਟਾਫ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਵੇਟਰ, ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਫਰੀ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 317-313-9651

ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਣ ਲੱਗੀ ਪੁਲਿਸ

ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਟਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨੇਸ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਨੇ ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੌਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਲਹਿਰਾ ਥਰਮਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰੱਖਿਆ ਅਫਸਰ ਸੁਖਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੱਗਰੀ ਕੋਲਾ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਵਰਕੋਮ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੂਤਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੁਣ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਬੋਝ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR

JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.

For Emergency
Call anytime at

847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545
London \$250

INDIAN BAZAAR

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼
ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ
ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ
ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ
ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ
ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ
ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9
ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ
ਲਈ 10% ਛੋਟ

Ph: 317-534-5151, 916-524-0045

24 ਘੰਟੇ
ਸੱਤੇ ਦਿਨ
ਸੁਣੋ

Listen on :

Radio Sets (CA, WA, NV)

Dial in

832-551-5029 or 605-475-6868

Android & iPhone App

www.PunjabiRadioUSA.com

Ph: 408-272-5200

Flat Rate Funding Group

Are you tired of waiting to get paid on
your outstanding freight invoices?

Get your \$\$\$ now!

At Flat Rate Funding Group, we offer the lowest
fixed factoring rate in the transportation industry-

1.5%!

Call Goldy Dhillon 734-444-9625

sales@flatratefunding.com

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫਰੇਟ ਇਨਵਾਇਸਾਂ ਦੀ
ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?
ਅੱਜ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪੈਸਾ ਲਓ

ਫਲੈਟ ਰੇਟ ਫੰਡਿੰਗ ਗਰੁਪ ਵਲੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ
ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਦਰਾਂ
ਉੱਤੇ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਗੋਲਡੀ ਢਿੱਲੋਂ, ਫੋਨ: 734-444-9625

Punjab Times**Established in 2000
16th Year in Publication**Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746**Fax:847-705-9388**

Email:punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Corrpondents**Detroit, MI**

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ

ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਨੀਕਰਣ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਾਂ ਡਿੱਗੀ; 10 ਹਲਾਕ

ਕੁੱਲੂ: ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੁੱਲੂ
ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਨੀਕਰਣ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਾਂ
ਉੱਪਰ ਢਿੱਗਾਂ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ 10 ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ
ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ 11 ਹੋਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਮਰਨ
ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ
ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੋਗਲਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਦੁਰਘਟਨਾ
ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰੀ ਜਦੋਂ ਮੰਗਲਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ
ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਅਚਾਨਕ ਸਰਾਂ ਉੱਪਰ ਢਿੱਗਾਂ ਆ
ਡਿੱਗੀਆਂ। ਹਾਦਸਾ ਏਨਾ ਭਿਆਨਕ ਸੀ ਕਿ ਸਰਾਂ
ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ
ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗਰੂਰ ਤੇ
ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 36
ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ
ਜਿਹੜੇ 17 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਵਧਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੈ। ਕੁਝ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਪਾਰਬਤੀ
ਨਦੀ ਵਿਚ ਵਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ।ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਲੱਭਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ
ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡੀ**ਮਣੀਕਰਨ (ਕੁੱਲੂ) 'ਚ ਚੱਟਾਨ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਢਹੀ ਇਮਾਰਤ।**ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਾਦਸੇ
ਮਗਰੋਂ ਮੁਕਾਮੀ ਲੋਕ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ
ਤੁਰਤ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਕੁੱਲੂ ਦੇ ਡਿਪਟੀਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੰਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਦਸੇ
ਵਿਚ ਹਲਾਕ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਗਿਣਤੀ ਮਲਬਾ
ਹਟਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਹੋਰ ਢਿੱਗਾਂ

ਹੋਟਲ ਨੂੰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਹੋਟਲ ਨੂੰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ
ਦੀ ਧਮਕੀ ਵਾਲਾ ਫੋਨ ਆਉਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਹੈ
ਜਦੋਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ
ਧਮਕੀ ਕਿਸੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ
ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕੀਤੀ
ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਧਮਕੀ ਭਰਿਆ ਫੋਨ 15
ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੱਗਭਗ 9 ਵਜੇ ਹੋਟਲ ਦੇ
ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ।ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਹੋਟਲ ਦੇ
ਮਾਲਕ ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 15 ਅਗਸਤ
ਦੀ ਰਾਤ ਉਹ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ
ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਟਲ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ, ਜੇ
ਬਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬਚ ਜਾਓ। ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ
ਸਬੰਧਤ ਦੱਸਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੰਬਰ 'ਤੇ
ਵਾਪਸ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਫੋਨ ਸਵਿਚ ਆਫ ਮਿਲਿਆ।
ਜਿਸ ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹ
ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਰਾਹੁਲ ਬਾਂਸਲ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੈ।
ਕਾਲ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ
ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ
ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੱਤਰਕਾਰ-ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ ਅਮਰੀਕਾ-ਕੈਨੇਡਾ ਦੌਰੇ 'ਤੇ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ
ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਫਿਲਮਸਾਜ਼
ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ ਅੱਜ
ਕੁੱਲੂ ਅਮਰੀਕਾ
ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਦੌਰੇ
ਉੱਤੇ ਹਨ। 21
ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਉਹ
ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ
ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਥੋਂ
25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ
ਟੋਰਾਂਟੋ (ਕੈਨੇਡਾ)
ਪੁੱਜਣਗੇ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ
ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ
ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਜਿਥੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾਈਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 9 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ
ਕੈਲਗਰੀ ਅਤੇ 12 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ
ਹੈ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ ਹੁਣ ਤੱਕ 9
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ, ਖਰੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ, ਸੇਵਾ,
ਹਰ ਮਿੱਟੀ ਕੁੱਟਿਆਂ ਨਹੀਂ ਭੁਰਦੀ, ਸੁਦਰਸ਼ਨ:
ਦਿ ਇੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਆਫ ਸਿਪਲੀਸਿਟੀ,
ਅਨਹਦ ਬਾਬਾ ਬੰਜੇ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹੁਣ
ਉਹ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ
ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ
ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉੱਤੇ ਆਏ ਹਨ।
ਅਮਰੀਕਾ-ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸੈੱਲ ਨੰਬਰ (+1-253-455-8932)
ਉੱਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਲੜਾਕੂ ਜੈੱਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਜੇ ਲੜਾਕੂ ਜੈੱਟ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ
ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਕਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਿਲਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਜਦੂਤ ਰਿਚਰਡ ਵਰਮਾ ਨੇ
ਦੁਵੱਲੇ ਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੱਖਿਆ ਸਹਿਯੋਗ ਤਹਿਤ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਇਸ
ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਮਿਲਕੇ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਹਿੰਦ-ਪਾਕਿ 'ਜੰਗ' ਨੇ ਬੇਵੱਸ ਕੀਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਲੋਕ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰ ਕੇ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੀ
ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਤਿੱਖਾ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ
ਸ੍ਰੀ ਬਾਸਿਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ
ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ
ਜੁਲਾਈ ਤੇ ਅਗਸਤ ਵਿਚ 70 ਵਾਰ ਗੋਲੀਬੰਦੀ
ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। 2012 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ
200 ਜਵਾਨ ਤੇ ਅਫਸਰ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਨਫਰਤ
ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ।ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ
ਬਾਅਦ 2006 ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ
ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕ ਇਕ-ਦੂਜੇ 'ਤੇ
ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ
ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ
ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆਹੈ। ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ 562 ਵਾਰ ਗੋਲੀਬੰਦੀ
ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਜਵਾਨ ਤੇ
14 ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ 150 ਲੋਕ
ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ।ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2013 ਵਿਚ 347 ਵਾਰ
ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਤੇ 12 ਜਵਾਨਾਂ
ਦੀ ਜਾਨ ਗਈ ਤੇ 150 ਆਮ ਲੋਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ।
2012 ਵਿਚ 114 ਵਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਤੇ ਪੰਜ
ਜਵਾਨ ਤੇ ਚਾਰ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਮਾਰੇ ਗਏ।
2011 ਵਿਚ 62 ਵਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ। ਇਸ
ਵਿਚ 11 ਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ। 2010 ਵਿਚ 44,
2009 ਵਿਚ 28, 2008 ਵਿਚ 77, 2007
ਵਿਚ 21 ਤੇ 2006 ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗੋਲੀਬੰਦੀ
ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਤੇ ਛੇ ਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ।
ਜਦੋਂ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਪੱਧਰ ਦੀ
ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝਦੀ ਹੈ ਤਾਂਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀਆਂ
ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਆਮ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ
ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ 23-24 ਅਗਸਤ
ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ।ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ
ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਹੁਰੀਅਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ
ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ
ਪੱਧਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਗੱਲਬਾਤ
ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਲਾ ਰੂਸ ਵਿਖੇ ਸੰਘਾਈ
ਕੋਆਪਰੇਸ਼ਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕ
ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ
ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ
ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ
ਸੁੱਖ ਸੁਨੇਹਾ ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਲੱਖ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਾਰੇ ਗਏ
ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਲੱਖ
ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ 25000-
25000 ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਹਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ
ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰੋਗਲਾ
ਪਿੰਡ ਦੇ 18 ਨੌਜਵਾਨ ਮਣੀਕਰਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ
ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਗਏ ਸਨ। ਮਰਨ ਵਾਲੇ
ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਲਖਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ, ਸੋਨੀ ਰਾਮ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੋਪਾਲ
ਸਿੰਘ, ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਾਕਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ
ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ 20 ਤੋਂ 30 ਸਾਲ
ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ।ਡਿੱਗਣ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਕਰ ਕੇ ਚੌਕਸੀ ਵਜੋਂ ਖੇਤਰ ਦੀ
ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ

ਟੋਕੀਓ: ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿੰਜੋ
ਅਬੇ ਨੇ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਲਈ ਮੁਆਫੀ
ਮੰਗਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਲਈ ਆਉਣ
ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਅਫਸੋਸ ਜਤਾਉਣ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਜਾਪਾਨ ਨੂੰ
ਇਸ ਘਟਨਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਤੇ ਇਸ
ਲਈ ਅਸੀਂ ਦਿਲੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।' ਦੂਜਾ
ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਜਿਸ ਦੀ 70ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਆ ਰਹੀ
ਹੈ, 'ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿੰਜੋ ਅਬੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਉਕਤ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੈਂ ਭੁੱਖੀ
ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।'

ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੇ ਧਰਮ ਸੰਕਟ 'ਚ ਪਾਏ ਅਕਾਲੀ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕਈ
ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ
ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ
ਬਾਦਲ ਦੇ ਹਲਕੇ ਬਠਿੰਡੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਫੰਡਾਂ
ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੈਸ਼ਨ
ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ
ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ
ਏਮਜ਼ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਆਪਣੇ
ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ
ਸਰਕਾਰ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ
ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਦੀ
ਰਹੀ ਪਰ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ
ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਅਜਿਹਾ ਦੋਗਲਾਪਣ ਸਹਾਰਿਆ
ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਾਂਗ
ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਭਾਜਪਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ
ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ। ਬੁਲਾਰੀਆ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ
ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਮੁੱਦਿਆਂ
ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਗਰੀ
ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ
ਦੀ ਉਹ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆਤਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਬਾਪੂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਵਾਈ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਕਤਲ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਬਾਪੂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਜਵਾਈ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਦਾ ਇਥੋਂ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਸੌ ਮੀਲ ਇਲੀਨਾਏ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਿਓਰੀਆ ਵਿਚ ਐਤਵਾਰ ਰਾਤੀਂ ਕੁਝ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ 52 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ।

ਭੋਲੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸਰਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਜੇ ਦੋ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆਈ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਸਰਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਗਈ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਲੇਸ਼-ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਬਿਊਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਘਟਨਾ ਲੁਟ-ਮਾਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ 2000 ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਨਕਦ ਸੀ

ਜੋ ਛੇਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਇਹ ਖਬਰ ਛਪਣ ਵੇਲੇ ਤਕ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੋਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਰਹੂਮ ਭੋਲੇ ਉਤੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਕਈ ਥਾਂ ਚਾਕੂ ਦੇ ਵਾਰ ਸਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਵਾਰ ਘਾਤਕ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਬਾਪੂ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ

ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਪੂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਵਾਰਦਾਤ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਸੋਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਿਆਂ ਸਾਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਉਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਆਉਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਪ੍ਰੀਜ਼ੀਡੀਅਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰੀਜ਼ੀਡੀਅਮ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅੱਕਾਂਵਾਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਹ 1991 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਸਿਆਸੀ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਈ ਸੀ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੂਚਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੱਠ ਕੇਸ ਦਰਜ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੇਸ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਸੀ। ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪੰਥ ਰਤਨ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਕਿਰਨਜੋਤ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭੋਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਲਦੇਵ ਖੇਖਰ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਸੀ। ਬਲਦੇਵ ਖੇਖਰ ਅਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਤਲ 2 ਫਰਵਰੀ 1989 ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਲਦੇਵ ਖੇਖਰ ਬਠਿੰਡਾ ਦਾ ਵਕੀਲ ਸੀ।

1991 ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭੋਲੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰੀ ਭਗੋਤਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਕੋਤਵਾਲੀ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਸੱਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਸਨ ਤੇ ਅੱਠਵਾਂ ਕੇਸ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸੀ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਮਾਨ) ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਭੋਲਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ 'ਤੇ ਦੁਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਾਈ ਨੇ ਬਾਪੂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਵਾਈ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਉਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰਦਾਤ ਜਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੁਟ-ਮਾਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਭੋਲਾ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ 2000 ਡਾਲਰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛੇੜੇ।

ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਦਾਤ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਭੁਖ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਬਾਪੂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੋਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਐਫ ਬੀ ਆਈ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਭਾਈ ਭੋਲਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਸਰਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਦੁਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ।

UMA TRAVELS

2535 W. Devon Ave., Chicago, IL 60659

**For Lowest Fares & Reliable Service
Call For Special Sale Fares**

Call: 773-338-5603

ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ

**ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ
ਲਈ ਕੁੱਕ, ਤੰਦੂਰੀਆ ਅਤੇ
ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ, ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ**

ਫੋਨ: 850-510-3046

**Looking for Cook, Tandooria and
Dishwasher for Indian restaurant
in Florida.**

Please call: 850-510-3046

33-34

- IFTA Fuel & Mileage Reporting (100% Accurate)
- Form 2290 (Heavy Vehicle Use Tax Return)
- Temporary/Permanent Fuel & Trip Permits
- IRP, FMCSA Authority, UCR
- New Business
(Corporation, LLC, Partnership, etc.)
- Filing Help: Green Card, Citizenship, Sponsorship
- IRS Individual & Business Tax
(IRS Registered Agent)

Contact: Nanak Tax Expeditors Greenwood (IN)
@ Ph: 317-215-5758

**IFTA
filing
starting
at \$20**

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets
J FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
J FRESH GOAT MEAT

**10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!**

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

**ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ
ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ**

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

**ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਫਲੋਰ, ਕਿਚਨ ਕੈਬਨਿਟ
ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰ ਉਪਲਬਧ**

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ
ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

**Same day service in
Chicago and suburbs**

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੇਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

ਜੇਲ੍ਹ ਬਰੇਕ ਕਾਂਡ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉਤੇ ਸਵਾਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿਉਰਾ ਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਵੱਲੋਂ ਜਨਵਰੀ 2004 ਵਿਚ ਸੁਰੰਗ ਪੁੱਟ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਯੂ.ਟੀ. ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਨੁਭਵ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਬਰੇਕ ਕੇਸ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉਤੇ ਉਂਗਲ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰੀ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਹੁਤ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗ਼ਲਤ ਤੱਥ ਰਲਗੱਡ ਕਰੀ ਰੱਖੇ। ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 11 ਅਗਸਤ ਨੂੰ 123 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਰਹੇ, ਜਦੋਂਕਿ ਸੁਰੰਗ ਪੁੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਬੈਰਕ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਗਰਿੱਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਰਦੇ ਲਾ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਬੈਰਕ ਵਿਚੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਰੇ 40 ਬੈਲੇ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਮਾ ਕੱਪੜਾ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਹਰਲੀ ਕੰਧ ਤੱਕ ਪੁੱਟੀ

ਅਗਾਊਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੀਟੀ ਰੱਖੀਆਂ ਅੱਖਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿਉਰਾ ਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਦੀ ਬੈਰਕ ਨੰਬਰ ਸੱਤ ਵਿਚੋਂ ਮਿੱਟੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇੜੇ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਾ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਉਤੇ ਚੁੱਪ ਬੈਠ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਕਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿਉਰਾ ਦੇ ਉਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਵੰਬਰ 2002 ਵਿਚ ਘੜੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਸੁਰੰਗ ਵਿਚ 50 ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਰੀਂਗ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਥੇ ਮਿਲੀਆਂ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਬਦਲੇ ਸਨ। ਫ਼ਰਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਰਾਤ

ਤਾਰਾ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਲੜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾਂਹ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਬਰੇਕ ਕੇਸ ਲੜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਵਕੀਲ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੈਰਕ ਵਿਚ ਤਤਕੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੱਕ ਟੀ.ਵੀ. ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਭੱਜਣ ਦਾ ਪਤਾ ਸਵੇਰੇ ਸਵਾ ਅੱਠ ਵਜੇ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੈਰਕ ਵਾਰਡਨ ਤੱਕ ਸਭ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾ ਕੇ ਆਪ ਬਚਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੇਲ੍ਹ ਬਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਰ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਚੌਰਾ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਦਿਨ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਜਲੀ ਕੱਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਫੋਨਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੈੱਲ ਫੋਨ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਕਿ ਗੱਲ ਕਿਸ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਇਸ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀ।

ਕੈਨੇਡਾ ਚੋਣਾਂ: ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਉਤੇ ਡੋਰੇ

ਬਰੈਂਪਟਨ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ 19 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਿਆ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਦਰਜਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਟੀਫਨ ਹਾਰਪਰ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਟੀਫਨ ਹਾਰਪਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ

ਜੈਸਨ ਕੈਨੀ ਵੀ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ, ਨਿਊ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਤੇ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਐਮ.ਪੀਜ਼ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗੀ। 2011 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਨੌਂ ਮੈਂਬਰ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਇਸ ਇਲਾਵਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਟੀਫਨ ਹਾਰਪਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਹਨ।

ਹੀਰੋ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਓ ਪੀ ਮੁੰਜਾਲ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਈਕਲ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪਛਾਣ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੀਰੋ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਹੀਰੋ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਓ.ਪੀ ਮੁੰਜਾਲ (85) ਦਾ ਇਥੋਂ ਦੇ ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਹੀਰੋ ਹਾਰਟ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁੰਜਾਲ ਨੇ ਸਨਅਤੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੋਂ ਬੀਤੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪੰਕਜ ਮੁੰਜਾਲ ਨੇ ਹੀਰੋ ਮੋਟਰਜ਼ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਐਮ.ਡੀ. ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1928 ਵਿਚ ਟੋਬਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਕਮਾਲਿਆ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਬ੍ਰਿਜਮੋਹਨ ਲਾਲ ਮੁੰਜਾਲ, ਦਇਆਨੰਦ ਮੁੰਜਾਲ ਤੇ ਸਤਿਆਨੰਦ ਮੁੰਜਾਲ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 1944 ਵਿਚ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੇ ਕਲਪੁਰਜੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਸਾਲ 1956 ਵਿਚ ਮੁੰਜਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 50000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਾਈਕਲ ਕੰਪਨੀ ਹੀਰੋ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ 629 ਸਾਈਕਲ ਬਣਾਈਆਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁੰਜਾਲ ਨੇ ਕਦੇ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਸਾਲ 1986 ਵਿਚ ਹੀਰੋ ਦਾ ਨਾਮ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਈਕਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਾਲ ਕੰਪਨੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 19000 ਸਾਈਕਲ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁੰਜਾਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਬ੍ਰਿਜਮੋਹਨ ਮੁੰਜਾਲ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਅਜਮਾਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤੇ ਆਈ.ਟੀ. ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਛਾ ਗਏ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੁੰਜਾਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਦਯੋਗ ਰਤਨ ਅਵਾਰਡ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀਰੋ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਭਾਰੀ ਸਨਅਤੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ। ਰਾਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਤੇ ਇਥੇ ਸੈਂਕੜੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਫ਼ੈਟਰੀਆਂ ਤੇ ਅਨੂ ਇਕਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁੰਜਾਲ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਉਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਸਕੂਲ ਹਮਲੇ ਦੇ ਛੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ 150 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਾਸਕਰ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਛੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਕ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਆਸਿਮ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਸਕੂਲ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੱਤ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਛੇ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਕ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨਹਿਰਾਬੇ ਸੱਤ ਅਤਿਵਾਦੀ ਵਿਚੋਂ ਛੇ ਤੇਹੀਦਵਾਲ ਜਹਾਦ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਜਦਕਿ ਇਕ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਤਾਲਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਕੋਲ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। 16 ਦਸੰਬਰ 2014 ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਆਰਮੀ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 125 ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ 151 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਤਾਲਿਬਾਨ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਸੀ।

ਮਾਤਾ ਚਰਨ ਕੌਰ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਬਿਊਰੋ):

ਸਥਾਨਕ ਉਘੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਖੱਖ ਭਰਾ-ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਡੂੱਘਾ ਸਦਮਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੀਬੀ ਚਰਨ ਕੌਰ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਜੱਬੋਵਾਲ (ਜਲੰਧਰ) ਤੋਂ ਸਨ।

ਮਾਤਾ ਚਰਨ ਕੌਰ 1992 ਵਿਚ ਡੈਲਸ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ ਲੰਘੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਡੈਲਸ ਵਿਖੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਟੈਪਲ ਗਾਰਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਹੋਈ।

ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੀਰੋ ਸਨ ਕਰਨਲ ਹਰਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਪਟਿਆਲਾ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਲੇਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਵੱਲੋਂ ਤਿਰੰਗਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਮੌਕੇ ਡਿਪਟੀ ਪਰੇਡ ਕਮਾਂਡਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਰਨਲ ਹਰਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹਾਦਰੀ ਜ਼ਰੀਏ ਅਨੇਕਾਂ ਅਹਿਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ 95 ਸਾਲਾ ਇਹ ਆਰਮੀ ਅਫ਼ਸਰ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦਾ ਹੀਰੋ ਵੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਬਹਾਦਰੀ ਐਵਾਰਡ 'ਮਿਲਟਰੀ ਕਰਾਸ' ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਿਆ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਘੁਸਪੈਠੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਦਰ ਨਾਇਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਅਫ਼ਸਰ ਰੈਂਕ ਉਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੀ ਦੂਜੀ ਬਟਾਲੀਅਨ ਵਿਚ ਸਤੰਬਰ 1941 ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਕਰਨਲ ਹਰਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਆਰਮੀ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ 1944

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨਾਲ ਕਰਨਲ ਹਰਵੰਤ ਸਿੰਘ।

ਵਿਚ ਇਟਲੀ ਵਿਖੇ ਗਥਿਕ ਲਾਇਨ 'ਤੇ ਜਰਮਨ ਫ਼ੌਜਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਿਆਂ, 'ਮਿਲਟਰੀ ਕਰਾਸ' ਜਿੱਤਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਲਾਇਆ ਵਿਚ 'ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ' ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1949 ਨੂੰ ਹੋਏ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੱਕ ਡਟੇ ਰਹੇ। ਦਸੰਬਰ 1951 ਵਿਚ ਫ਼ੌਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਚੌਥੀ ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ' ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਵੀ ਸੰਭਾਲੀ, ਜੋ 'ਚੌਥੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ ਰਾਈਫਲਜ਼' ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਹੀਰੋ ਕਰਨਲ (ਰਿਟਾਇਰਡ) ਹਰਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਰਨਲ (ਰਿਟਾਇਰਡ) ਡੀ.ਐਸ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਰਨਲ ਹਰਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ 4 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਉਪਰੰਤ 10 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤੰਬਰ 1941 ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਰਾਕ, ਫਲਸਤੀਨ, ਉਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਸਾਈਪਰਸ, ਇਟਲੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਟਾਲੀਅਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ।

ਇਉਂ ਫੋਲੇ ਭਾਰਤੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੋਤੜੇ

ਤੇਰਾਂ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਮੌਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਬਾਕੀ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਾਰਾਂ ਅਗਸਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਇੱਕੋ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਸੀਬ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਇੱਕੋ ਦਿਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਨਕਾਬ ਲਹਿੰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਅਸਲੀ ਚਿਹਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ ਬੇਹੁਦਗੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦੋ-ਘੱਟ-ਸੱਤਰਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਵਰਤਣੇ ਪਏ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੜਕ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 44 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਝੀ ਸਸਪੈਂਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਜਾ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕਈ ਹੋਰ ਪਿਰਾਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਬਾਹਰ

ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ

ਜਾ ਬੈਠੀਆਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕ-ਆਉਟ ਕਰਨਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜ ਦਿਨ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਂ ਮੁੱਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਘੜੀ ਆਣ ਪਹੁੰਚੀ, ਜਦੋਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੁੱਦਾ ਸਿਰਫ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਘੋਟਾਲੇਬਾਜ਼ ਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਭਗੋੜੇ ਹੋ ਕੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਰਣ ਲਈ ਬੈਠੇ ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਮਦਦ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਖ ਕੇ ਪੱਲਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਦਦ ਮਨੁੱਖੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੀ। ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਸੁਸ਼ਮਾ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਸਨ ਤੇ ਸੁਸ਼ਮਾ ਦੀ ਧੀ ਬਾਂਸੁਰੀ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਉਸ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟੀਮ ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦਾ ਕੇਸ ਲੜਦੀ ਸੀ। ਲੋਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਬਾਂਸੁਰੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਮਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਦੇ ਜੈਕ ਆਸਰੇ ਵੱਧ ਚੱਲਦੀ ਹੈ,

ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਕਈ ਰਾਜ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਪੈਨਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਦੱਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਏਦਾਂ ਦੀ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲ ਓਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਨਾੜੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਗੋਲੇ ਦਾਗਦਾ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਸੁਸ਼ਮਾ ਜੀ, ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮਦਦ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪੈਸਾ ਕਿੰਨਾ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੀ ਬੇਟੀ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ? ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਲਲਿਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਵੀ ਭੜਕ ਪਈ।

ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਗੋਲਾ ਇਹ ਦਾਗ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛ ਕੇ ਬੇਫ਼ੌਰਜ਼ ਤੋਪ ਸੌਂਦੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਇਟਾਲੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕ ਓਟਾਵੀਓ ਕੁਆਤਰੋਚੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਕੜ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਲਏ ਸਨ? ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭੋਪਾਲ ਗੈਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਰਨਾਉ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਬਾਈਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਾਰਨ ਐਂਡਰਸਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਭਜਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਲਏ ਸਨ? ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਲੀਰਾਂ ਦਾ ਖਿੱਦੋ ਉਧਤਾ ਗਿਆ। ਏਸੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਇੱਕ ਨਾਂ ਆਦਿਲ ਸ਼ਹਿਰਯਾਰ ਦਾ ਆ ਗਿਆ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਨਾਂ ਓਪਰਾ ਸੀ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵੇਲੇ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬਾਹਲੇ ਨੇੜ ਵਾਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਫਸਰ ਮੁਹੰਮਦ ਯੂਨੁਸ ਦਾ ਵਿਗਤਿਆ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਆਦਿਲ ਸ਼ਹਿਰਯਾਰ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਗਤ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪੁੱਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੇਸ ਬਣੇ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਅਗਲੇ ਪੇਂਤੀ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਜਦੋਂ ਭੋਪਾਲ ਗੈਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਵਾਰਨ ਐਂਡਰਸਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰੋਨਾਲਡ ਰੀਗਨ ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਇੱਕ ਸੌਦਾ ਵੱਜ ਗਿਆ। ਐਂਡਰਸਨ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਭਜਾਇਆ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਆਦਿਲ ਨੂੰ ਓਥੋਂ ਛੁਡਾਇਆ ਗਿਆ। ਰੋਨਾਲਡ ਰੀਗਨ ਨੇ ਆਦਿਲ ਸ਼ਹਿਰਯਾਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਕੰਮ ਰੀਗਨ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਓਥੇ ਪੁੱਜਣਾ ਸੀ। ਰਾਜੀਵ ਦੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮੁੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਿਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਛਾਲ ਕੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ

ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਜੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਸੀ। ਏਡੀ ਹਮਲਾਵਰੀ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੀ ਗਈ।

ਇੱਕ ਗੱਲ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਹੋਰ ਕਹੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਧੀ ਬਾਂਸੁਰੀ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਦਾ ਕੇਸ ਲੜਨ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂ ਮੰਤਰੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਚਿੰਦਬਰਮ ਦਾ ਵੀ ਚੇਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਨੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਾਰਦਾ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਚਿੰਦਬਰਮ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਓਸੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੰਤਰੀ ਚਿੰਦਬਰਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਲਿਨੀ ਚਿੰਦਬਰਮ ਅੱਗੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਕੀਲ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਤਕੜਾ ਗੋਲਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਚਿੰਦਬਰਮ ਨੂੰ ਏਨਾ ਮਾੜਾ ਸਾਇਦ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਵੀ ਬੜਾ ਚਿਰ ਇਹੋ ਰਾਏ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੇਦਾਂਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਬਾਹਰ ਆਈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ

ਮੈਂਬਰ ਚਿੰਦਬਰਮ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾ ਉਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਸਾਫ ਦਿੱਖ ਵਾਲੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਉਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਚਿੰਦਬਰਮ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਸਫਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ਾਰਦਾ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਕੇਸ ਵਿਚ ਚਿੰਦਬਰਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੱਚ ਕਿਹਾ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇੜੀ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਚਿੰਦਬਰਮ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਸ਼ਮਾ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੱਚ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੇ ਧੀ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਰੋਲਾ ਪੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਵਾਪਸ ਮੋੜੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਸਮੇਤ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਲਾ ਚਿੱਠਾ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੂੰ ਠਿੱਠ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਆਈਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੱਖਾਂ ਵੱਲ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਬੋਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬੇਫ਼ੌਰਜ਼ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਕਈ

ਹੋਰ ਵੀ ਕੇਸ ਗਿਣਾਏ, ਪਰ ਭੋਪਾਲ ਗੈਸ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵਾਰਨ ਐਂਡਰਸਨ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਗਿਆ। ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਰਦੇ ਖਿੱਦੋ ਦੀ ਇੱਕ ਗੰਦੀ ਲੀਰ ਇਸੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਜੇਤਲੀ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ। ਸਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਤਲੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ? ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਿਲ ਦੇ ਕੇਸ ਕਾਰਨ ਕਾਣੇ ਹੋਏ ਪਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਜੇਤਲੀ ਵੇਲੇ ਚੁੱਪ ਕੀਤੇ ਰਹੇ।

ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਕੇਸ ਹੋਏ ਸਨ, ਇੱਕ ਬੇਫ਼ੌਰਜ਼ ਤੋਪ ਸੌਂਦੇ ਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਭੋਪਾਲ ਗੈਸ ਕਾਂਡ ਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪਿਰਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਲੱਭਦੀ ਸੀ। ਬੇਫ਼ੌਰਜ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਟਲੀ ਦਾ ਓਟਾਵੀਓ ਕੁਆਤਰੋਚੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਸੋਨੀਆ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਿੱਤਰ ਸੀ, ਪਰ ਓਸੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂਜਾ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਨੇਤਾ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨਾਲ ਸੀ। ਜੈ ਕੁਆਤਰੋਚੀ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਜਾ ਬਚਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜੇ ਹਿੰਦੂਜਾ ਬਚਾਏ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਕੁਆਤਰੋਚੀ ਬਚਦਾ ਸੀ। ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਬੇਫ਼ੌਰਜ਼ ਕੇਸ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂਜਾ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਆਤਰੋਚੀ ਦਾ ਕੇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਕੇਸ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਈ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਹਣਾ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਾਰਨ ਐਂਡਰਸਨ ਦਾ ਉਛਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਵਾਰਨ ਐਂਡਰਸਨ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਫਸਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕਤ ਉਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਸੋਲੀ ਸੋਰਾਬਜੀ ਨੇ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾਈ ਕਿ ਵਾਰਨ ਐਂਡਰਸਨ ਦੀ ਹਵਾਲਗੀ ਦਾ ਕੇਸ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਇਹ ਨੋਟ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਕੇਸ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ'। ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਦਾ 25 ਸਤੰਬਰ 2001 ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨੋਟ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਐਂਡਰਸਨ ਨੇ ਕੋਈ ਏਦਾਂ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੈਸ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਲੀਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਏਦਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਐਂਡਰਸਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪਲਾਂਟ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਅਗੇਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਭੋਪਾਲ ਗੈਸ ਕਾਂਡ ਵਾਲਾ ਉਹੋ ਪਲਾਂਟ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਡਾਊ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਬਾਰੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਨੂੰ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਡਾਊ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਨੂੰ ਯੂ ਪੀ ਏ ਸਰਕਾਰ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਸੱਚ ਵੀ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਕਿ 2006 ਵਿਚ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਡਾਊ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਇਹ ਰਾਏ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਡਾਊ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਵਕਤ ਹੋਏ ਕਾਂਡ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀਵਾਨੀ ਜਾਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਵਾਰਨ ਐਂਡਰਸਨ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹੋ ਪਲਾਂਟ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੀ ਡਾਊ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਸ਼ਮਾ ਵੱਲੋਂ ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਦੀ ਮਦਦ, ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਆਦਿਲ ਸ਼ਹਿਰਯਾਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਜਾਂ ਕੁਆਤਰੋਚੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੇ ਪਿਆਰੀ ਭਾਰਤ ਮਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸੁਲੱਖਣੇ ਲੋਕ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਗਿਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।

ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ:262-391-7666

33-34

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ
ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ
ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733

Yuba City Ph:530-419-5058

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 22 ਅਗਸਤ 2015

ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕੌਤਕ

ਐਤਕੀਂ ਮੀਂਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਭ ਸਰਕਾਰੀ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਇਹੀ ਖਬਰਾਂ ਸਨ ਕਿ ਮੀਂਹ ਘੱਟ ਪੈਣਗੇ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦੇ ਐਨ ਉਲਟ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਘੱਟ ਮੀਂਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਨਗੋਈ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ, ਜਿੰਨਾ ਮੌਸਮ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰੋਲਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅੱਜ ਮੀਂਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡੈਮਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਛੱਡਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਥਾਈਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਫਸਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਇਮਦਾਦ ਨਾਦਾਰਦ ਹੈ। ਹਾਂ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਪਰੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖੂਬ ਕੌਤਕ ਖੇਡਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ 10 ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 5 ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇਸ ਨੇ ਰੋਕ ਲਏ ਅਤੇ ਇਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ 4 ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੀ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 10 ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਕੁੱਲ 721 ਕਰੋੜ ਮੰਗੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਫਿਲਹਾਲ 181 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ 6 ਹਜ਼ੂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਲਈ 1181 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਉਸ ਵਕਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ-ਦੋਹੀਂ ਥਾਈਂ ਇਕੋ ਧਿਰ (ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ) ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਰੇ-ਨਾਵਾਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਹੁਣ ਕਿਤੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਿਸਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ-ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਭਰਨ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਮੰਤਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣੀ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਦੋਂ ਚੱਲਣੀ ਹੈ? ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਿਖਾਣ ਲਈ ਗੜ੍ਹਕਾ ਤਾਂ ਕੀ ਮਾਰਨਾ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ; ਰੋਸ ਤੱਕ ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਲਟਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਤਰਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਰਲਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫਤਰੋਂ ਮਿਲਣੀ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਝੱਟ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਆਸਤ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਮਸਲੇ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਦਾ ਹੀ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਬਰਸਾਤ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਧੜਾ-ਧੜ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਭ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁਕੰਮਲ ਹਨ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਘੱਗਰ ਤੇ ਹੋਰ ਨਦੀਆਂ/ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਫਸਲ ਤਬਾਹ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ ਡਰੇਨਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਡਰੇਨਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਪੈਸਾ ਵੀ ਅਣਵਰਤਿਆ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖੁੰਝਾਂ ਵਾਂਗ ਉਠੇ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਨੇ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਮਾ ਕੇ ਉਸਾਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਨਤੀਜਨ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਡੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤੀ ਥਾਈਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਇਸ ਇਕੱਲੇ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਅ ਲਈ ਲਾਂਘਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੰਮ ਵਿਢਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਰਜ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੰਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਆਣ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਕੰਮ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵੇਲਾ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲੇ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਕਈ ਮਸਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਹੁਣ ਵੀ ਲੋਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਹਿੰਮਤ ਜੁਟਾ ਕੇ ਟੁੱਟੇ ਬੰਨ੍ਹ ਪੂਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਹਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮਾੜੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਨਿੰਗਰ ਬਦਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਗੱਲ, ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਅੱਕੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬੋਧੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮੌਸਮੀ ਬਿਆਨ ਦਾਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਰੋਕ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਲਿਆ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਨਵਾਂ ਅਧਿਆਏ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਦੋਂ ਫਿਰ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸਸਤੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਵੀ ਭੋਗ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਅਰਥ 'ਘਰ ਵਾਪਸੀ' ਦੇ!

ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰ ਜਾਂਦੇ, ਮੁੱਲ ਆਪਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਟਣਾ ਜੀ।
ਬਣਦੇ ਪਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚੁਫੇਰਗੜੀਏ, ਔਖਾ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ 'ਤੇ ਨੱਚਣਾ ਜੀ।
ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਜੇ ਸੱਚ-ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ, ਭਾਗੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂੜ ਹੀ ਛੱਕਣਾ ਜੀ।
ਜਾਵੇ ਸਮਝਿਆ ਉਸੇ ਨੂੰ 'ਘਾਗ ਨੇਤਾ', ਜਿਸ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੱਕਣਾ ਜੀ।
ਯੁਗ ਬਦਲਿਆ ਬਦਲ ਗਏ ਭਾਵ ਪਹਿਲੇ, ਹੀਣਾ ਰਿਹਾ ਨਾ 'ਨੱਕ ਦਾ ਕੱਟਿਆ' ਜੀ।
ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹੋਈ 'ਘਰ ਵਾਪਸੀ' ਐ, ਪਹਿਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ 'ਬੁੱਕਿਆ ਚੁੱਟਿਆ' ਜੀ।

ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਪਿਆ ਪੰਜਾਬ?

ਲੋਕ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ, ਖਾਸਕਰ ਇਸ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਿਫਤੀ ਦੇ ਘਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਢੇਰ ਕਿਉਂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਾਰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।... ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ-ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਾ ਸਹੀ, ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾੱਘ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਂਜ, ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਬੇਰਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ। ਜੇ ਸੂਰਤ ਨੂੰ 'ਪਲੇਗ ਦੇ ਘਰ' ਤੋਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਵੱਛ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਆਈਆਂ ਦੋ ਸਰਵੇਖਣ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਹੀ ਬਿਆਨਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ, ਸੂਬੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਨਿਘਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੀ ਇਸ ਅਧੋਗਤੀ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਡੰਗਟਪਾਊ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕੌਮੀ ਸਫ਼ਾਈ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਣੇ ਮੁਲਕ ਦੇ 'ਏ' ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਪੱਖੋਂ ਕਰਵਾਏ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ 476 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਸ ਸ਼ਹਿਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਸਫ਼ਾਈ ਪੱਖੋਂ 430ਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਵਜੋਂ

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-97797-11201

ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਲੰਧਰ ਦਾ 28ਵਾਂ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ ਨੰਬਰ 381ਵਾਂ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਤਾਂ ਐਨਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਟਨਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਪੱਖੋਂ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਸ ਅਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ; ਬਲਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਦਰੁਸਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਸਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਉਸਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਢਾਹ ਕੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਰਅਸਲ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਲ੍ਹਾਬੰਦੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਖਾਸਕਰ ਇਸ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰੀਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਐਲਾਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 'ਸਿਫਤੀ ਦੇ ਘਰ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਢੇਰ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਾਰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਦਰੁਸਤ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਗਰ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ

ਰੁਪਏ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਡਾ. ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵਿਤਕਰੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਰੋਲਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਤੱਥ ਜੋਗ-ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹੀ ਹਾਲਤ ਬੁਰੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਇਹ ਬਦਤਰ ਹਾਲਤ ਦਰਅਸਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰ ਅਤੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਤਾਂ ਨਾ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ਇਸ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਗੰਦਾ ਹੀ ਗੰਦਾ ਹੋਈ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 1997 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਪੈਰਿਸ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ 2007 ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਫ਼ਾਈ ਸਰਵੇਖਣ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਕਸ ਢੰਗ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਚੈਂਬਰ ਆਫ ਕਾਮਰਸ (ਫਿੱਕੀ) ਦੀ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ 'ਚੋਰ-ਬਾਜ਼ਾਰੀ'

ਫਿੱਕੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਾਰੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਪਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਜਾਣਦਿਆਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਜੁਰਅਤ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਖੁਦ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਣਾ।

ਦੀ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਵਿਕਾਸ ਹੈ।

ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਮਗਲਿੰਗ ਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਸ ਵੱਡ-ਅਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਨਾਜਾਇਜ਼-ਮਾਰਕੀਟ: ਕੌਮੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰਾ' ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਤੇ ਡੱਬਾਬੰਦ ਭੋਜਨ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ, ਮੋਟਰ ਗੱਡੀਆਂ, ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ, ਤੰਬਾਕੂ, ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਕਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਢਾਹ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ

ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਚੋਰ-ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਤਪਾਦਨ ਸਨਅਤ ਦੇ ਸੱਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ 39,239 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ ਇਹ ਘਾਟਾ 26,190 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮਾਰਕੀਟ ਕਾਰਨ 34,020 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਸਿੱਧੇ ਅਤੇ 5,218 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਿਗਰਟਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਥੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਤੇ ਕੁੱਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚੋਂ 20 ਫੀਸਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਾਇਜ਼ ਸਿਗਰਟ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਿਗਰਟਾਂ ਵੇਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਦੇਸੀ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਰੇਤਾ-ਬੱਜਰੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਕੇਬਲ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਹੇ ਚੁਨੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੈ ਰਹੇ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਗਿਣ ਲਈਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਿੱਘਰ ਰਹੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਫਿੱਕੀ ਦੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਇਸ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਪਤਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜਾਣਦਿਆਂ-ਬੁਝਦਿਆਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ, ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਜੁਰਅਤ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਖੁਦ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਣਾ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਨਾਂ ਰੇਤੋ-ਬਜ਼ਰੀ ਦੀ ਕਾਲਾ-ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਰਾਜਸੀ ਘਰਾਣੇ ਉੱਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਕੇਬਲ ਅਤੇ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲੱਗਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ-ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਾ ਸਹੀ, ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾੱਘ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਂਜ, ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਬੇਰਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ। ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੀ ਤਹੱਈਆ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਦਰਸਾਈ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਸੂਰਤ ਨੂੰ 'ਪਲੇਗ ਦੇ ਘਰ' ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸਵੱਛ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਕੋਈ ਤੁਰ ਗਿਆ ਨਿਤਾਣਾ, ਮਾਣ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦਾ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੰਡੋਰ ਕਲਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਚੜ੍ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਨਾਲ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਚਾਰ ਫਿਕਰਿਆਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਛਪੀ ਹੈ ਕਿ ਦਵਾਈ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਆਖਰੀ ਫਿਕਰੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਤਵੰਤਿਆਂ' ਨੇ ਗ਼ਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਠਾਰਾਂ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਬਰ 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਵਜੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੈ।

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ
ਫੋਨ: +1 (253) 455-8932

ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਿਚੋਂ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਤਫ਼ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਸ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੇਪਛਾਣ ਪਤਵੰਤੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮਾਂ ਲਈ 'ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ' ਹਨ ਤਾਂ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਬੇਨਾਮ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਣ ਲਈ, ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਪੇ, ਭੈਣ-ਭਾਈ ਅਤੇ ਪੁੱਤ-ਧੀ ਖ਼ਬਰ ਵਿਚ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਕਿਉਂ ਹਨ?

ਇਹ ਉਕਾਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖ਼ਬਰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਈ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਤਫ਼ਸੀਲ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਕੋਲ ਥਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਕਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਬਿਆਨ ਬੇਨਾਮਾ ਸਫ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਮਾਉ ਜੀਅ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮਾੜੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਾਂ ਮਾਹਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਭੋਰੋਸੇਯੋਗ ਸੂਤਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਤਬਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਦਲਿਤ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਸ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਬੇਨਾਮੀ ਛਪੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਪੱਖੋਂ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਪਿਛਲੇ ਸਮਾਜਕ-ਸਿਆਸੀ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਦਸੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬਾਹਾਂ ਵੱਢੀਆਂ ਜਾਣ ਦੇ ਹਾਦਸੇ ਘਟ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਕੰਨੀ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਮੰਡੀਕਰਨ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਪੈਰਵੀ ਖੁਣੋਂ ਜਾਂ ਬਾਬੂਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਲ ਕਰਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਣਵਰਤੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਉਸ ਤਬਕੇ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਕੂਕ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਪੱਖੋਂ ਮੁਹਤਾਜ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਬੇਨਾਮ ਪੈਰਵੀ ਅਤੇ ਅਧੂਰੀ ਖ਼ਬਰ ਇਸੇ ਮੁਹਤਾਜੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਮੁਹਤਾਜੀ ਹੈ ਜੋ ਪਰਉਪਕਾਰ ਜਾਂ ਤਰਸ ਦੀ ਬੇਨਾਮ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਅਹਿਮ ਪੱਖ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਾਮਤੀ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਬਤ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ? ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਸਨਅਤ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਵਾਲੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਾਕਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੇਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਆਪਹੁਦਰੇਪਣ ਅਤੇ ਨਾਕਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੁਝ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੈ। ਚੇਤਨਾ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸੁਚੇਤ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੇਮ ਨਾਮ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਰਤ

ਮਹਿਕਮਾ ਕਦੇ ਵੀ ਖੇਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਸਮਾਜਕ ਮੁਹਤਾਜੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਰਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦਵਾਈ ਛਿਕੜਣਾ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਦੀ ਜੱਦ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕੱਪੜੇ, ਨਕਾਬ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਿਰਤ ਮਹਿਕਮਾ ਸਦਾ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਗਦੀ ਹਵਾ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਧੁੱਪ ਜਾਂ ਹੁੰਮਸ ਵਾਲੇ ਮੌਸਮ ਤੋਂ ਦਵਾਈ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਕਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ? ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੇਤ ਮਾਲਕਾਂ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸੁਆਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਖੇਤੀ ਮਹਿਕਮਾ ਧਾਨ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਝੋਨਾ

ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੇਮ ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ?

ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਅਗਸਤ ਦੇ ਹੁੰਮਸ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਹੁੰਮਸ, ਮੌਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦਵਾਈ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਅਤੇ ਛਿੜਕੀ ਗਈ ਦਵਾਈ ਦੀ ਬੂਦਬੂ ਕਾਮਿਆਂ

ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਕੂਕ ਪੱਖੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਹੋਣੀ ਵਾਲੀ ਦਲੀਲ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਦੀ ਹੋਰ ਮਾਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ? ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਸੇ ਸੰਕਟ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹਾਦਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ? ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਦਵਾਨੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਚਾਰਜੇਈ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ, ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਕੂਕ ਪੱਖੋਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ' ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਦੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬੰਦ-ਖ਼ਲਾਸੀ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸੂਫਨਾ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਖ਼ਦਸ਼ੇ ਕਦੇ 'ਪੰਥ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ' ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸੁਆਲ ਬਣੇ। ਅਖ਼ਤਿਆਰਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਬੋਲੀ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਚ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨਾ-ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਦਾ ਬੇਨਾਮ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਕੋਈ 'ਜੱਗੋਂ ਤੇਰਵੀਂ ਗੱਲ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਜੱਗੋਂ ਤੇਰਵੀਆਂ' ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ਕਦੇ ਹੋ ਗਿਆ? ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ-ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਾ ਬਣੇ, ਪਰ ਇਹ ਕਤਲ ਤਾਂ ਹੈ। ਭੂਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾ ਬਦਲਣ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਤਾਂ ਸਿਆਸੀ ਕਤਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਉਹ ਨਿਮਾਣਾ-ਨਿਤਾਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਣ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਝ ਸੁਆਲ ਹਵਾ ਵਿਚ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ ਦੇ ਜਾਗੜ ਜਾਂ ਬਹੁਤਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾਇਮ ਹੈ? ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਭੂਰਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਚਿੱਟੇ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਦ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ 'ਰੁਤ੍ਹ ਗਏ' ਸੈਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਝਲਕੀਆਂ ਉਸ ਸੰਕਟ ਦੀ ਸੂਹ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਉਲੀਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸੰਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਜਮਹੂਰੀ ਚਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਦਾਰ ਸਿਆਸੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦ-ਪ੍ਰਾਣ ਕੱਢ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਮੁੱਕੇ ਦੀ ਗੱਲ। ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ, ਸੰਸਦ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਛਪੀ। ਇਸ ਅਕਸ ਦੀ ਕਰਤਾਈ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਸੋਨੀਆ ਉਹ ਲੀਡਰ ਹੈ ਜੋ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੇ ਸੰਜਮ

ਹਰੀਸ਼ ਖਰੇ

ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਐਪਰ, ਐਤਕੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੀ ਬਣ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਕਮਾਈ ਸੰਜੀਦਗੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਤਰਫਦਾਰੀ ਕਈ ਵਾਰ ਆਨੰਦ ਖ਼ਖ਼ਸ਼ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਨਿਰੀ ਨਾਖ਼ੁਸ਼ਗਵਾਰ ਤੇ ਨਾਗਵਾਰਾ ਉਕਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਇਸ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿਚ, ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇੰਨੀ ਹੀ ਨਾ-ਬਖ਼ਸ਼ਣਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਢਕ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਂਹ ਦੁਆਲੇ ਕਾਲੀ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਅੱਪੜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤਨਾਨਾ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਭੱਚਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।

ਅਜਾਈ ਗਏ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਥਾਈ

ਸ਼ਖਸੀ ਵੈਰ ਨੂੰ ਮਰਿਆਦਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਖਤਰੇ

ਅਕਸ ਮੋਦੀ ਦੀ ਖਾਲੀ ਪਈ ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਹੈ। ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸੰਸਦੀ ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਟੈਕ ਤੇ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੀ ਰਹੇ। ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਸੁਣੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਟਨਾ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਬਿਹਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕਰਨ ਗਏ ਸਨ। ਉਥੇ ਵਾਲਾ ਮੋਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿੱਤ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰਦਾ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਗਤੁੱਚ ਹੋ ਕੇ ਤੈਸ ਤੇ ਤੁਅਸਬ ਦੇ ਤੁਣਕੇ ਮਾਰਦਾ ਮੋਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਦੋ ਅਕਸ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਅਹਿਮ ਜਮਹੂਰੀ ਅਤਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਤਹਿਮਾਂ ਫਰੋਲਣ ਵੱਲ ਸੇਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੁਲਕ ਕਿਸ ਨੇ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਮਲ ਦੌਰਾਨ, ਸੱਤਾ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨ ਵਾਲਾ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਿਉਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਤਫ਼ਸੀਲ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਜਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਮਗਰੋਂ ਜੇਤੂ ਅਤੇ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਚੜ੍ਹੀ ਕੁਤੁੱਤਣ ਭੁਲਾ ਕੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਇਸ ਅਮਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦਾ ਮਾਣ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਤੂ ਤੋਂ ਫਰਾਖ਼ਦਿਲੀ ਅਤੇ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਤਵੱਕੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਤਾਉਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਰ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਤੂ ਤੇ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਕੀ ਹੋਵੇ।

ਮਈ, 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ 'ਨਵਾਂ

ਯੁੱਗ' ਮੁਲਕ ਵਿਚ 'ਉਦੈਮਾਨ' ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬੀ ਵਾਜ਼ਬੀਅਤ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਪਦੀ। ਉੱਜ, ਜਿਹੜੀ ਗ਼ੈਰਵਾਜ਼ਬੀਅਤ ਹੁਣ ਸੰਸਦੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਨ ਤੱਕ ਜਾ ਅੱਪੜੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਸਾਇੰਦ 2014 ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੋਦੀ ਨੇ 2014 ਵਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਖਸੀ ਪੁੱਠ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਣਸ ਦਾ ਬੁਰਜ਼ ਉਸਾਰਿਆ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ 'ਮਾਂ-ਬੇਟੇ' ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ/ਮਿਥੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ' ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਦਲਵੀਂ ਮਨੋਹਰ 'ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ' ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਾਇੰਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਹਿਜ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵਾਲਾ ਸਬਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਖਿਸਕਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੋ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੀਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਦਨ ਦੇ ਵੀ ਲੀਡਰ ਹਨ, ਦੀ ਇਸ ਸਹਿਜ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਸੁਘੜ-ਸੁਚੱਜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਇਹੀ ਤਾਂ ਜੇਤੂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪੇਚੀਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਝੰਬਣ ਦੀ ਲੜ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੁਣਕਾ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਸਹਿਜ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜਮਹੂਰੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਤਿਰਸਕਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਿਰਸਕਾਰ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਖ਼ੁਸ਼ਗਵਾਰ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਰਫਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਫ਼ੌਜ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਅ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਸੰਪਾਦਕਾਂ, ਕਾਲਮਨਵੀਸਾਂ, ਐਂਕਰਾਂ,

ਬਲੌਗਰਾਂ, ਸਾਈਬਰ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੋਤਮਾ 'ਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ' ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਨਫਰਤ ਵਾਲੀ ਭੱਠੀ ਤਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਿਰ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁਰਾਤਬੇ ਨੂੰ ਪੁਰਜ਼ਾ ਪੁਰਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹੈ। ਤੇ ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਪਾਸਾ ਸੁੱਕਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰਣਨੀਤੀ-ਘਾਤੇ ਦਿਨ-ਦੀਵੀ ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ, ਗਾਂਧੀਆਂ ਦੇ ਜੂਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ; ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਗਾਂਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਘੇਰਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਜਵਾਬੀ ਵਾਰਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਨਾਂ ਦੇ ਸੱਜਣ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸਾਰਾ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਲਲਿਤਗੇਟ ਨੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਦਾਚਾਰ ਵਾਲੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਉਡੰਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਦੁਪਿਆਰੇ ਲਲਿਤ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਮਿਸਟਰ ਕਿਊ. ਨਾਲ ਗਾਂਧੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚਕਾਰ (ਅ)ਨੈਤਿਕ ਤੁਲਨਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿਰਫ 44 ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੂਹ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਸਲਾਵ ਹੈਵੇਲ ਨੇ 'ਨਿਤਾਣਿਆਂ' ਦਾ ਤਾਣਾ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਵੰਗਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬੰਨ੍ਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖੇ। ਜੋ ਕੁਝ ਭਾਜਪਾ

ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਯੂਪੀਏ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹੋ ਭਾਜੀ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮੋਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਛੋਟਾ-ਮੋਟਾ ਦਾਅ-ਪੇਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੇ ਅਸਲੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਤਸੱਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਦੀ ਹਿਤਸੈੀ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਵਿਰਸਾ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ, ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਕਿਤੇ ਨਿਰਬਥਕ ਸੰਸਥਾ ਬਣ ਕੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਸੱਤਾਵਾਦੀ ਸੁਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਸਵਿਧਾਨਕ ਮੰਚ ਲੰਗਤਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਨਾਗਪੁਰ ਵਾਲਾ ਟੋਲਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਜਮਹੂਰੀ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਉੱਝ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ 'ਸੂਟ-ਬੂਟ ਕੀ ਸਰਕਾਰ' ਵਾਲਾ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਨਾਅਰਾ ਛੱਡ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ, ਸੰਸਦ ਅਜਿਹਾ ਮੰਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ, ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮੰਚ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਦੁਰਸਤ ਨਹੀਂ। ਤੀਜੇ, ਮੋਦੀ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਦੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਮ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਨੂੰ ਰਵਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਸਤੂਰ, ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਚੌਜ-ਆਚਾਰ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਗੇ; ਸਗੋਂ ਰਸਮੀ ਨਫ਼ਾਸਤ ਤੇ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨਾ ਪਾਲਣ ਵਿਚ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਬੀਜੀ ਨਫਰਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹੁਣ ਉਦਾਰਚਿੱਤ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਖ਼ਿਆਲ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਤਮਾਮ ਅਹੁਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤਵਰ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ 'ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ' ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਦੀ ਫਰੋਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਨ ਅਹੁਦੇ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਕੀ ਲਿਖ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਹੇਠ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਿਖੀ ਦੇਖ ਬੜੀ ਮਾਯੂਸੀ ਹੋਈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇਕ ਪੂਰਾ ਸਫ਼ਾ ਤਾਂ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ? ਜਾਪਦਾ ਹੈ, 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਹਯਾਤੀ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਾਸਤੇ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਰਗੀ ਖਿੱਚ-ਧੂਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਣੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਰਵੋਤਮ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਕੁ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ, ਮੁਖੀਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਪਤਿ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਪਰਧਾਨ' ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਵਿਦਵਾਨ ਧੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਉਹ ਤੁਕ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰਧਾਨ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ: ਜਿਨਿ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਪੂਰੇ ਪਰਧਾਨ॥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਉਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਪੰਕਤੀ ਢੁਕਦੀ ਹੋਵੇ: ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਅਹਿ' ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡੋ,

ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ

ਧਾਰਮਿਕ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਸਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਭਾਵੇਂ ਕਰੀ ਜਾਣ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਕਦੇ ਨਿਕਲਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ ਪਿਛੇ ਇਕ ਵਾਰ 'ਪ੍ਰਧਾਨ' ਲਗਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਚਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਮਹਾਨ ਲਕਬ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਖੁਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਬਾਦਲ ਦਲ ਨਾਲ ਜੁੜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰਹੂਮ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਬਾਦਲ ਟੱਬਰ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਕਬੂਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲਾਲਸਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬੜਬੋਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੂੰ ਕਸੂਤਾ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਲੰਬਾ ਅਰਸਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ ਹੋਣ ਨਾਤੇ, 'ਸਿੱਖ ਫਿਤਰਤ' ਵਿਚ ਆਈ ਇਸ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਨਵਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਠੋਕਰਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਚਿੰਬੜਨ ਲੱਗ ਪਏ?

ਸਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਖੁਦ ਇਸ ਗੱਲੋਂ 'ਕਾਣੇ' ਹਨ, ਹੁਣ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ? ਪਰ ਹਾਜ਼ਰ-ਜਵਾਬ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਟਾਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਓਏ ਕਾਕਾ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈਂ, ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਤਾਹ ਪੁਸਾਦ ਵਾਲਾ ਬਾਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।"

ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਬਣੇ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਾਲੇ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਦਾ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਬਰੇ-ਬਰਾਬਰ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ। 'ਇਕ ਅਨਾਰ ਦੇ ਬਿਮਾਰ' ਦੇਖ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਚੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਥਾਪ ਦੇਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਭ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਸਾਉ-ਸਰੀਫ਼, ਪੰਥਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਤਿਆਗੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਸਮਝ ਕੇ ਵੱਖਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਫਾਰਮੂਲੇ ਅਧੀਨ ਤੁਹਾਡਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸਕੀਮ ਇਹ ਬਣੀ ਕਿ ਪੰਜੇ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਇਸ ਆਗੂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਹਾਰ ਤੇ ਸਿਰੋਪਾ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਪਰ ਉਹ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਗਲੋਂ ਹਾਰ ਤੇ ਸਿਰੋਪਾ ਲਾਹ ਕੇ ਦੂਜੇ ਆਗੂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ 'ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ' ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਜਥੇਦਾਰ, ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਤੈਅਸ਼ੁਦਾ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਹਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਹਾਰ ਤੇ ਸਿਰੋਪਾ ਪਾ ਕੇ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਜਾਹੇ-ਜਲਾਲ ਨਾਲ 'ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ' ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੰਜੇ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੇ ਅਗਲੇ 'ਐਕਸ਼ਨ' ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਸਭ ਦੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਮਾਈਕ 'ਤੇ ਜਾ ਗੱਜਿਆ। ਫਤਿਹ ਬੁਲਾ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ 'ਚੁਣਨ' ਲਈ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਰਦੂ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, 'ਬੜੇ ਮੀਆਂ ਤੇ ਬੜੇ ਮੀਆਂ, ਛੋਟੇ ਮੀਆਂ ਸੁਭਾਨ ਔਲੂ'। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਐਸੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਜਲਵਾ ਜਾਂ ਟੌਹਰ-ਟੱਪਾ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ ਤਾਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇਣ ਲਈ, ਜ਼ੋਰਾਂ-ਸ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੌਹ-ਚਹੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਕੂਲੋਂ ਭੱਜੇ ਵਿਹਲਤ ਜਿਹੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਸਰਕਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੌਹ ਟੱਬਰਾਂ

ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਯੂਥ ਵਿੰਗੀਏ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਇਕ ਧਿਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਚੌਕੀ ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਅੱਗਿਓਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੌਣ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ਜੀ? ਬਣਾ-ਸੁਆਰ ਕੇ ਯੂਥ ਵਿੰਗੀਆ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ...ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਸਰਕਲ...ਫਲਾਣਾ-ਫਲਾਣਾ...।"

ਇਸ ਵਾਕ ਵਿਚਲੇ 'ਪ੍ਰਧਾਨ' ਲਫਜ਼ ਨੂੰ ਜਦ ਉਸ ਛੋਕਰੂ ਜਿਹੇ ਨੇ ਬੋਲੇਤਾ ਲਮਕਾ ਕੇ, ਤੇ ਰਤਾ ਘਰੋਂਤ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਿਆਂ ਨੇ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹਾਸਾ ਰੋਕਿਆ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਹਾਸਾ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਫੁਹਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਛੁੱਟ ਪਿਆ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੌਕਾ ਦੇਖਣ ਚੌਕੀ ਇੰਚਾਰਜ ਆਪ ਗਿਆ ਤੇ ਯੂਥ ਵਿੰਗੀਏ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਬਈ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਐ ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਉਸ 'ਜਥੇਦਾਰ' ਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਚੌਕੀ ਇੰਚਾਰਜ ਠਹਾਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਸਿਆ, "ਜਥੇਦਾਰ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਡਰਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।"

ਨਕਲ ਉਤਾਰਦਾ ਚੌਕੀ ਇੰਚਾਰਜ ਕਹਿੰਦਾ, "ਪ...ਰ...ਪਾ...ਨ ਸ਼...ਰ...ਰੋ...ਮ...ਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ...! ਹਾ...ਹਾ...ਹਾ...! ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਐ।" ਪੁਲਸੀਏ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈ ਨਕਲ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਹਾਸਾ ਮਚ ਗਿਆ।

ਕਿਸੇ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨਾ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸੁਹਿਰਦ, ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਮੁਖੀਏ, ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ ਬੇੜੀਆਂ ਬੰਨੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਲਾਹ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ। ਤਿਆਗ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕਰਨ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ। ਮਨ-ਚਿਤ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਵੀ ਤਿਆਗ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਦੇ ਵੀ ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਰਾਲਾਂ ਨਹੀਂ ਵਗਾਉਣਗੇ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨੂੰ ਜੱਟ-ਜੱਫਾ ਮਾਰੀ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਕੌਮ ਲਈ ਨਮੋਸੀ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਬਣਦੇ ਹਨ। ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜੱਫਾ-ਮਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੇ ਸਾਂਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਭ ਦੇ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਓਨਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੰਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅੱਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਦਾ ਰੋਗ ਚਿੰਬੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਾਲਸਾ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਐਬ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਨਾਰਾਜ਼' ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਥੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਛੱਡਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਛੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਖਰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਖੁਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਰੁਧ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਫਿਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ...। ਜੇ ਚਾਰੇ ਸਿਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਖੋਹੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਤਦ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾ ਕੇ 'ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ' ਸਦਾਉਣ ਦੀ ਰੀਝ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੀ ਪਿੰਡ-ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਦੂਜਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਕਾਰਨ ਤਕਰੀਬਨ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰਫ਼ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਣਨ ਪਿਛੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ 'ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਕੀੜਾ' ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਣਦੇ-ਟੁੱਟਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੋਗ ਐਨਾ ਵਸੀਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਟਕਸਾਲਾਂ ਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਮਾਰੂ ਵਥਾ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੋ-ਦੋ, ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਸਿਤਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਉਤੇ ਨਵਾਬੀ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਲਿੰਦ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦੈ, ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ-ਯੂਧ ਲੜਨ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ! ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੌਮ ਲਈ ਸਰਾਪ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ। ਅਫਸੋਸ!

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਚੋਣ !

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਕਿੰਜ ਚੁਣਿਆ ਸੀ,
ਬਾਕੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨੀਤੀ ਓਹੀਓ ਧਾਰੀ ਸੀ।
ਦਸਵੇਂ ਨਾਨਕ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਸਮੇਂ,
ਸਿਰ ਦੇਵਣ ਦੀ 'ਵਾਜ਼ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਾਰੀ ਸੀ।
ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਮੇਂ,
ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਰ ਯੋਗਤਾ ਗਈ ਵਿਚਾਰੀ ਸੀ।

ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਤੋਂ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਉਪਰ ਸੀ,
ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪਲਤਾ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲੋਂ ਭਾਰੀ ਸੀ।
ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਦਾ ਸੀ ਨਿੱਜ ਨਾਲੋਂ,
ਤਾਹੀਓਂ ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਗਈ ਸਤਿਕਾਰੀ ਸੀ।
ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚਲਾ ਫਰਕ ਇਹੋ,
ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲੋਂ ਬੁੱਧ ਸਵਿਕਾਰੀ ਸੀ।

ਹਰ ਅਹੁਦਾ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦਾ ਛੋਟਾ ਸੀ,
ਸੇਵਾ ਵੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ, ਪਰ-ਉਪਕਾਰੀ ਸੀ।
ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਮਿੱਠਤ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸੀ,
ਅੱਜ ਵਾਂਗੂ ਨਾ ਅਹੁਦਾ ਕੋਈ ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ।
ਨਿੱਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਲਾ ਜਗਤ ਦਾ ਮੰਗਦੀ ਜੋ,
ਗੁਰਮਤਿ ਬਖਸ਼ੀ ਨੀਤੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਸੀ।
ਜਦ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ-ਜੁਗਤੀ ਛੱਡੀ ਹੈ,
ਤਦ ਤੋਂ ਹੋਈ ਸ਼ੁਰੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਖੁਆਰੀ ਸੀ।

—**ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ**
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਸਲਾਮ

ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਅੱਜ ਕਰੇ ਸਲਾਮ
ਨਾਮ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਬਦੁੱਲ ਕਲਾਮ

ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਉਹ ਗਿਆ ਵਿਖਾ।
ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਦੇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚਮਕਾ।

ਧਰਮ-ਜਾਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਆ ਕੇ
ਬਣਾ ਗਿਆ ਐਸੇ ਹਥਿਆਰ ਨਵੇਂ
ਲੋੜ ਸੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੀ ਹਰ ਥਾਂ।
ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਦੇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚਮਕਾ।

ਮਿਜ਼ਾਇਲ ਮੈਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ
ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੀ ਉਸ ਅੰਦਰ ਵਗਦਾ ਦਰਿਆ
ਕਾਵਾਂ ਕੱਢ ਉਹ ਗਿਆ ਪਿਰਤ ਨਵੀਂ ਪਾ।
ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਦੇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚਮਕਾ।

ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਨਾ ਇਹ ਹੀਰੇ ਜੰਮਦੇ
ਲੱਭਣੇ ਪੈਂਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਕੋਲਿਆਂ ਬਲਦੇ
'ਬਾਂਦੀ' ਸਿਰ ਝੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਜੰਮਿਆ ਜਿਸ ਮਾਂ।
ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਦੇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚਮਕਾ।

—**ਸਤਵਿੰਦਰ ਥਾਂਦੀ ਦੌਲਤਪੁਰੀ**
ਇੰਡੀਆਨਾ

ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀ ਪੁਕਾਰ

ਟੈਂਡਰ ਲਿਸਟ ਸੌਂਪੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਭਗਵੇਂ
ਸੜਕਾਂ, ਨਹਿਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਬਖਸ਼ੇ।
ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਥਾਂ ਅੱਧੇ ਅੱਧ ਹੋਊ
ਸਾਨੂੰ ਲੁੱਟ ਮਚਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਬਖਸ਼ੇ।
ਹਊਆ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਜਾਂਚ ਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ
ਸਾਨੂੰ ਅਫਸਰ ਡਰਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਬਖਸ਼ੇ।
ਚੋਣਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਪਾਰਟੀ ਫੰਡ
ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਬਖਸ਼ੇ।
ਸੜਕ ਖਿਲਾਰੇ, ਛੋਟੀ ਹੀ ਨਹਿਰ ਟੁੱਟੇ
'ਗਿੱਲ' ਟਾਕੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਬਖਸ਼ੇ।

—**ਜੁਗਰਾਜ ਗਿੱਲ, ਸ਼ਾਰਲਟ**
ਫੋਨ: 704-257-6693

ਵਕਤ

ਵਕਤ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸਦਾ ਇਹ ਰਹਿਣਾ
ਇਹ ਟਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਯਾਰਾ।
ਹਾਰ ਨਾ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਸਮਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ
ਆਖਰ ਆਉਣਾ ਹੈ ਯਾਰਾ।

ਸਬਰ, ਲਗਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ
ਕੰਮ ਬਸ ਕਰ ਲੈ ਤੂੰ।
ਕਸ਼ਟ ਮੁਸੀਬਤ ਦੁੱਖ ਔਕੜ ਨੂੰ
ਇਕ ਵਾਰ ਜਰ ਲੈ ਤੂੰ।
ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਰਾਜ਼, ਗਮ ਤੋਂ

ਨਾ ਘਬਰਾਉਣਾ ਹੈ ਯਾਰਾ।...

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜੀਣ ਲਈ
ਕਿਉਂ ਮਰੂ ਮਰੂ ਹੈ ਕਰਨਾ।
ਇਰਾਦੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ
ਮੌਤ ਤੋਂ ਰੋਗਾ ਡਰਨਾ।
ਹਿੱਕ ਤਾਣ ਕੇ ਇਸ ਜੱਗ 'ਚੋਂ
ਫਿਰ ਆਖਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਯਾਰਾ।...

ਨਜ਼ਰਾਂ ਫੇਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ
ਫੇਰ ਲੈਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰਾਂ।
ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਤੇਰੀਆਂ

ਹੋਣੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦਰਾਂ।
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮ ਗਮ ਵਿਚ ਵੀ
ਮੁਸਕਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ ਯਾਰਾ।...

ਹਿੰਮਤ ਕਰੇ ਅਗਰ ਇਨਸਾਨ
ਤਾਂ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਵੀ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ
ਮੁਮਕਿਨ ਜਿਹਾ ਹੈ ਲੱਗਦਾ।
ਉਸ ਅੱਗੇ ਫੌਲਾਦ ਨੇ ਵੀ
ਪਿਘਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਯਾਰਾ।...

—**ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਮਾਨ**
ਫੋਨ: 559-291-7116

ਮੇਰਾ ਘਰ

ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਛੱਤ ਹੋਵੇ
ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਗੈਰਤ ਤੇ ਸੱਤ ਹੋਵੇ
ਬੁੱਢਿਆਂ ਤੇ ਨੌਵਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਣ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਵੇ
ਬਾਲੜੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀ ਲੱਬਦੀ ਨਾ ਪੱਤ ਹੋਵੇ।

ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹਰੇ ਭਰੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਹੋਵੇ
ਬੈਠੀ ਉਸ ਛਾਂ ਥੱਲੇ ਬੁਢੜੀ ਜਿਹੀ ਮਾਂ ਹੋਵੇ
ਰਿਹਾ ਬੋਲ ਬਨੇਰੇ 'ਤੇ ਇਕ ਕਾਲਾ ਕਾਂ ਹੋਵੇ
ਮੇਰਾ ਇਹ ਘਰ ਸੋਹਣਾ ਸਵਰਗ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਕੋਲ ਜਿਹੇ ਇਕ ਵਗਦੀ ਨਦੀ ਹੋਵੇ
ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਵਰਤਮਾਨ ਜਾਂ ਬੀਤੀ ਸਦੀ ਹੋਵੇ
ਜਿਥੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਰਵੇ ਨਫਰਤ ਨਾ ਕਦੀ ਹੋਵੇ
ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਰੱਬ ਜੀ, ਨਾ ਬਦੀ ਹੋਵੇ।

ਫੁੱਲ ਖਿੜਦੇ ਰਹਿਣ ਸਦਾ ਬੂਟਿਆਂ 'ਤੇ ਹਰਿਆਲੀ
ਠੰਢੜੀ ਜਿਹੀ ਹਵਾ ਵਗੇ ਬੂਟੇ ਡਾਲੀ ਡਾਲੀ

ਮੇਰਾ ਬਾਗ ਰਹੇ ਖਿੜਿਆ ਸਦਾ ਹੱਸਦਾ ਰਹੇ ਮਾਲੀ
ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਦਾ ਖੇਡੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ।

ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ
ਉਹਦੀ ਹਰ ਇਕ ਗਲ ਉਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਤਬਾਰ ਹੋਵੇ
ਸਦਾ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਪੁੱਗਦੇ ਨਾ ਗਲਤ ਕਰਾਰ ਹੋਵੇ
ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਨਾ ਜਿੰਦ ਸ਼ਰਮਸ਼ਾਰ ਹੋਵੇ।

ਮੇਰੇ ਇਸ ਘਰ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਵੱਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਵੇ
ਮੇਰੇ ਇਸ ਘਰ ਅੰਦਰ ਨਾ ਕਦੀ ਵੀ ਦੁਖ ਹੋਵੇ
ਸਦਾ ਬਰਕਤ ਵੱਸਦੀ ਰਹੇ ਨਾ ਕਦੀ ਵੀ ਭੁੱਖ ਹੋਵੇ
ਕੋਈ ਬੂਟਾ ਸੁੱਕੇ ਨਾ, ਹਰਿਆ ਹਰ ਰੁੱਖ ਹੋਵੇ।

ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਵੱਜਦਾ ਸੰਗੀਤ ਰਹੇ
ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਰਹੇ
ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੀਤ ਰਹੇ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਦਾ ਹੀ 'ਸੁਰਜੀਤ' ਰਹੇ।

—**ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ**
ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਈਸਤੁ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲੇ 'ਚ ਚੱਲੇ ਸਿਆਸੀ ਤੀਰ

ਖੰਨਾ: ਗੋਆ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਈਸਤੁ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਨਾਏ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਖੂਬ ਰਗੜੇ ਲਾਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ, ਕਾਂਗਰਸ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਮਾਨ ਅਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਫ., ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀਆਂ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਹਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਕੱਤਰ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੰਘੂ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਬਾਰੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਮਰਨ ਵਰਤ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘੂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਲਈ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਾਈਨਮੈਨਾਂ ਨੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਧਰ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਧੰਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਨਅਤ ਬਿਲਕੁਲ ਠੱਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਤੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਫਸਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਐਫ.ਸੀ. ਆਈ ਨੇ ਵੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਕੋਰਾ ਜੁਆਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਬਾਦਲ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹੇਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਨ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ 'ਤੇ ਤਾਬਤਤੋੜ ਹਮਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸੁਆਰਥਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦੀ ਵੱਲ

ਧੱਕਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਗਨ ਸਕੀਮ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਪਈ ਹੈ, ਬੁਢਾਪਾ, ਵਿਧਵਾ, ਅੰਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬੰਦ ਪਈ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। 'ਆਪ' ਦੇ ਸੂਬਾ ਕਨਵੀਨਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਪ੍ਰੋ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜਰਨੈਲ

ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਡੋਪ ਟੈਸਟ: ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਡੋਪ ਟੈਸਟ' ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰਾਏ ਹੈ ਪਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੌਰਾਨ ਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਪੱਤਰ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੇ ਟੈਸਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰੇ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਆਗੂ 'ਤੇ ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 2017 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਰਿਕਾਰਡਤੋੜ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੂਬੇ ਦਾ ਹਰ ਵਰਗ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਦਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੀ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਈਸਤੁ ਵਿਖੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਫ. ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੀ ਰਾਜਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਨ.ਡੀ.ਏ ਸਰਕਾਰ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੱਛੇ ਦਿਨ ਆਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੁਰੇ ਦਿਨ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋੜ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਦੇਵੇਂ ਪਾਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਤੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਡਾ. ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

50 ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ

ਮੁਹਾਲੀ: ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ 50 ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 38 ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਐਵਾਰਡ, ਸੱਤ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪੁਲੀਸਿੰਗ ਸੇਵਾ ਮੈਡਲ ਤੇ ਪੰਜ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮੈਡਲ ਫਾਰ ਆਊਟ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਡਿਵੇਸ਼ਨ ਟੂ ਡਿਊਟੀ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ।

ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਡ ਮੌਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਬਦਲੇ ਖੰਨਾ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਏ.ਡੀ.ਸੀ. ਖੰਨਾ ਅਜੇ ਸੂਦ ਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਖੰਨਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ। ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੰਨਮੈਨ ਖੁਦ ਵੀ ਗੈਸ ਚੜ੍ਹਨ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੀਨਾਨਗਰ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਚੌਕਸੀ ਨਾਲ ਬੱਸ ਯਾਤਰੀਆਂ

ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਮੋਹਤਬਰ ਪਤਵੰਤੇ ਸ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦਾ ਲੰਘੀ 15 ਅਗਸਤ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ. ਬੈਂਸ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤਨੀ ਹਰਮੇਸ਼ ਕੌਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦਿਓਲ, ਕੁਲਜੀਤ ਕੌਰ ਕੰਗ ਤੇ ਸਤਵਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਪੋਤਰਿਆਂ-ਦੋਹਤਰਿਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਸ. ਬੈਂਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 22 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਕੰਟਰੀਸਾਈਡ ਫਿਊਨਰਲ ਹੋਮ ਐਂਡ ਕਰੀਮੇਟਰੀ (950 ਸਾਊਥ ਬਾਰਟਲੈਟ ਰੋਡ) ਬਾਰਟਲੈਟ ਵਿਖੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5:30 ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੰਤ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮੀ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਹੋਣਗੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪਾਲਾ ਬੈਂਸ ਫੋਨ 847-915-2705 ਅਤੇ ਦੇਵ ਦਿਓਲ ਫੋਨ 847-791-9723 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਐਸ.ਪੀ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਐਵਾਰਡ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦੀਨਾਨਗਰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਸ.ਪੀ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀ ਬਦਲੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪੁਲਿਸ ਮੈਡਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪੁਲਿਸ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਗੁਰਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਬਟਾਲਾ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਬੱਸ ਦੇ ਚਾਲਕ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਤੇ

ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

Korma Sutra Cuisine of India

Overland Park, Kansas

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ

ਓਵਰਲੈਂਡ, ਕੈਨਸਸ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਕੁੱਕ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਸ਼ੈਫ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 913-269-5727

31-35

DHOL RADIO
 WEBSITE - DHOLRADIO.CO
 ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ
 REQUEST SONG MUSIC 24/7
 LISTEN ON PHONE
 Application For Android and iPhone - Dhol Radio
 LIVE CALLS → USA 951-824-6365
 skype - DHOLRADIO.ORG
 LISTEN BY CALL → USA 702-489-0211
 Sukhpal Gill 10 pm to 12 am (IST)
 Purn singh waraich 2:30 pm to 4 pm (IST)

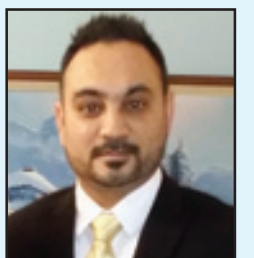
Prestige Insurance Agency

5820 N Canton Center Rd, Suite#115, Canton, MI 48187

We do Property and Casualty Insurance, Both Commercial and personal lines.

ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਹੋਵੇ
 ਜਾਂ ਫਿਰ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ,
 ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਅਤੇ ਪਰਸਨਲ
 ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਫੋਨ: 734-560-2886

ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 68 ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਗੁਲਾਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮਹਾਂਸ਼ਕਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਡੀਂਗਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਕਮ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ 68 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੇ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕੇ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਭੁੱਖਮਰੀ ਝੱਲ ਰਹੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਮੂਹਰੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਖ ਬਾਰੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 15.2 ਫੀਸਦੀ ਭਾਵ ਤਕਰੀਬਨ 19.4 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਭੁੱਖੇ ਸੌਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਰ ਚੌਥਾ ਵਿਅਕਤੀ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਭਰ ਦੇ ਉਘੜੇ-ਦੁਗੜੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਗਵਾਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਚੀਨ ਪੂਰੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਹੈ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੀ ਸੰਸਥਾ, ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਖੇਤੀ ਸੰਗਠਨ (ਐਫ.ਏ.ਓ.) ਦੀ 'ਸਟੇਟ ਆਫ ਫੂਡ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਇਨ ਵਰਲਡ 2015' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਜਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਭੁੱਖੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਕੇ 79.5 ਕਰੋੜ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1990-92 ਵਿਚ ਇਕ ਅਰਬ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਚੀਨ ਤੇ ਪੂਰਬ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਖੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਮੀ ਆਉਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ 12 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਵਰਗੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ 1996 ਵਿਚ 172 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਨੇ 'ਮਿਲੇਨੀਅਮ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਪਲੈਨ' ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ 2015 ਤੱਕ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਅੱਧ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 29 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਗਵਾਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਨੇਪਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਤਰ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ

ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਨਾਂ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐਨ.ਟੀ. ਰਾਮਾ ਰਾਓ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੈਲਲਿਤਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੇ ਅਨਾਜ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਹੇਠ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਕਲੰਕ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਕਲੰਕ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਨਿੱਤ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 24 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਅਮਲ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ?

15 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਐਲਾਨਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਲੇਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਭੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਸੋਵੇਂਗਾ, 15 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰੇ 68 ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਆ ਰਹੇ ਚੰਗੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਿਗੂਣੀ ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ।

ਸਮੇਂ ਵਿਚ 77 ਫੀਸਦੀ ਜਨਤਾ ਲਈ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਝਾਰਖੰਡ, ਉੱਤਰ

ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਉੜੀਸਾ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਮੀ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

40 ਫੀਸਦੀ ਬੱਚੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ 40 ਫੀਸਦੀ ਬੱਚੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 35.6 ਫੀਸਦੀ ਔਰਤਾਂ ਤੇ 34.2 ਫੀਸਦੀ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ 'ਬਾਡੀ ਮਾਸ ਇਨਡੈਕਸ' (ਬੀ.ਐਮ.ਆਈ.) 18.5 ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਨਾਰਮਲ ਬੀ.ਐਮ.ਆਈ. ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀਮਾ 18.5 ਹੈ। 17 ਤੋਂ 18.4 ਦੀ ਬੀ.ਐਮ.ਆਈ. ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੁਪੋਸ਼ਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ 16.0 ਤੋਂ 16.9 ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸਥਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਪੋਸ਼ਿਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ 16 ਤੋਂ ਘੱਟ ਬੀ.ਐਮ.ਆਈ. ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ

ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ ਸਮੇਤ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਆਏ ਦਿਨ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਗੂਫ਼ੇ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੱਲ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਦੈਂਤ ਹੜੱਪੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੀ ਮਨਰੇਗਾ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ 84 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਰੀਬਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਬਲਕਿ ਮਨਰੇਗਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ 6000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਬਕਾਏ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਅੱਜ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 53 ਫੀਸਦੀ ਵਧਿਆ

ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ 2001-2015 ਦੌਰਾਨ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 53 ਫੀਸਦੀ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਇਕ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੱਚੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 80 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਖੇਤਾਂ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੱਚੇ ਪੰਜ ਸੂਬਿਆਂ ਬਿਹਾਰ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 13 ਫੀਸਦੀ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2011 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 5-14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੱਚੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਪਲ ਸਰਵੇ ਸੰਸਥਾ ਦੀ 2005 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 90.75 ਲੱਖ ਹੈ।

ਮਨਰੇਗਾ ਤਹਿਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪਛੜਿਆ, ਹਰਿਆਣਾ ਬਣਿਆ ਨੰਬਰ ਵੰਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪਿਛਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਕੌਮੀ ਦਿਹਾਤੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਰੰਟੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਅਣਸਿੱਖਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੱਸੋਂ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਪੰਜਾਬ ਮਨਰੇਗਾ ਤਹਿਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਛੇਵੇਂ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਉੱਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਜਿਹੇ ਦੋ ਸੂਬੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਮਨਰੇਗਾ ਤਹਿਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸੂਚੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਅਣਸਿੱਖਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ 251 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਕੋਬਾਰ ਵਿਚ 241 ਰੁਪਏ ਤੇ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ 239 ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ 228 ਰੁਪਏ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਲਕਸ਼ਦੀਪ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ 210 ਰੁਪਏ ਤੇ ਗੋਆ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 208 ਰੁਪਏ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਸੂਬੇ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਸਿਰਫ਼ 159 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਵੱਲੋਂ 161 ਰੁਪਏ, ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚ 162 ਰੁਪਏ, ਜੰਮੂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ 164 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ

ਹੈ। ਦੱਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਪੰਚਾਇਤ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਵਿਚ 100 ਦਿਨ ਤੈਅ ਸ਼ੁਦਾ ਰੋਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਆਸਾਮ ਵਿਚ 179 ਰੁਪਏ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 180 ਰੁਪਏ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ 178 ਰੁਪਏ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ 203 ਰੁਪਏ ਤੇ ਗੈਰ-ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ 162 ਰੁਪਏ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ 204 ਰੁਪਏ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ 181 ਰੁਪਏ ਤੇ ਮਣੀਪੁਰ ਵਿਚ 190 ਰੁਪਏ, ਮਿਜੋਰਮ ਵਿਚ 183 ਰੁਪਏ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਵਿਚ 167 ਰੁਪਏ, ਉੜੀਸਾ ਵਿਚ 174 ਰੁਪਏ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ 173 ਰੁਪਏ, ਸਿਕੱਮ ਵਿਚ

167 ਰੁਪਏ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ 183 ਰੁਪਏ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਸਾਂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਾਪਸ ਲਏ

ਸਟਾਕਹੋਮ: ਸਵੀਡਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕੀਲੀਕਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਜੂਲੀਅਨ ਅਸਾਂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸਮਾਂ ਹੱਦ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਆਪਣੀ

ਹਵਾਲਗੀ ਟਾਲਣ ਲਈ 2012 ਤੋਂ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਇਕੁਆਡੋਰ ਦੇ ਸਫ਼ਾਰਤਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਬੈਠੇ ਅਸਾਂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਂ ਹੱਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਮੈਰੀਨ ਨੋਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਂ ਹੱਦ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਹੁਣ ਜਾਂਚ ਦਾ ਘੇਰਾ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ 44 ਸਾਲਾ ਇਸ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਨਾਗਰਿਕ ਤੋਂ ਜਬਰਜਨਾਹ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ

ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਵੀ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਨਤੀਜੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਬੇਤਾਬ ਹਨ।

ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਸ਼ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਕਦਮਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਛਵੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਅਤਿਵਾਦ ਤੇ ਕਰ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਤੇ ਵਧੀਕੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਿਨਸੀ ਛੇੜਛਾੜ ਦੇ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਸਮਾਂ ਹੱਦ 18 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਵੀਡਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਸਾਂਜੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਬਣੇ ਸਨ।

ਖੂਬ ਅਨੰਦ ਲਿਆ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਮੇਲੇ 'ਚ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਪੀ ਸੀ ਐਸ) ਦੇ 21ਵੇਂ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਥੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਤੇ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਉਥੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਅਨੰਦ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਮਾਣਿਆ। ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ, ਛੋਲੇ-ਭਠੂਰਿਆਂ ਅਤੇ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਫਾਲਕਨ ਪਾਰਕ ਰਿਕ੍ਰਿਏਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਗਰਮੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਰਸ਼ਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਰਹੇ। ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਸੁਗਲ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਭੱਲਾ ਭੈਣਾਂ-ਮਨਪ੍ਰੀਤ, ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਕਿਰਨ ਭੱਲਾ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕੌਮੀ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਮੇਲੇ ਦਾ ਰਸਮੀ ਉਦਘਾਟਨ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਕੁਕ ਕਾਉਂਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬੋਰਡ ਆਫ ਰਿਵਿਊ ਦੇ ਡੈਨ ਪਟਲਕ, ਐਫ ਆਈ ਏ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਧਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕੁਝ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਡੈਨ ਪਟਲਕ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਬਾਰੇ ਉਡਾ ਕੇ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ। ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿੱਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਪ੍ਰੋ. ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਸੁਨੀਲ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਡੈਨ ਪਟਲਕ ਨੇ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿੱਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਮਿਲ ਬੈਠਣ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਲੁਤਲ ਲੈਣ ਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਵਧਦੀ ਹੈ।

ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੇਲੇ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਖੇਡਣ-ਮੱਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਮਿਲੇ, ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਮਿਲੇ।

ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਵਾਲੀਬਾਲ

ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਢਾਈ ਸੌ ਡਾਲਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਰਨਰਜ਼ ਅਪ ਟਰਾਫੀ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕਲੱਬ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਏ। ਇਹ ਇਨਾਮ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਗਰਮੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖਿਡਾਰੀ ਸਾਕਰ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੌੜਾਂ, ਰੱਸਾਕਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬੈਲੂਨ ਰੇਸ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹੇ। ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ ਅਤੇ ਮੋਨਾ ਭੱਲਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਮੂਨ ਵਾਕ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਪੌਪ ਕੌਰਨ ਅਤੇ ਕੁਲਵੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੇ: ਛੇ ਸਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਥਾਂ ਨੇਵ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਸਹਿਜ ਰਹੇ। ਸੱਤ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਤੱਕ ਉਮਰ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਜੇਤੂ ਪ੍ਰਭ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਵੀਰ ਰਹੇ। ਛੇ ਸਾਲ ਅਤੇ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੇਤੂ ਸਹਿਜ ਰਹੀ। ਸੱਤ ਤੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਅਰਲੀਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਿਰਨ ਰਹੀ। ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਸ ਤੋਂ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਜੇਤੂ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਜੈਸਮੀਨ ਰਹੀਆਂ। ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹੇਠ ਯੋਗਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪ ਰਿਹਾ।

ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਚਿਕਨ, ਛੋਲੇ-ਭਠੂਰੇ, ਕੜੀ-ਚੌਲ, ਪਕੌੜੇ ਅਤੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਤੇ ਚਾਹ ਦਾ ਲੰਗਰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਆਏ ਅਵਤਾਰ ਮੁਲਤਾਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੈਂਡ ਨੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ। ਤਾਰੀ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਮਨਦੀਪ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਮੋਨਾ ਭੱਲਾ ਨੇ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕੀਨਾਂ ਨੇ ਆ ਪਿੜ ਮੱਲਿਆ। ਸਥਾਨਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਖੇਡ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਉਚੇਚੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਡੀ ਜੇ ਟਵਿਨ ਬੀਟਜ਼ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਖਾਣਾ ਕੇ ਕੇ ਪੰਮਾ ਨੇ ਪਰੋਸਿਆ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਏ ਬੀ ਸੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਾਲਿਆਂ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ, ਡਾ.

ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ, ਜੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਅਤੇ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀ ਸੀ

ਐਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿੱਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਡਟ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ

ਫੋਨ 832-225-5354 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ www.channpardesi.com ਰਾਹੀਂ 24 ਘੰਟੇ 7 ਦਿਨ ਸੁਣੋ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓ, ਫੋਨ: 815-557-4991
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਫੋਨ: 219-670-4579

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ✓ ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ

✓ ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ ✓ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ

\$25 **2500 Minutes**

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋ।

Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

800.914.1013 • 408.659.9400

ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ-ਸ਼ਿਕਾਰੋ (ਮਿਡਵੈਸਟ)

ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ-2015

ਅਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ

6 ਸਤੰਬਰ 2015 (ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ) @ Busse Wood Forest Preserve South, Elk Grove, IL

ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਆਓ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ, ਖਾਣੇ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ; ਦਾਖਲਾ ਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਰੈਣਾ
ਵਾਇਸ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਜੇਤੂ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਰਣਜੀਤ ਰਣਜੀਤ

ਕੁਮਾਰਟਰ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

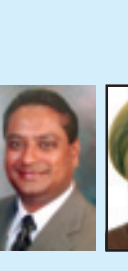
ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

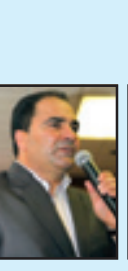
ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ

ਪਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ

ਬੱਬੀ ਬਾਨ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ

ਚਮਨ ਲਾਲ

ਸੁਰਿੰਦਰ

ਪਰਦੀਪ

ਬਲਦੇਵ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ

ਮੋਹਨਜੀਤ

ਲਖਵਿੰਦਰ

ਵਿੱਕੀ

ਰਾਜਦੀਪ

ਲਖਵੀਰ

ਪਾਲੀ

ਦਹਿੰਦਰ

ਪਰਮਜੀਤ

ਰੁਪਿੰਦਰ

ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ

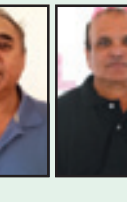
ਪਰਦੀਪ

ਜਿੰਦੀ

ਅਮਰਦੇਵ

ਨਰਿੰਦਰ

ਰਫ਼ਾਪਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ

ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ

ਲਖਵਿੰਦਰ

ਬਿਕਰਮਜੀਤ

ਕੰਵਰਵੀਰ

ਜਸਵੰਤ

ਰਾਮਵਿੰਦਰ

ਤੇਜਿੰਦਰ

ਬਲਦੇਵ

ਪੰਮੀ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ

ਬਲਦੇਵ

ਅਮਰਜੀਤ

ਜਗਦੀਪ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ

ਕੁਲਦੀਪ

ਸੁਰਜੀਤ

ਡਾ. ਹਰਚਰਨ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ

ਹਰਿੰਦਰ

ਬਹਾਦਰ

ਦਰਸ਼ਨ

ਸਤਵਿੰਦਰ

ਸਾਡੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਬਾਬ ਹੁੰਦਲ

ਸੁਖਰਾਜ

ਚਰਨ ਸਿੰਘ

ਕਰਨਲ ਨਿਰਮਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਪੁਰੀ

ਨਿਲੇਸ਼

ਜੱਸੀ

ਜਰਨੈਲ

ਹਰਵਿੰਦਰ

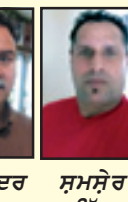
ਦੀਦਾਰ

ਰਵਿੰਦਰ

ਦਰਸ਼ਨ

ਅਧਿਆਪਕ

ਸਰਵਣ

ਕੁਲਦੀਪ

ਸਮਰਜੀਤ

ਨਰਿੰਦਰ

ਡਾ. ਪਾਲ

ਰਿੰਪੀ

ਪਰਮਿੰਦਰ

ਜਗਜੀਤ

ਨੋਨਾ

ਰਾਣਾ ਭੰਡਾਲ

ਪਲਵਿੰਦਰ

ਹਰਪਾਲ

ਦਲਜੀਤ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ

ਗੁਰਮੀਤ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਮਾਨ ਤੇ ਸੁੱਖੀ ਮਾਨ

ਸਤਨਾਮ

ਬਲਦੇਵ

ਸੁਰਿੰਦਰ

ਸੁਰਜੀਤ

ਗੁਰਸਾਹਿਬ

ਸਤੀਸ਼

ਕਿਰਪਾਲ

ਰਤਨਦੀਪ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ

ਦਰਸ਼ਨ

ਬਲਿਹਾਰ

ਕਮਲਜੀਤ

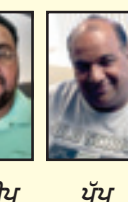
ਮਨਜਿੰਦਰ

ਟੋਨੀ ਸੇਘਰਾ

ਰਣਜੀਤ

ਕੁਲਦੀਪ

ਚੰਨਾ ਧੰਮ

ਅਵਤਾਰ

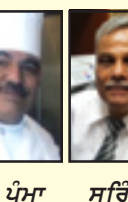
ਕੁਲਦੀਪ

ਪੰਪੂ

ਰਾਣਾ ਸੇਖੋਂ

ਸਤੀਸ਼

ਸੁਖਵੀਰ

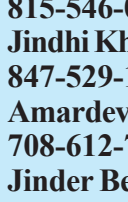
ਡਾ. ਹਰਚਰਨ

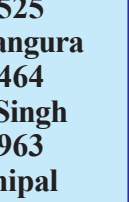
ਰੰਮੀ

ਕੇ ਕੇ ਪੰਮਾ

ਸੁਰਿੰਦਰ

ਜਰਨੈਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Desi Junction

STATE BANK of CHILTON

Damin J. Hoerth Vice President

Laura J. Hoerth Executive Vice President

Ph: 920-849-9371

For Further Info.:

Jaswinder Jassi 773-759-0433

Deepa Bandesha 815-546-0525

Jindhi Khangura 847-529-1464

Amardev Singh 708-612-7963

Jinder Benipal 773-895-2041

Parminder Walia 847-477-1613

Billu Gill 847-271-7451

Baljit Mangi 773-469-9384

Balwinder Chatha 630-523-3412

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਸਵਰਗੀ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ

ਖੇਡ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ

13 ਸਤੰਬਰ 2015

ਬੱਸੀਵੁਡਜ਼ ਫਾਰੈਸਟ ਪ੍ਰਿਜਰਵ
ਐਲਕ ਗਰੂਵ, ਇਲੀਨਾਏ

ਸਵਰਗੀ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ
ਅਟਵਾਲ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ
ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਾਪੂ ਕਰਤਾਰ
ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ
ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਧਾਲੀਵਾਲ ਵਲੋਂ

ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ

ਖਾਣ-ਪੀਣ
ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ
ਪ੍ਰਬੰਧ
ਫਰੀ
ਪਾਰਕਿੰਗ

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਧਾਲੀਵਾਲ

ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ
ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰ

ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ ਐਸ ਖਹਿਰਾ
(ਕਲੱਬ ਚੇਅਰਮੈਨ)

ਸ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਲੀਲ
ਇੰਡੀਆਨਾ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

708-228-8520
773-507-8043
630-398-7052
630-205-9264
224-425-0705
630-290-7993
773-406-2131
630-728-5490

ਸਾਡੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਮਨਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ, ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ, ਬਚਨ ਗਿੱਲ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬੇਪਾਰਾਏ, ਅਮਰਜੀਤ ਸੰਧਰ, ਹਰਭਜਨ ਸੰਧਵਾਲੀਆ, ਬਲਬੀਰ ਸੈਣੀ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਜਸਵੀਰ ਲਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਘੋਤੜਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਜਗਜੀਤ ਬਣਵੇਤ, ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ, ਜੈਰਾਮ ਕਾਹਲੋਂ, ਸਤਨਾਮ ਐਲਕ, ਪਰਸ਼ਨ ਮਾਨ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ

ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਖੱਖ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੌਰਦ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸੰਧਰ, ਕਲਵੰਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਿੰਦਰ ਚਾਹਲ, ਲਾਲੀ ਸਿੰਘ, ਹਰਪਾਲ ਟਾਂਡਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸਤਵੰਤ ਨਿੱਜਰ, ਅਵਤਾਰ ਲੱਖਾ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਅਰੋੜਾ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਲਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਕਿੱਟੂ ਬਾਵਾ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਸਵੀਰ ਸੰਧੂ, ਚੰਨਾ ਕੈਲਮਸੂ, ਖੇਮ ਵਿਰਕ, ਲਖਬੀਰ ਚੀਡਸਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਿਕੰਦਰ ਬਿੱਟੂ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਤੂਰ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਸੂਸ, ਸੁਖਮਿੰਦਰ ਪੰਧਰ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਲੱਖਣ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ (ਅੰਬਰ ਪੈਲੇਸ), ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਕਲੇਰ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੱਸੀ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਸਪਾਂਸਰ- ਸਿਕਾਗੋ: ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਪਿੰਡ ਗਿੱਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ), ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ (ਸਟਾਰ ਫੁਡਜ਼), ਜੱਸੀ ਸਹੋਤਾ, ਪਾਲ ਡੇਂਡੇਨਾ, ਗੁਰਮੁਖ ਭੁਲਰ, ਜੱਸੀ ਸੰਧੂ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹੀ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਦੀਵਾਨ ਐਂਡ ਕਲਾਕ ਆਓ), ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੇਪੀ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਜਸਵੀਰ ਸੋਢੀ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗੋਗਨਾ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ, ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਰਵੀ (ਆਰ ਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ), ਪਰਦੀਪ ਸਲਵਾਨ (ਆਪਣਾ ਫੁਡਜ਼), ਇੰਦਰ ਦੇਵ (ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਧਾ), ਹਰਿੰਦਰ ਜੈਨ (ਆਸਿਆਨਾ ਬੇਕਰੀਟ), ਮਹਾਰਾਜਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ (ਰੋਜ਼ਮਾਨਾ), ਪੰਜਾਬ ਸਟੀਟਸ, ਸਿਕਾਗੋ, ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ, ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਤੀ, ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਦਲੀਪ ਪਟੇਲ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਾ, ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਮੰਗੀ ਦਿਵਾਣਾ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ, ਜਗਜੀਤ ਨਾਹਲ, ਗਗਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਦੀਪਾ ਵਿਰਕ ਅਤੇ ਸਿਕਾਗੋ ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨ, ਸਿਕਾਗੋ ਲਿਮੋਜੀਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਚੁੱਡੀਓ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ, ਤਾਲੀ ਭੱਲਾ, ਕਲਸੀ ਕੋਸਟਰਕਸਜ਼, ਸੂਰਾ ਬਿਲਡਰਜ਼, ਅਟਾਰਨੀ ਪਾਲ ਚਾਵਲ, ਜਸਬੀਰ ਅਤੇ ਪੀਟ ਦਿਓਲ, ਰੋਨੀ ਭੱਲਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਗਿਰਨ, ਸੋਨੀ ਤੇ ਰੋਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਪਾਲ ਲੈਲ, ਅਰਵਿੰਦ ਗਾਖਲ, ਸੰਘੇਤਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਗਾਖਲ ਪਰਿਵਾਰ, ਬਾਗਤੀ ਪਰਿਵਾਰ, ਸੰਘਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਹੁੰਦਲ ਪਰਿਵਾਰ।

ਗੁਰਸੇਵਕ ਤੇ ਹਰਭਜਨ
ਮਾਨ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਖਾੜਾ

ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ
ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

gursewak
mann

harbhajan
mann

ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਬਿੱਲਾ (ਪ੍ਰਧਾਨ)

satranghi peengh

ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਨਰਿੰਦਰ, ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਲਵਦੀਪ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਲੱਕੀ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ, ਮਨਮਿੰਦਰ, ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਵਰਨ

ਸਾਡੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਓਂਕਾਰ, ਹਰਵਿੰਦਰ, ਸੁਰਜੀਤ, ਮਨਜੀਤ, ਇੰਦਰਜੀਤ, ਮਨਜਿੰਦਰ, ਜਗਜੀਤ, ਸੋਹਣ, ਰਿਪੀ, ਧਰਮਿੰਦਰ, ਨਿੱਕ, ਬਲਵਿੰਦਰ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ, ਜਗਮੀਤ, ਮਨਦੀਪ, ਰਾਣਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ, ਬਲਵਿੰਦਰ

ਸੰਦੀਪ, ਜਸਵਿੰਦਰ, ਬਾਬ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ, ਕੁਲਦੀਪ, ਪਿੰਕਾ, ਸੁਖਦੇਵ, ਲਖਬੀਰ, ਜਗਜੀਤ, ਰਵਿੰਦਰ, ਰੇਮੀ, ਸੁਖਮੇਲ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ, ਗੁਰਮੀਤ, ਓਮ

ਡਿਕੇਟਰ ਅਤੇ ਬਲਨਿੰਗਟਨ: ਸੋਨੀ ਤੇ ਰਾਜ ਘੋਤੜਾ, ਬਿੱਲਾ ਤੇ ਜੱਸੀ ਮਿਆਣੀ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਟੋਨੀ, ਲੱਕੀ ਪੋਲੀਆ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਅਤੇ ਰੇਮੀ (ਫੇਮਸ ਲਿੰਕਰ), ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਪੂਰਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ), ਫਿੰਦਾ ਦੀਮਾ, ਸੰਜੀਵ ਬਿੱਲ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲਿੰਜਰ ਅਤੇ ਸੋਨੀ ਭਾਅ ਜੀ (ਪਿਉਰੀਆ), ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ-ਹੋਰਾ ਕੋਸਟਰਕਸਜ਼। ਮਿਲਵਾਕੀ: ਸੁਰਜੀਤ ਤੂਰ, ਆਗਿਆਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਗਿੱਪੀ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੂਸ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ। ਸਿਨਸਿਨੇਟੀ, ਓਹਾਇਓ: ਰੁਬੀ ਤੂਰ, ਆਇਓਵਾ: ਜੱਸੀ ਰੰਬ, ਚੰਨਾ ਤਲਵੰਡੀ, ਗੁਰਸਰਨ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਭਜਨ ਗੋਰਾਇਆ, ਸਾਨ ਫੀਨਾ, ਆਮਿਰ ਹਨੀਫ। ਮਿਸ਼ੀਗਨ: ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਬਾਨ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਬੈਟੀਪਾਲ, ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਬੋਟਲ ਕਰੀਕ), ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪਲ, ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਰਿੱਤੂ, ਰਾਜ ਜਾਮਰਾਏ, ਕਰਨ ਗਿੱਲ, ਰਾਜ ਸੀਹਤਾ, ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੰਨਣ, ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ, ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਬੋਦਲੋਂ, ਲੱਕੀ ਚਾਹਲ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੱਸੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀਆ, ਜੇ ਬੀ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਭੋਲਾ ਬੁਦਰਜ਼। ਇੰਡੀਆਨਾ: ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਸੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੋਨੂੰ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਲੱਕੀ) ਘੋਤੜਾ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰ, ਮੱਟੀ, ਸੋਨੀ, ਸਾਹਬ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ। ਕਰਾਉਨ ਪੁਆਇੰਟ: ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਕਮਲਜੀਤ ਵਿਰਕ, ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਪਾਲੀ ਗਰੇਵਾਲ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਸੋਤਾ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਪ੍ਰਿੰਸ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਤੇ ਰਿੱਕੀ ਬਸਰਾ, ਹੋਰੀ ਢੇਟ, ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਮਟੋਟ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਆ, ਸ. ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਲੱਕੀ ਤੇ ਵਿੱਕੀ, ਮਨਜੀਤ ਕਹਿਲ, ਵਰਿੰਦਰ ਨਾਗਰਾ, ਰਾਜ ਭੁੱਲਰ। ਇੰਡੀਆਨਾਪੋਲਿਸ: ਗੁਰਮੀਤ ਡਿਪਟੀ, ਜਸਬੀਰ ਡਿਪਟੀ, ਤੀਰਥ ਅਟਵਾਲ (ਮਿੱਤਰਾ ਦਾ ਵਾਧਾ), ਸਤਵੰਤ ਨਿਜਰ, ਨਾਡਾ ਰਾਣਾ, ਬਲਦੇਵ ਬਿੰਦ, ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੋਨੀ ਗਿੱਲ, ਸੋਨੀ ਤੇ ਬੀਨੂੰ ਡਾਲਾ, ਸਾਹਬ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਕੁਆਲਿਟੀ-ਇਨ ਹੋਟਲ (ਲੋਫੀਅਟ), ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ। ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ: ਪੀ ਸੀ ਐਸ, ਪੀ ਐਚ ਓ, ਪੀ ਏ ਓ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ, ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਲੁਬਾਣਾ-ਸਾਉਥਬੈਂਡ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ-ਕਰਾਉਨ ਪੁਆਇੰਟ, ਗੁਰੂ ਲਾਓ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ-ਮਿਲਵਾਕੀ, ਵਾਈਦ ਰਿਵਰ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ-ਇੰਡੀਆਨਾਪੋਲਿਸ, ਪੀ ਸੀ ਓ-ਮਿਲਵਾਕੀ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ-ਫੋਰਟਵੇਨ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਸਿਨਸਿਨੇਟੀ, ਸੋਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ-ਸਿਨਸਿਨੇਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ-ਡਿਟਰਾਇਟ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਸੈਂਟਰ-ਮਿਸ਼ਨਵਾਕਾ, ਦੇਸੀ ਜੰਕਸ਼ਨ, ਰੋਟਰੀ ਮੇਲਾ, ਸੋਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਮਿਡਵੈਸਟ ਅਤੇ ਮਿਡਵੈਸਟ ਏ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ), ਕਾਂਗਰਸ।

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਸਾਊਥਬੈਂਡ

ਰੰਗਸ਼ਾਲਾ ਦਾ ਰੰਗ ਦੂਣ-ਸਵਾਇਆ

**ਕਾਤਲਾਂ ਖਿਲਾਫ
ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ
ਨਾਟਕ 'ਸੁਕਰਾਤ
ਤੋਂ ਦਭੋਲਕਰ
ਪਨਸਾਰੇ ਬਰਾਸਤਾ
ਤੁਕਾਰਾਮ' ਦੀਆਂ
300 ਤੋਂ ਉਪਰ
ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ**

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਦੋ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਨਰੇਂਦਰ ਦਭੋਲਕਰ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਪਨਸਾਰੇ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦਾ ਖੋਜ-ਖੁਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਜੇ ਤੱਕ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਨੀਅਤ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਹੈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਤਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਤੋਂ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਨਿਮਰਤਾ ਪਾਖੀ

ਕਾਤਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਬੇਬੇਰੀ ਚਾਰਾਜ਼ੋਈ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰੰਗਕਰਮੀ ਅਤੁਲ ਪੇਠੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ 'ਸੁਕਰਾਤ ਤੋਂ ਦਭੋਲਕਰ ਪਨਸਾਰੇ, ਬਰਾਸਤਾ ਤੁਕਾਰਾਮ' ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਅਤੁਲ ਪੇਠੇ, ਦਭੋਲਕਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅੰਧ-ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਨ ਸਮਿਤੀ (ਮਾਨਸ) ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ਹੇਠ ਇਹ ਨਾਟਕ ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀਆਂ 300 ਤੋਂ ਉਪਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਟਕ ਖੇਡ ਕੇ ਗਏ ਹਨ।

ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਭਧਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀ ਫਿਲਾਸਫਰ ਸੁਕਰਾਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਸੰਤ ਸ਼ਾਇਰ ਤੁਕਾਰਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਰੇਂਦਰ ਦਭੋਲਕਰ

**ਕਲਾ
ਪਰਿਕਰਮਾ**

ਰੰਗਕਰਮੀ ਅਤੁਲ ਪੇਠੇ

ਨਰੇਂਦਰ ਦਭੋਲਕਰ

ਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਪਨਸਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੁਲ ਪੇਠੇ ਨੇ ਇਹ ਨਾਟਕ ਬਿਏਟਰ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਦਭੋਲਕਰ ਨੂੰ 20 ਅਗਸਤ 2013 ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮਿਰਾਜ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਐਮ.ਐਮ.ਬੀ.ਐਸ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 12 ਸਾਲ ਡਾਕਟਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਨੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਟੀਚਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ 'ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਇੱਕ ਖੂਹ' ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਲੋਕ ਮੁਖੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵਿਚ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਦਲਿਤਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵੀ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਸਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀ ਕੀਤੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਵਿੰਦ ਪਨਸਾਰੇ ਨੂੰ 20 ਫਰਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 81 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ 16 ਫਰਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਜੀਵਨੀ 'ਸ਼ਿਵਾ ਕੌਣ ਸੀ' ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ

ਗੋਵਿੰਦ ਪਨਸਾਰੇ

ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਸਨ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 29 ਅਗਸਤ 2015 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-183

ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ ਇੱਕ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਦਾ ਗਾਉਣਾ,
ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਸੌਖਾ ਬੱਲੀਏ ਬੋਤਾ ਰੇਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ।
ਹੁਣ ਪਿਠ ਤੋਂ ਲਹਿ ਬਹਿ ਗਿਆ ਪਿਛੇ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲੀ,
ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਦੇ ਹੋਵੇਗੀ ਬੋਤਾ ਨਾਲ ਟਰਾਲੀ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-181

ਫੋਕੇ ਵਹਿਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ
ਬਾਲੜੀਆਂ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵਣ।
ਦੋ ਦੋ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਲ ਨੁੱਤ ਕੇ
ਮੰਨਤ ਤਾਈਂ ਮਨਾਈ ਜਾਵਣ।
ਔਰਤ ਉਪਰ ਮਰਦ ਦਾ ਦਾਬਾ
ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੱਚ ਵਿਖਾਈ ਜਾਵਣ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਪਿੰਡ ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਟੌਹਰ ਨਵਾਬੀ ਤੁਰਦਾ ਦੇਖੇ
ਪਾ ਕੇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਇਹ ਲਾੜਾ।
ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਦੋ ਨਿਸ਼ਾਨੇ
ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਹੀਏ ਬਿਚਾਰਾ।
ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ
ਜਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਕੀਤਾ ਕਾਰਾ।
ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਮਿੱਤਰੋ
ਉਹੀ ਕਰੁ ਨਿਤਾਰਾ।

-ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਐਸ਼ ਜਾਜਾ

ਉਲਟਾ ਹੈ ਇਹ ਜਮਾਨਾ ਆਇਆ
ਦੋ-ਦੋ ਨੂੰ 'ਕੱਲਾ' ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ।

ਖੋਰੇ ਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ
ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ ਪਿਹੋਏ ਨੂੰ ਜਾਵੇ।
ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਕਹੀਏ
ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਈਏ ਕੋਝੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ?
ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪਿਛੇ ਲਾ ਲਿਆ
ਭੱਦਰ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਜੀਤਾਂ-ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।
ਫੋਨ: 408-912-3438

ਦੋ ਸੁਆਣੀਆਂ ਇੱਕ ਲਾੜਾ
ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਦੇ ਲੈਂਦਾ ਲਾਵਾਂ।
ਇੱਕ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਨਿਕਾਰ
ਦੁਜੀ ਰੱਖੇ ਭਾਵੇਂ ਰਖੇਲ।
ਇੱਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ
ਸਭ ਸਵਿਕਾਰ ਇਸਲਾਮ ਤਹਿਤ,
ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਨ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ
ਹੱਥ 'ਚ ਤਾਂ ਦੋ ਫਤੀਆਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ
ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਈਆਂ।
ਕੀਲੇ ਦਾ ਰੱਸਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ
ਦੋ ਵਿਅਹਾਂਦਤਾਂ ਨਾਲ ਬੱਧਾ,
ਕਿਸ ਨਾਲ ਬੱਧੀ ਹੈ ਗੋਲ ਗੰਢ
ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ 'ਤੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੂ।
-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੇਸਾਂਝ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-180

ਮੁੱਲ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਗਏ
ਨੋਜ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਟੰਗਾਏ ਗਏ।
ਕਰ ਟੋਟੇ ਹਾਰ ਪਵਾਏ ਗਏ
ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਣਾਏ ਗਏ।
ਲੱਖ ਜੁਲਮ ਜ਼ਾਲਮ ਨੇ ਕਰ ਦੇਖੇ
ਪਰ ਸੀਸ ਨਾ ਕਦੇ ਝੁਕਾਏ ਗਏ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ

ਇਨਸਾਫ ਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ ਦਾ ਬਾਜਾ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅੰਧ-ਸ਼ਰਧਾ ਨਿਰਮੂਲਨ ਸਮਿਤੀ (ਮਾਨਸ) 1989 ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਨਰੇਂਦਰ ਦਭੋਲਕਰ ਇਸ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਸਮਿਤੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਵਿਨਾਸ ਪਾਠਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਸਮਿਤੀ ਨੇ ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ ਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤਤੀ

ਦੀ ਪਦਵੀ ਵੀ ਦੇਣ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਵੀ ਖੂਬ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਮਿਤੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਕੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਜੋਤਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੱਚੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ

ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਹੋਈ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਵੇਖਦੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨੇ, ਫਿਰ ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਇਹੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਨੇ ਬੱਕਰੇ ਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਕਿ ਉਹ ਦਸ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਡਿੱਗਿਆ। ਬੱਕਰੀ ਨੇ ਧਾਹ ਮਾਰੀ, “ਨੀ ਬਿਮਾਰੀ ਪੈਣੀਏ! ਆਹ ਕਸਾਈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਿੱਚੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤੇਰਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਸੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇ ਸਾਈਂ ਨੇ?” ਗਾਂ ਹੋਰ ਤੱਤੀ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਨੀ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਾਂ! ਸਰਹੱਦਾਂ ਲੰਘ ਕੇ ਸਾਡੇ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਓ...ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ, ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਹੋਰ ਐ ਤੇ ਮੇਰਾ ਹੋਰ।” ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਪੈਰੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਿਆਂ ਬੱਕਰੀ ਦੀ ਧਾਹ ਨਿਕਲੀ, “ਅੱਛਾ! ਹਰੇ ਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਰੌਲੈ...ਬੱਸ ਇਹੀ ਕਸਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।” ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੁੱਖ ਤੇ ਰੁੱਖ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਜਿੰਦਣ ਪੰਛੀ ਤੇ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਅੜਿੱਕੇ ਆ ਗਏ, ਨਾ ਪੱਤੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟਾਹਣ। ਤੇ ਕੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧਰਮ ਕਦੋਂ ਦਾ ਜਾ ਵੜਿਆ ਹੈ! ਸੰਤੋ ਅਮਲੀ ਨੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਵੜਦਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਰ ਲਾ ਕੇ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ, “ਚੱਕ ਓ ਸੋਹਣ ਸਿਆਂ ਪਟਿਆਲੇ ਆਲਾ...ਖਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰਾ ਮੁਰਗੇ ਦੀ ਲੱਤ ਬਣਾ ਕੇ, ਤੇ ਫਜ਼ਲ ਦੀਨਾ...ਚਾੜ੍ਹ ਦੇ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਵੱਟ। ਪਤੰਦਰੋ! ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੰਦੇ ਆਂ, ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਹੀ ਪਾਉਣੀਆਂ ਨੇ।”

ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਉਤਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਰੀਅਲ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਿਉਂ ਹੈ! ਜਦੋਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਸੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਪੈਣ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਰਲੀ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਚਲੇ ਸੁਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੱਫੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕਲੰਕ ਤੇ ਕੋਹੜ ਮਗਰੋਂ ਲੱਥਾ, ਪਰ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਖੀਵੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਅਕਲਮੰਦ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਗਲੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਜਾਤ ਦਾ ਕਲੰਕ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਲੱਥੇ! ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਐਨਕ ਤੇ ਖੁੰਡੀ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ, ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਡਿੱਗਾਂ ਵਾਂਗ ਫਸੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮੀਆਂ ਬੀਵੀ ਆਖਰੀ ਉਮਰੇ ਨਕਲੀ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜੋੜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਪਿਆਰ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਾਤ ਹੈ, ਰਹੇਗੀ ਵੀ, ਇਹਦੇ ਕਰ ਕੇ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕੇਗਾ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਲਾਲਚ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਤ ਵੀ ਲੱਕ ਦੂਹਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਹੁਣ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹਾਂ...।

ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੱਖ ਤੋਂ ਕੰਨ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਫਰਕ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਚਾਰ ਕੁ ਇੰਚ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਜ ਹੁੰਦੇ ਇਹ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਨੇ। ਅੱਖ ਵੇਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੰਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ; ਇਕ ਨਰ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਮਾਦਾ। ਅੱਖਾਂ ਸੱਚ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕੰਨ ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣਾਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਤਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਵਿਲਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਅੱਖਰੂ ਸੁੱਟ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਉਂਗਲੀਆਂ ਫਸਾ ਦਿਓ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਰਾਜੇ ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੜੀ ਪਰਜਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿੱਟ ਪਿੱਟ ਕੇ ਬੇਹਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਰਕ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਕਾਂ ਤੇ ਦੁਹਾਈਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਬੂਹੇ-ਬਾਰੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਹੁੰਦੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਚੰਗਿਆਂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਭੈੜਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਦਾ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਕੱਚਾ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਫੋਲ੍ਹ ਹੋਣ ਤੇ ਰੋਣ-ਧੋਣ ਦੇ ਹਰਜਾਨੇ ਬੜੇ ਭੁਗਣਦੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਲੇ ਮਾਣਸਾਂ ਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆਈਏ ਜਿਹੜੇ ‘ਹਮ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ’ ਕਹਿਣ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੈੜਾ, ਬੁਰਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਛ ਨਾਲੋਂ ਬੋਲੀ ‘ਤੇ ਰੱਬ ਵੱਧ ਫੇਰਿਆ ਹੈ। ਹਦਿਸੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ਉਤਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਦੁਰਕਾਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੱਧ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਜਾਤ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਹਾਲੇ ਜਾਰੀ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੁਕਣ ਦੀ ਆਸ ਕਰਨੀ ਵੀ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਚਲੋ...!

ਸਿਆਲਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ ਜੁੜੀ ਪਰ੍ਹਿਆ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੋਦੋਂ ਨੇ ਪੱਗ ਲਾਹ ਕੇ ਚੁਚਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਦਿਆਂ ਦੁਹੱਬਤ ਮਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਲਾਂ ਦਿਆ ਚੌਧਰੀਆ! ਤੇਰੀ ਧੀ ਮੱਝੀਆਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਚਾਕ ਨਾਲ ਅੱਖ-ਮੱਟੋਕੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਇੱਜ਼ਤ ਲੁੱਟ ਹੋਣ ਦੀ ਕਸਰ ਕੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਤਾਂ ਹੀਰ ਦੁਆਲੇ ਕਰਫਿਓ ਤੇ ਦਫਾ ਚੁਤਾਲੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਧਰ ਕੇ ਵੇਖੋ, ਐਸ ਬਾਪ ਦੀ ਪੱਗ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੌਣ ਤੇ ਕੋਈ ਪਾ ਸਕੇਗਾ?

ਅੰਦਰ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਭੱਠੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੰਬੂਆਂ ਹੇਠਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਸੀ, ਤੇ ਅਜੇ ਪਹਿਲੀ ਸਲਾਮੀ ਹੀ ਕਾਕੇ ਹਰਕੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿੱਲੀ ਪਗੜੀ ਲਾਹ ਕੇ ਚੰਦਰ ਭਾਨ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਲੋਰ ਮਾਰੀ, “ਮੇਰੀ ਲੰਕਾ ਉਜੜੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ, ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਓ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਔਕਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਗਰੀਬ ਤੇ ਛੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਔਕਾਤ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਰਹਿਣ ਵੀ ਕਿਥੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋ! ਉੱਜੜ ਗਿਆਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।” ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੋਹੋਸ਼ ਕੇ ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਪਿਆ।

ਕੁਝ ਕੁ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਉਹੀ ਹੈ, ਚੰਦਰ ਭਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੁਤਮ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਇਰਾਕ ਵਾਂਗ ਬਚਿਆ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਆਖਰ ਹੋਇਆ ਕੀ ਹੈ! ਦਰਅਸਲ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਬਦਕਿਸਮਤ ਬਾਪ ਦੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਸ਼ਾਇਦ ਡਰਾਮਾ ਨਾ ਖੇਡੇ!

ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਕਸਰ ਮੂਰਤੀਆਂ ਚੁੱਪ ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਹੁਣ ਵਕਤ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ: ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਹਰਕੇਸ਼ ਤੇ ਰੰਜਨਾ ਜਮਾਤੀ ਸਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸਾਂਝ ਸੀ। ਫੀਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਆਈ ਤਾਂ ਰੰਜਨਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹਰਕੇਸ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਏ?”

“ਮਾਂ ਤੁਰ ਗਈ, ਉਹਦੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਫਲਾਂ ਦੀ ਰੇਹੜੀ ਨੂੰ ਲਾ ਸਕਿਆ। ਆੜਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ...ਬਾਪੂ ਫੀਸ ਕਿਥੋਂ ਦੇਵੇਗਾ?”

ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਦੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਰੰਜਨਾ ਦੀ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਫੀਸ ਹਰਕੇਸ਼ ਨੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਘਬਰਾ ਨਾ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਵਕੀਲ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਭਰਾ ਨਹੀਂ?”

ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਕਈ ਘੜੇ ਤਾਂ ਚਲੇ ਕੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਰੱਬ ਚੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਤੋੜ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ।

ਭਰਾ ਨੂੰ ਤੋਰਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੀਲੀਆ ਨਿਗਲ ਗਿਆ। ਮਾਂ ਉਹਦੇ ਗਮ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਈ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਗੱਡਾ ਬਾਪ ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਧੀ ਧੱਕਾ ਲਾਉਣ ਜੋਗੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹਰਕੇਸ਼ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗਰੀਬਤੀ ਧੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬਦਲਦੀ ਦਿਸੀ, ਤੇ ਫਿਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ‘ਤੇ ਫਿਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਹੁੰ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ।

ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬਾਪ ਅਤੇ ਉਹ ਖਾਨਦਾਨ ਜਿਥੇ ਲਸਣ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵੀ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਨਾ ਵਤਦੀ, ਮਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਨੌਕਰਾਂ-ਚਾਕਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਆਂਗਣ...ਤੇ ਕਿਥੇ ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ ਨੇੜੇ ਝੁੰਗੀਆਂ ਕੋਲ ਬਣਿਆ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਤਿੰਨ ਕੁ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਮਕਾਨ।

ਜਿੰਦਣ ਹਰਕੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੰਜਨਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪੂ ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਹੀ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਅੱਪੜਿਆ, ਤਾਂ ਘੁੰਮਵੀਂ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਚੰਦਰ ਭਾਨ ਨੇ ਰੰਜਨਾ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵੱਲ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਾਮਿਆਂ ਵਰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਤੱਕ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਗਲਾਸ ਪਿਉਂਦੇ ਹੋ ਗੱਥ ਜਿਉਂ ਹੀ ਨੌਕਰ ਨੇ ਫੜਾਏ, ਉਹ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਹਰਕੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, “ਇਹ ਕੁੜੀ ਤੇ ਬੁੜ੍ਹਾ ਕੌਣ ਨੇ?”

“ਕੁੜੀ ਰੰਜਨਾ ਹੈ ਡੈਡ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਾਅ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਡੈਡ...”

ਪੁੱਤ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝਦਿਆਂ ਚੰਦਰ ਭਾਨ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਲਾਲੀ ਭੜਕ ਪਈ, “ਅੱਛਾ ਇਹ ਉਹੀ ਕੁੜੀ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਤੂੰ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖਦੈਂ...?” ਤੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੋਪ ਦਾ ਗੋਲਾ ਗਰੀਬ ‘ਤੇ ਛੱਡਣ ਆ ਗਿਆ, “ਏ ਕੁੜੀਏ! ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂ ਤੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਤੇ ਤੂੰ ਉਲਟਾ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ‘ਤੇ ਡੋਰੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਚੁੜੇਲ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੀ। ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਜੱਜ ਬਣਾਉਣੇ ਮੈਂ...ਤੂੰ ਨੂੰ ਬਣਨ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰਾਣੀ ਨਾ ਰੱਖਾਂ। ਓਏ...ਤੂੰ ਬੁੜ੍ਹਿਆ ਔਕਾਤ ਵੇਖ ਆਪਣੀ...ਨ੍ਹਾਤੇ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾਂ ਮਹੀਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਚੱਲਦਾ ਬਣ। ਬੇਰ ਖਾਣੇ ਅੰਬ ਭਾਲਣ ਤੁਰ ਪਏ। ਚੋਕੀਦਾਰ ਲੱਗਣਾ ਤਾਂ ਆ ਜੀਂ ਭਲਕੇ। ਔਕਾਤ ਵੇਖੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਆ ਆਪਣੀ। ਆ ਗਿਆ ਡੋਲਾ ਘਰ ਆਪ ਹੀ ਛੱਡਣ।”

ਤੇ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਜਿਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਪੈਰੀਂ ਪਿਉ-ਧੀ ਹਵੇਲੀਓ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ।

ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰਬਾ ਤਾਂ ਰਿਹਾ, ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਰੰਜਨਾ ਤੇ ਹਰਕੇਸ਼ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ। ਜਾਗ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸੀ, ਪਰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਰਿਹਾ।

ਦੋ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਚੁੱਪ ਬੀਤ ਗਏ। ਜੁਡੀਸਰੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਰੰਜਨਾ ਤੇ ਹਰਕੇਸ਼ ਨੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਦਿੱਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਾਲੀ ਅਖਬਾਰ ਬਾਪੂ ਦੇ ਟੇਬਲ ‘ਤੇ ਨਕਲੀਆਂ ਦੇ ਚੋਪਾਟੇ ਵਾਂਗ ਮਾਰ ਕੇ ਹਰਕੇਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਡੈਡ ਆਹ ਵੇਖ ਨਤੀਜਾ, ਰੰਜਨਾ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ‘ਤੇ ਆਈ ਹੈ, ਬਣ ਗਈ ਨਾ ਜੱਜ!”

“ਤੇ ਤੂੰ?” ਐਨਕ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਚੰਦਰ ਭਾਨ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਰਹਿ ਗਿਆ ਐਤਕੀ! ਨਾਲੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਜੱਜ ਬਣ ਕੇ। ਬਬੇਰਾ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਐ। ਰੱਖ ਲਈਂ ਜੱਜ ਨੂੰ ਨੌਕਰਾਣੀ।”

ਤਬਲਾ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਠੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਚੰਦਰ ਭਾਨ ਦੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵਰਗੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਉੱਛਲ ਪਈ, “ਅੱਛਾ ਹਾਲੇ ਹਟਿਆ ਨੂੰ। ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਨੈ ਤੂੰ? ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇ ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਐ।” ਰਾਝੇ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਬੋਲੇ ਤੋਂ ਹੀਰ ਦੀ ਡੋਲੀ ਤੁਰਨ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਛਲਦਾ ਹਰਕੇਸ਼ ਪੰਜ ਡੱਬੇ, ਤੇ ਇਕ ਵੱਖਰਾ, ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਘਰੇ ਜਾ ਪੁੱਜਾ। ਰੋਣਕਾਂ ਵਿਚ ਦਸਤਕ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਰੰਜਨਾ! ਆਹ ਪੰਜ ਡੱਬੇ ਬਰਫੀ ਦੇ ਤੇਰੇ ਜੱਜ ਬਣਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ, ਤੇ ਆਹ ਛੇਵਾਂ...ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ...ਰੋਲ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਬਿਨਾਂ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪਟਤੀ ‘ਤੇ...।”

“ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛ ਵੱਡੇ ਲਾਟ ਨੂੰ ਬੇਰ ਆ ਕਿ ਅੰਬ...ਆ ਗਿਆ ਨਾ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਪਸੀਨਾ...ਸੋਚਾਂਗੇ ਹਾਲੇ ਨੂੰ...।”

“ਪਿਤਾ ਜੀ ਗੱਲ ਕੀ ਆ ਹੁਣ...ਮੰਨ ਤਾਂ ਗਿਆ ਡੈਡ?”

“ਓਏ ਮਾਰ ਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਏਂ ਸੱਟਾਂ ਕਿਥੇ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਫਿਰ ਕੱਚੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਵੀ ਪੱਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ...ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਪੀਘਾਂ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਫਿਰ ਉਚੇ ਉਠਣ ਲੱਗੇ, ਤੇ ਆਖਰ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਸਿਰ ਤਾਂ ਧੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ, “ਕਾਕਾ! ਬਾਪੂ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਮੈਖਾਨੇ ਵਿਚ ਅਮੀਰੀ ਕਰ ਕੇ ਵੜਿਆ ਰਹੇ, ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਤੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਰਾਬ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੂੰ ਵੀ ਜੱਜ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇਂ।”

ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਬਣੀ ਖੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਦਾਖ਼ਾਂ ਤੇ ਮੁਨੱਕੇ ਹੀ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਧੀ ਜੱਜ ਬਣੀ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਸੌ ਦਾ ਉਧਾਰ ਫਰੂਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆੜਤੀਆਂ ਨੇ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਉਧਾਰ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ

ਨੌਕ-ਡੌਕ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ
ਫੋਨ: 510-415-3315

ਘਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਪੈਲੇਸ ਵਿਚ ਸਾਹੀ ਵਾਜਾ ਵੱਜਿਆ, ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਆਈਆਂ, ਕੀਮਤੀ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਡੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਗਰੀਬ ਦੀ ਲਾਇਕ ਧੀ ਨਾਲ, ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਚਾਰਲਸ ਦੇ ਫੇਰੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਦੀਵਾਲੀ ਵਰਗੇ ਪਟਾਕੇ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ, ਔਕਾਤ ਪਰਖਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦਰ ਭਾਨ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲੋਰ ਵਿਚ ਆਪ ਨੱਚਿਆ।

ਮਹਿਲਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਲੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਮਿਲਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਨ, ਤੇ ਪਤਾ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਰੰਜਨਾ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਜੱਜ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡੋਲੀ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਚੰਦਰ ਭਾਨ ਨੇ ਭਾਨ ਨਹੀਂ, ਨੋਟ ਸੁੱਟੇ, ਤੇ ਰੰਜਨਾ ਨੇ ਵਿਲਕਦੇ ਤੇ ਸਿਸਕਦੇ ਬਾਪ ਦੇ ਗਲੋਂ ਲੱਥ ਕੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰ ਲਿਆ।

“ਜੰਗ ਫਿਰ ਜਿੱਤ ਹੀ ਲਈ ਮੇਰੀਏ ਜਾਨੇ!”

“ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਐ?”

“ਅੱਜ ਲਾ ਲਈ ਘੁੱਟ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ।” ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਡੀ ਰੋਕ ਕੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਪੈਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ।

ਨਸ਼ੇ ਨੇ ਅੰਦਰ ਖਰੂਰ ਭਰਿਆ ਤਾਂ ਹਰਕੇਸ਼ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਤੂੰ ਪਿੱਛੇ ਆ, ਮੈਂ ਚਲਾਉਣਾ ਗੱਡੀ।” ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਰੰਜਨਾ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸੀਟ ‘ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਰੰਜਨਾ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਹਰਕੇਸ਼ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਸਾਹਮਣਿਓ ਤੇਜ਼ ਟਰੱਕ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖ, “ਕੀ ਕਰਦੈਂ ਹਰਕੇਸ਼”, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸਟੇਅਰਿੰਗ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਘੁਮਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਰ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਦਰਖਤ ਵਿਚ ਵੱਜੀ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਿੱਲ ਗਈਆਂ ਹੋਣ! ਚੂੜਾ ਟੁਕੜੇ ਤੇ ਮਾਂਗ ਵਿਚੋਂ ਸੰਧੂਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਰਾਲਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਰੰਜਨਾ ਦੀਆਂ।

ਕਹਾਣੀ ਥਾਏਂ ਖਤਮ ਤੇ ਬਚ ਗਿਆ ਸ਼ਰਾਬੀ, ਅਮੀਰ ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕਾਕਾ।

ਜੱਜ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

...ਤੇ ਬੋਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪੱਗ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਭਗਵਾਨੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਹਰਕੇਸ਼ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਹਰੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੇਗਾ, ਪਰ ਧੀ ਦਾ ਕਫਨ ਉਵੇਂ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ...ਪੱਲੇ ਹੈ ਹੀ ਕੀ ਸੀ, ਤੇ ਫਿਰ ਔਕਾਤ ਨੇ ਕੀ ਬਚਣਾ ਸੀ।

ਚਲੋ! ਆਤਮਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਲਈ ਆਖਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗਜ਼ਲ

ਹਰ ਖਾਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਏ, ਹਰ ਆਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਏ।
ਮੇਰੀ ਇਹ ਜਿੰਦ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ, ਸ਼ਰੇਆਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਏ।
ਦਿਲ ਦੇ ਹਰ ਅਰਮਾਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਲਾਇਆ ਸੀ ਆਪ ਹੀ,
ਤੂੰ ਰਾਖ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦੀ, ਨਾਕਾਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਏ।
ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਅੱਜ, ਉਸ ਭਾਰੀ ਰੁੱਖ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ,
ਜਿਸ ਛਾਂਵਾਂ ਵੰਡਣ ਦੀ ਸਦਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਏ।
ਅਗਰਬੱਤੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਚਿਆ ਹਾਂ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ,
ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਲਾਉਣ ਦੀ, ਤਮਾਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਏ।
ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸੀ ਕਾਤਲ, ਸਾਜਿਸ਼ ਵੀ ਬੜੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸੀ,
ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਸ਼ਰਾਰਤ ‘ਸੈਪਲੇ’, ਬੇਨਾਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਏ।
-ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ‘ਸੈਪਲੇ’, ਫੋਨ: 91-98724-05203

ਗੱਲ ਬਣੀ ਕਿ ਨਹੀਂ

-ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਬਾਂਸ ਬਰੇਲੀ ਨੂੰ

ਹਾਏ ਓਏ ਰੱਬਾ! ਆਹ ਕੀ ਹੁੰਦੀਆਂ? ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਖੇਲਾਂ ਨੇ।
ਸੁਰਗਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ, ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਨੇ।
ਲੁੱਚੇ ਬਹਿ ਕੇ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ, ਨਿੱਤ ਹੀ ਕਤਲ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਰਹਿ ਜਾਣਗੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਕਿੱਦਾਂ, ਧਰਮ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਨੇ।
ਰੱਖੇ ਨੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਦੁਆਲੇ, ਚਰਨੀਂ ਡਿੱਗਦੇ ਭੋਲੇ ਲੋਕ,
ਇਉਂ ਲੱਗਦੇ ਜਿਉਂ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ, ਡੋਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸੇਲਾਂ ਨੇ।
ਨਾ ਗਾਰਡ, ਨਾ ਝੰਡੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਲਊ,
ਪਾਪ ਦੀਆਂ ਇਹ ਭੱਜੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ, ਬਿਨ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਰੇਲਾਂ ਨੇ।
ਕੱਟੇ ਵਰਗਾ ਸਾਧ ਹਰਾਮੀ, ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਕੀ ਮਿਲਜੂਂ ਗਾ,
ਸਿਰ ‘ਤੇ ਜਟਾਂ, ਜੂਆਂ ਜਟਾਂ ਵਿਚ, ਕਿੰਨ ਸਮਝਾਈਏ ਚੇਲੀ ਨੂੰ।
ਪਖੰਡਪੁਣੇ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੈ ‘ਭੌਰੇ’, ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਨੋਂ ਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ?
ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ, ਹੁਣ ਵੇਖਿਆ, ਜਾਂਦਾ ਸੱਚੀਂ ਬਾਂਸ ਬਰੇਲੀ ਨੂੰ।

ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

‘ਅਰਦਾਸ’ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਅਰਦਾਸ’ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਧਾਤੂ ਅਰਦ ਅਤੇ ਆਸ ਵਿਚ ਹੈ। ਅਰਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੁੱਛਣਾ, ਮੰਗਣਾ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਆਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਛਾ, ਆਸ ਅਤੇ ਖਾਹਿਸ਼। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਪੂਰਨ ਅਰਥ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਛਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਗਣਾ। ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ‘ਅਰਦਾਸ’ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਰਜਦਾਸਤ ਤੋਂ ਆਇਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਬੇਨਤੀ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ ਤੋਂ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ‘ਤੇ ਚਨਣਾ ਪਾਉਣ)

ਅਰਦਾਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਭਾਵੇਂ ਦੋਵਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ‘ਅਰਦਾਸ’ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਅਤੇ ਅਨੂਠੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ। ਇਸ਼ਟ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਯਹੂਦੀ, ਈਸਾਈ ਮਤ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਅਸਲ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਇਕ-ਈਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਕ-ਈਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਹੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਂ ਰੱਬ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁ-ਦੇਵਵਾਦੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ। ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿਚ ਵੇਦ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਵਨ ਅਤੇ ਯੱਗ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਖਾਸ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਖਾਸ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੇਦ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਯੱਗ ਅਤੇ ਹਵਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਘਟ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਨਿਰ-ਈਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਜੈਨ ਧਰਮ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ। ਅਰਦਾਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਹੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਅੱਗੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸਿੱਧ, ਯੋਗੀ ਜਾਂ ਤੀਰਥੰਕਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਜੈਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਹਤ, ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ, ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਾਰਕਿਕ ਪੱਧਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ‘ਕਰਮ’ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਬੁੱਧ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਪੱਕਤਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਹਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਬੁੱਧ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਰਦਾਸ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਭ ਮੰਗਣ ਲਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਦਰਖਾਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਨਾਲ ਲਿਵਲੀਨਤਾ ਦੇ ਛਿਣਾਂ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦਾ ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਵੱਲ ਉਮਤਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦਾ ਉਮਤਨਾ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ, ਤੋਖਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਰਹਿਮਤਾਂ ਲਈ ਦੁਆ ਮੰਗਣਾ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਬਲ ਇਸ ਤੱਥ ‘ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ

ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਣੀ ਦਾਤਾਰਿ

ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਰਮ ਸਤਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕ੍ਰਿਅ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਘੜਨਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਨੇਤਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਗਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰੇ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਚਤਮ ਸਤਿ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਦਰਸ਼ ‘ਸਚਿਆਰ’ ਹੋਣ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, “ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ” ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, “ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥” ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਜੋ ਗੁਣ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਉਸ ਇਸ਼ਟ ਵਰਗਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਚਿੰਤਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, “ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸੇ ਹੋਇ॥”

ਅਰਦਾਸ, ਇਸ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਣ, ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਜੀਅ ਸਕਣ ਅਤੇ ਦੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦੇਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਵਾਸਤੇ ਬਿਨੈ ਵੀ ਹੈ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਮਰਪਣ ਵੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਰਥਾਤ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ, ਉਸ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰਾਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਜਿਉਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਪਰਮ ਸਤਿ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਤੇ ‘ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਅਕਾਂਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ‘ਖੰਡਾਂ’ ਦੀਆਂ ਪਉਤੀਆਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਕਾਦਰ ਵੱਲ, ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਰਚਣਹਾਰ ਵੱਲ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਵਿਚਾਰ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਨਦਰਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰਿ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ, ਉਸ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼, ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹਿਤ ਜੂਝਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਬ ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਇਸ ਅਵਸਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਧਰਮ ਯੁੱਧ’ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਥਾਨ, ਉਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣਾ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਹੋਇਆ ਹੈ,

ਜੇਤਾ ਦੇਹਿ ਤੇਤਾ ਹਉ ਖਾਉ॥

ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ॥

ਨਾਨਕੁ ਏਕ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸਿ॥

ਜੀਉ ਪਿੰਡ ਸਭੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ॥੩॥

(ਪੰਨਾ ੨੫)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ‘ਸ਼ਬਦ ਸੀਗਾਰੀਆ’ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੱਚੀ ਰਹਿਣੀ ਵਾਸਤੇ ਰਾਹਨੁਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜਨ ਦਾ ਅਤੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ

ਚੱਕਰ

ਵਿਚ ਪੈਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੀ ‘ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸੀਗਾਰੀਆ’ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਧਰਮ ਦੇ ਰਸਤੇ ‘ਤੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਧਰਮ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਦਾ ਰਸਤਾ

ਉਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਉ ਅਤੇ ਭਾਉ ਅਰਥਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਭੈ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਭੈ ਇਥੇ ਨਿਰਮਲ ਭੈ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਡਰ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ), ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣਨ ਲਈ ਜੀਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸੀਗਾਰੀਆ ਤਨੁ ਮਨੁ ਪਿਰ ਕੈ ਪਾਸਿ॥ ਦੁਇ ਕਰ ਜੋਤਿ ਖੜੀ ਤਕੈ ਸਚੁ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸਿ॥ ਲਾਲਿ ਰਤੀ ਸਚ ਭੈ ਵਸੀ

ਭਾਇ ਰਤੀ ਰੰਗਿ ਰਾਸਿ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੫੪)

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ‘ਸਚ’ ਤਿੰਨ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ, ਸੱਚ ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ, ਗੁਣ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਸਤਿਨਾਮੁ’ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ (proposition) ਦੇ ਗੁਣ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ, ਸੱਚ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ (moral virtue) ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦੋਂ ‘ਸਚੀ ਅਰਦਾਸਿ’

ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਚੱਲਣ ਦੀ ਰਾਹਨੁਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ

ਨਤੀਜਾ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ‘ਸਾਚਉ ਵਖਰੁ’ ਅਤੇ ‘ਸਚੁ ਰਾਸਿ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ‘ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ ‘ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਹ ਪਰਮ ਸਤਿ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਪਤਿ’ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਚਉ ਵਖਰੁ ਲਾਦੀਐ ਲਾਭੁ ਸਦਾ ਸਚੁ ਰਾਸੁ॥

ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਬੈਸਈ

ਭਗਤਿ ਸਚੀ ਅਰਦਾਸਿ॥

ਪਤਿ ਸਿਉ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜੈ

ਰਾਮਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਿ॥ (ਪੰਨਾ ੫੫)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ‘ਅਰਦਾਸ’ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ‘ਹੁਕਮ’ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ, ਸੰਯੁਕਤ ਸਮੁੱਚ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਭਾਵ ਹੁਕਮ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਇੱਕ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਵਸਥਾ (cosmos) ਹੈ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਫਰਾ-ਤਫਰੀ ਜਾਂ ਬੇਤਰਤੀਬੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨ ਅਤੇ ਕੂੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬਲਵਾਨ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ‘ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ’ ਦਾ ਉਤਰ ‘ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ’ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ‘ਹੁਕਮ’ ਨਾ ਹੀ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ (ਅੰਨਾ) ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਿਆਨਮੂਲਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਤੱਤ (cosmic cognitive element) ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਕੁਦਰਤਿ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ’ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ (principle of illumination and knowledge) ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਕੇ ਹੀ ‘ਹੁਕਮੀ’ (ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ) ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ,

ਨਾਹੀ ਪੁਰਖ ਪਿਆਰੁ ਪ੍ਰੇਮਿ ਸੀਗਾਰੀਆ॥

ਕਰਨਿ ਭਗਤਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ

ਨਾ ਰਹਨੀ ਵਾਰੀਆ॥

ਮਹਲਾ ਮੰਝਿ ਨਿਵਾਸੁ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰੀਆ॥

ਸਚੁ ਕਹਨਿ ਅਰਦਾਸਿ ਸੇ ਵੇਚਾਰੀਆ॥

ਸੋਹਨਿ ਖਸਮੈ ਪਾਸਿ ਹੁਕਮਿ ਸਿਧਾਰੀਆ॥

ਸਖੀ ਕਹਨਿ ਅਰਦਾਸਿ

ਮਨਹੁ ਪਿਆਰੀਆ॥

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਧ੍ਰਿਗੁ ਵਾਸੁ ਫਿਟੁ ਸੁ ਜੀਵਿਆ॥

ਸਬਦਿ ਸਵਾਰੀ ਆਸੁ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਿਆ॥੨੨॥

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਰਥੇ

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮਹਲਾ ੫

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਰਥੇ॥

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਕਰਮ ਕਮਾਣੈ

ਇਹਿ ਓਰੈ ਮੂਸੇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਬਰਤ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਮਹਿ ਰਹਤਾ

ਤਿਨ ਕਾ ਆਵੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਆਗੈ ਚਲਣੁ ਅਉਰੁ ਹੈ ਭਾਈ

ਉਹਾ ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਆ॥੧॥

ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਅਰੁ ਧਰਨੀ ਭ੍ਰਮਤਾ

ਆਗੈ ਠਉਰ ਨ ਪਾਵੈ॥

ਉਹਾ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ਇਹ ਬਿਧਿ

ਓਹੁ ਲੋਗਨ ਹੀ ਪਤੀਆਵੈ॥੨॥

ਚਤੁਰ ਬੇਦ ਮੁਖ ਬਚਨੀ ਉਚਰੈ

ਆਗੈ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਈਐ॥

ਬੁਝੈ ਨਾਹੀ ਏਕੁ ਸੁਧਾਖਰੁ

ਓਹੁ ਸਗਲੀ ਝਾਖ ਝਖਾਈਐ॥੩॥

ਨਾਨਕੁ ਕਹਤੋ ਇਹੁ ਬੀਚਾਰਾ

ਜਿ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਪਾਰ ਗਰਾਮੀ॥

ਗੁਰੁ ਸੇਵਹੁ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ

ਤਿਆਗਹੁ ਮਨਹੁ ਗੁਮਾਨੀ॥੪॥

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ

ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਆਖਦੇ

ਹਨ- ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਰਥੇ, ਹੋ

ਭਾਈ! ਉਸ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ

ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ

ਕੰਮ ਬਿਰਥਾ ਹਨ; ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਕਰਮ

ਕਮਾਣੇ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜਪ ਤਪ

ਕਰਨੇ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲਈ

ਹਨ ਜੋਗ ਕਰਨੇ; ਇਹਿ ਓਰੈ ਮੂਸੇ, ਇਹ

ਕਰਮ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵਤਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਰਤ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਮਹਿ ਰਹਤਾ

ਤਿਨ ਕਾ ਆਵੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਆਗੈ ਚਲਣੁ ਅਉਰੁ ਹੈ ਭਾਈ

ਉਹਾ ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਆ॥੧॥

ਗੁਰਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਜੀਵ ਵਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਜਮਾਂ ਦੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਅੱਧੀ ਕੋਢੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ; ਆਗੈ ਚਲਣੁ ਅਉਰੁ ਹੈ ਭਾਈ,

ਪਰ ਹੋ ਭਾਈ! ਅੱਗੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ; ਉਹਾ ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਆ, ਹੋ ਜੀਵ! ਤੇਰੇ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾ ਆਇਆ।

ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਅਰੁ ਧਰਨੀ ਭ੍ਰਮਤਾ ਆਗੈ ਠਉਰ ਨ ਪਾਵੈ॥

ਉਹਾ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਓਹੁ ਲੋਗਨ ਹੀ ਪਤੀਆਵੈ॥੨॥

ਗੁਰਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੋ ਭਾਈ! ਜਿਹਤਾ ਜੀਵ ਤੀਰਥ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਨਹਾਉਂਦਾ ਤੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ,

ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਿਆਗੀ ਵੀ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ; ਉਹਾ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ਇਹ ਬਿਧਿ, ਉਸ ਮਾਲਕ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਧੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ; ਓਹੁ ਲੋਗਨ ਹੀ ਪਤੀਆਵੈ, ਉਹ ਪਖੰਡੀ ਦਿਖਾਵੇ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਿਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਚਤੁਰ ਬੇਦ ਮੁਖ ਬਚਨੀ ਉਚਰੈ

ਆਗੈ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਈਐ॥

ਨਾਨਕੁ ਕਹਤੋ ਇਹੁ ਬੀਚਾਰਾ

ਜਿ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਪਾਰ ਗਰਾਮੀ॥

ਗੁਰੁ ਸੇਵਹੁ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ

ਤਿਆਗਹੁ ਮਨਹੁ ਗੁਮਾਨੀ॥੪॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਆਗੈ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਈਐ॥

ਬੁਝੈ ਨਾਹੀ ਏਕੁ ਸੁਧਾਖਰੁ

ਓਹੁ ਸਗਲੀ ਝਾਖ ਝਖਾਈਐ॥੩॥

ਹੋ ਭਾਈ! ਜੇ ਕੋਈ ਚਤੁਰ ਵਿਅਕਤੀ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਜੁਬਾਨੀ ਵੀ ਉਚਾਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਘਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਬੁਝੈ ਨਾਹੀ ਏਕੁ ਸੁਧਾਖਰੁ, ਜਿਹਤਾ ਜੀਵ ਉਸ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਅੱਖਰ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ; ਓਹੁ ਸਗਲੀ ਝਾਖ ਝਖਾਈਐ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਝੱਝ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕੁ ਕਹਤੋ ਇਹੁ ਬੀਚਾਰਾ

ਜਿ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਪਾਰ ਗਰਾਮੀ॥

ਗੁਰੁ ਸੇਵਹੁ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ

ਤਿਆਗਹੁ ਮਨਹੁ ਗੁਮਾਨੀ॥੪॥

ਹੋ ਭਾਈ! ਨਾਨਕ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ; ਜਿ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਪਾਰ ਗਰਾਮੀ, ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਮਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਵਿਕਾਰਾਂ ਭਰੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਨੇਕ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ; ਗੁਰੁ ਸੇਵਹੁ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਤਿਆਗਹੁ ਮਨਹੁ ਗੁਮਾਨੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਵੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ।

—ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈ

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ-11

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 01191-11425-02364

bhullarg@gmail.com

ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਸੀ। ਆਥਣ ਡੁੱਘੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਜ਼ ਤੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਖਰਤਾ ਬਹੁਤ ਮੋਟਾ ਸੀ। ਇਸ ਖਰਤੇ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਨੇ ਤਾਂ ਸਵੇਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚਲਾ ਭੈ ਛੁਪਾਉਂਦਿਆਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, “ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਰਚਨਾ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਵੱਡੀ ਹੈ...”

ਉਹ ਹੱਸੇ, “ਦਰਅਸਲ ਜੀ ਵਰਕੇ ਤਾਂ ਨੌਂ ਹੀ ਹਨ, ਇਕੋ ਪਾਸੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ। ਯਾਨਿ ਕੁੱਲ ਨੌਂ ਸਫੇ ਹੀ ਹੋਏ। ਚੋਪੀਆਂ ਲੱਗ-ਲੱਗ ਕੇ ਵਰਕੇ ਮੋਟੇ ਹੋ ਗਏ।”

ਵਰਕੇ, ਭਾਵ ਸਫੇ ਨੌਂ ਹੀ ਸਨ। ਸੰਘਣੇ ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਤਸੱਲੀ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਰਚਨਾ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਐ?”

“ਅਗਿਆਰੀ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਪੰਨਾ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਦਸਿਆ।

“ਅਗਿਆਰੀ? ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਰਾਂ-ਤੋਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਹੈ”, ਮੈਂ ਕਥਾ ਮੁਕਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਿਆ।

“ਦਰਅਸਲ ਜੀ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਏ ਨੇ। ਪੁਲਾਂ ਹੇਠੋਂ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਵਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਭੁੱਲਰ ਜੀ। ਚੋਪੀ-ਚੋਪੀ ਨਈ ਲਿਖਾਵਟ, ਕਾਗਜ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਗੱਤ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਤਰ ਦੁਹਰਾਈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਪਏ, “ਮਹਾਂਨਗਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ-ਵਿਚ ਵਹਿੰਦੀ ਜਵਾਲਾ ਨਦੀ। ਉਸ ਉਤੇ ਪੰਜ ਪੁਲ-ਪੁਲ ਸ਼ਨੀਵਾਰ, ਪੁਲ ਸਮਾਚਾਰ, ਪੁਲ ਹੀਰਾ ਮੋਤੀ, ਸੁੰਦਰ ਪੁਲ ਅਤੇ ਔਲੀਆ ਪੁਲ। ਕਿਸੇ ਪੁਲ ਉਤੇ ਕਾਲੀ ਬਿੱਲੀ ਦੰਦ ਕਢਦੀ, ਕਿਸੇ ਪੁਲ ਉਤੇ ਸਫੈਦ ਬਿੱਲੀ। ਰੋਸ਼ਨਦਾਨ, ਕਬੂਤਰਾਂ ਦਾ ਬਸੇਰਾ...”

ਉਹ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਸੋਨੇ ਦੀ ਸਲਾਈ ਮਾਖਿਉਂ ਵਿਚ ਡੋਬ ਕੇ ਉਮ ਲਿਖੇ ਵਾਲੀ ਜੀਭ ਨਾਲ ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਅਤੇ ਲੈਅ-ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਅਨੇਕ ਦੇਸਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਭੋਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖ਼ਿਆਲ ਆਇਆ, ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਗਲੀ ਦੀਆਂ ਭਗਤਨੀਆਂ

ਸਤਿਆਰਥ ਦਾ ਰਚਨਾਕਾਰ ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਦੇਵਿੰਦਰ ਬੱਤਾ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ, ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ, ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਦਿੱਤੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਲਈ ਖ਼ਬਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਲੜੀਫੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਨਾਮੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੈ ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਲੇਖ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਬੁਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਸਰੋਤਾ-ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਸੁਣਾ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ। ਅਨੇਕ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਨਾਰੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਚੰਚਲਤਾ ਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਬਾਰੇ ਪੋਥਿਆਂ ਦੇ ਪੋਥੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਪਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਇਕ ਸਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਉਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ‘ਬਾਜੀ ਬਾਜੀ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ‘ਕੋਈ ਕੋਈ’ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਇਕ ਸਤਰ ਹੈ: “ਬਾਜੀਆਂ ਬਾਜੀਆਂ ਤੀਮੀਆਂ, ਹਾਇ ਓ ਰੱਬਾ, ਆਖਾਂ ਕਰਨ ਨਾ ਨੀਵੀਆਂ।”

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਸਾਡੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਜਨਾਨੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਕਦੀ ਕਾਸੇ ਦਾ, ਕਦੀ ਕਾਸੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਰਸੀਲੇ ਪਾਠ ਬਾਰੇ ਆਪਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੇ।”

“ਲਓ ਜੀ, ਸੋਚਿਆ ਕਿਉਂ ਨਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਸੀ”, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਝੋਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

‘ਅਗਿਆਰੀ’ ਸਰਵਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਭੋਜਨ ਕੀਤਿਆਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਚਾਹ-ਦੁੱਧ ਲੈ ਲਈਏ।” ਕਹਿਣ ਲਗੇ, “ਇਥੋਂ ਰੁਪਾਣਾ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੂਰ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੱਲੀਏ? ਚਾਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਪੀਣੀ ਹੀ ਪੈਣੀ ਹੈ।”

ਮੈਂ ਦਸਿਆ, “ਕਾਲੋਨੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ, ਪਰ ਘਰ ਉਹਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਦੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਛਾਈਲਾਂ ਤੇ ਖਰਤੇ ਕੱਢੇ ਮਾਰ ਲਏ, ਪਰ ਮੈਂ ਧਕ-ਧਕਾ ਕੇ ਬਸ ਚੜ੍ਹਾ ਲਏ। ਰੁਪਾਣੇ ਦੇ ਘਰ ਨੇੜੇ ਉਤਰ ਕੇ ਸਤਰ ਪਾਰ ਕੀਤੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਇਕ ਬਸ ਆਉਂਦੀ ਦਿੱਸ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਇਹ ਕਿਥੇ ਨੂੰ ਚੱਲੀ ਹੈ?” ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਦੱਸੇ ਤੋਂ ਉਹ ਕਾਹਲੇ ਪੈਰੀਂ ਬਸ ਚੜ੍ਹਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਰਜਿਆ, “ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਸ ਦੇ ਪੈਰ-ਦਾਨ ਉਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ, “ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਘਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਰੁਪਾਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕਦੀ ਫੇਰ ਆਵਾਂਗੇ।” ਬਸ ਤੁਰੀ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕੋਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਿਛੇ ਆ ਰਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਬਸ ‘ਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਘਰ ਪਰਤ ਆਇਆ।

ਬਹੁਤ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਬੋਬੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ,

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਛੇੜਿਆ, “ਚਲੋ, ਆਵਾਰਾਗਰਦੀ ਕਰਾਂਗੇ।” ਤੇ ਬੋਬੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਬੋਬੇ, ਇਹ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਸਹੀ-ਸਲਾਮਤ ਵਾਪਸ ਘਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।”

ਬੋਬੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ, “ਕਿਥੇ ਧੂਹੀਂ ਫਿਰੇਂਗਾ ਪੁੱਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ! ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਏਨੀ ਧੰਗਤ ਝੱਲਣ ਜੋਗਾ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਨਾਲੇ ਬੋਲੇ ਕੁੱਕੜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਣਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ।”

ਦਾੜੀ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਪਲਮੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ, “ਦੇਖੋ ਜੀ, ਮੰਟੇ ਇਕ ਵਾਰ ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ, ਦਾੜੀ-ਕਟੇ ਸਰਦਾਰ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਬੇਦੀ ਬੋਲਿਆ, ਮੀਆਂ, ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ!...ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਲੋਕ-ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਮੇਰੀ ਸੱਟ-ਫੇਟ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਾ ਕੁੱਕੜ ਆਖ ਰਹੀ ਹੈ।” ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, “ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸੁਣ ਲਓ। ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਪੂ ਪੁੱਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਤੇਰਾ ਕੀ ਕਾਰਜਕਰਮ ਹੈ? ਮੈਥੋਂ ਬੰਬਈ ਜਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਰਧਾ ਚਲੋ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੰਬਈ ਚਲੋ! ਬੋਲੇ, ਬੰਬਈ ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ? ਮੈਂ ਠਾਹ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਵਾਰਧਾ ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ? ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੀ ਇਉਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕੋਈ ਕਦੀ ਬੋਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕੱਚੇ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬੋੜੀ ਹਾਸੀ ਹੱਸੇ ਅਤੇ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, ਮੁਣਸ਼ੀ ਕੋ ਬੁਲਾਓ। ਕੇ.ਐਮ. ਮੁਣਸ਼ੀ ਭਜਿਆ-ਭਜਿਆ ਆਇਆ। ਬਾਪੂ ਬੋਲੇ, ਬਈ ਮੁਣਸ਼ੀ, ਤੂੰ ਬੰਬਈ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਜੇ ਕਮਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਏਸ ਦਾੜੀ ਵਾਲੇ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਈਂ। ਇਹ ਬੰਬਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਗੋਂ ਵੀ ਇਹ ਜਦੋਂ ਬੰਬਈ ਆਵੇ, ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਇਹਦਾ।...ਸੋ ਤੁਸੀਂ, ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਥੇ ਘਰ ਹੀ ਬੈਠੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾ ਜੀ, ਟਪਦੀ ਫਿਰਦੀ ਵੱਡੀ ਮੌਜ ਨਾਲ ਧੁੱਪੇ ਪਏ ਕੱਟੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ, ਆ ਜਾ ਵੇ ਕਟਿਆ, ਖੇਡੀਏ। ਕੱਟਾ ਬੋਲਿਆ, ਤੂੰ ਹੀ ਟਪਦੀ ਫਿਰ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਪਏ ਹੀ ਕੰਨ ਹਿਲਾ-ਹਿਲਾ ਕੇ ਖੇਡਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੀ ਅਸੀਂ ਘਰੇ ਬੈਠੇ-ਪਏ ਹੀ ਕੰਨ ਹਿਲਾ-ਹਿਲਾ ਕੇ ਖੇਡਣ ਜੋਗੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਾਂ।”

ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਉਮਰ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਬਾਰੇ ਮਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਸਰੋਜਨੀ ਨਾਇਡੂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ, ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਨੁਭਵ-ਆਧਾਰਿਤ ਬੋਲ ਫੇਰ ਚੇਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਸੱਚੇ ਜਾਪਣੇ ਲਗੇ: ਸਤਿਆਰਥੀ ਓਨਾ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਦਾੜੀ ਕਰਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਪਾ ਜੀ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕੋ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਛਾਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਵੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ ਤੇ ਹਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਪੁਸਤਕ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਫੇਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਵਾਰ ਪਰੂਫ ਪੜ੍ਹਨੇ ਹੋਣਗੇ। ਯਾਨੀ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ, ਸਗੋਂ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਵੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਾਂ ਵੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲਰ ਜੀ ਹੁਣ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਹਾਂ ਨਹੀਂ।”

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸਮਝ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਹਾਲਤ ਵੀ, ਪਰ ਮਚਲਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਫੇਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ, ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ?”

ਉਹ ਬੋਲੇ, “ਦੇਖੋ ਭੁੱਲਰ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸਭ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਆਖਰ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੰਡਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਗਰੰਥ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ!” ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰਖਿਆ, “ਖੰਡਾ ਤਾਂ ਜੀ ਹੁਣ ਵੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁੱਕਣਾ ਪਵੇਗਾ!”

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੋਡੇ ਛੋਹੇ, “ਠੀਕ ਹੈ, ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ, ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਜਾਓ, ਇਸ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੀ ਸੋਧਾਂਗਾ। ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੇਜਣ ਵਾਸਤੇ ਫੋਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।” ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਆਖ ਦਿੱਤਾ, “ਤੁਸੀਂ ਮੈਥੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਕੰਮ ਬੜਾ ਵੱਡਾ, ਫੈਲਵਾਂ ਤੇ ਸਮਾਂ-ਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਛੱਪੜ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਸੁਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਈਏ। ਗੁੰਝ ਛਪ ਜਾਵੇ, ਪੰਜਾਬੀ

ਭਵਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਕਰ ਕੇ ਪੂਰੇ ਆਦਰ-ਮਾਣ ਤੇ ਜਲੌਅ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਈਏ।” ਭਾਪਾ ਜੀ ਬੋਲੇ, “ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਬੁੱਝ ਲਈ ਏ। ਬਿਲਕੁਲ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ।”

“ਪਰ ਇਕ ਜਿਲਦ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਉ?” ਮੈਂ ਸ਼ੰਕਾ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ, “ਦੋ ਸੈਂਚੀਆਂ ਨਾ ਬਣਾ ਦੇਈਏ?”

“ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਛੱਡ ਦੇਵੋ।” ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, “ਦੋ ਸੈਂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਕਿਸੇ ਪਾਠਕ ਦੇ ਹੱਥ ਇਕ ਸੈਂਚੀ ਆ ਜਾਊ, ਦੂਜੀ ਮਿਲੂ ਹੀ ਨਾ! ਟੁੱਟਵਾਂ ਕੰਮ ਟੁੱਟਵਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

ਗੁੰਝ ਦਾ ਨਾਂ ਮੈਂ ‘ਸਤਿਆਰਥ’ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਪਰੂਫ ਆਏ ਤਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਦੁਗਣੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਸੰਘਣੀ ਜੜਤ ਦੇ 880 ਪੰਨੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਰੂਫਾਂ ਨੂੰ ਛਪਣਜੋਗ ਬਣਾ ਕੇ ਮੈਂ ਪੁਲੰਦਾ ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੁਰਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਵਾਲੇ ਰਾਹੋਂ ਹੋ ਲਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਸੰਪਾਦਨ ਤੇ ਦਿੱਖ ਦੇ ਮਹਾਂ-ਅਨੁਭਵੀ ਸਨ, ਪਰੂਫ ਫਰੇਲੇ-ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਬੋਲੇ, “ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ!”

ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 60ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਸੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, “ਮੈਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿਉ, ਮੈਂ ਸੱਠਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਪਰ ਯਕੀਨ ਰਖੋ, ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਅੱਧਾ ਆਦਮੀ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਅੱਧੀ ਆਯੂ ਹੀ ਭੋਗੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਆਯੂ ਸੌ ਤੋਂ ਉਪਰ ਜਾਵੇਗੀ, ਪੂਰੇ ਇਕ ਸੌ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹੇ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 95ਵਾਂ ਸਾਲ ਮੁੱਕਣ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ‘ਸਤਿਆਰਥ’ ਦੇ ਫਰਮੇ ਫਟਾਫਟ ਛਪ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ 12 ਫਰਵਰੀ 2003 ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਯਾਤਰਾ ਲਿਖੀ ਵਾਲਾ ਯਾਤਰੀ ਲੰਮੀ ਇਕ-ਮਾਰਗੀ ਯਾਤਰਾ ਉਤੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਅਜਿਹਾ ਖਾਲੀ ਆਸਨ ਛੱਡ ਗਿਆ ਜਿਸ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਕਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲੱਭੇਗਾ! ਝੋਰਾ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਖੇ ਹੋਏ ਪਰੂਫਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਸੁੰਦਰ-ਸਜੀਲਾ ਗੁੰਝ ‘ਸਤਿਆਰਥ’ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲ-ਗੁੰਜਾਵੀਆਂ ਤਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਪਰ ਕੁਝ ਕੁਝ ਤਸੱਲੀ ਵੀ ਰਹੀ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਹ ਗੁੰਝ ਨੂੰ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਪਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖ ਹੀ ਗਏ ਸਨ!

(ਸਮਾਪਤ)

ਮੇਰਾ ਭਾਣਜਾ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਪਣੀ ਸੋਚ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਏਸ ਪਦਵੀ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਾਂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਲਾਲੀ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਛਾਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਚਲੀ ਗਈ।

ਲਾਲੀ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕੁੱਦਿਆ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਏਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚਾਰ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਵਲ ਹੀ ਤਾਂਘਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮੋਹ ਨੇ ਵਾਪਸ ਖਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਸ ਮੋਹ ਨੂੰ ਪਾਲਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਵਿਜੇਇੰਦਰ ਸਿੰਗਲਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਦਾ ਚਹੇਤਾ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ

ਹੋ ਕੇ ਉਭਰਿਆ। ਉਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਗੈਰ ਸਿਆਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਪਣੇ ਹਾਣ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ‘ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਦੇ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਟਰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਦੋਹਤ ਜੁਆਈ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਰਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਤੋਰਦੇ ਹਨ, ਸਮੇਂ ਨੇ ਦੱਸਣਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਬੜਾ ਕਠਿਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਵਾਂਢੀ

ਦੇਸ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਸੁੱਟਣ ਉਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ।

ਸੁਦੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਦਾ ਰੰਗ ਮੰਚ ਸੰਸਾਰ: ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ‘ਬੀਏਟਰ ਫਾਰ ਬੀਏਟਰ’ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸੁਦੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ

ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਦੇ ਨਾਟਕ ‘ਲੋਹਾ ਕੁੱਟ’ ਵਿਚ ਨਾਇਕ ਦਾ ਰੋਲ ਕੀਤਾ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਿਚ ਏਨੀ ਸਰਲਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਸ਼ਕ ਖੁਦ ਉਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਹ ‘ਬੀਏਟਰ ਫਾਰ ਬੀਏਟਰ’ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਉਘਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੁਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਤੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਪਤਾਹ ਦਾ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ ਇਸ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ। ‘ਪਾਰਸਾਈ ਦੇ ਕਿੱਸੇ’ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੇ ਅਪਣੀ ਹਾਸ ਵਿਅੰਗ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ‘ਸੰਘਿਆਂ ਛਾਇਆ’ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਅਪਣੀ ਤੇ ਸੈਕੰਡ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਮਧੂ ਬਾਲਾ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੇ ਇਕਹਿਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਵਿਚ ਆਏ ਠਹਿਰਾਓ ਨੇ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਖਿਚ ਕੇ

ਮੰਚ ਉਤੇ ਬਿਠਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਏਨੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ‘ਗਧੇ ਦੀ ਬਰਾਤ’ ਨਾਂ ਦਾ ਨਾਟਕ ਵੀ ਠੀਕ ਸੀ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਪਿਛੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਸੁਦੇਸ਼ ਨੇ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਸੁਦੇਸ਼ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰੰਗ ਸ਼ਾਲਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਏਨਾ ਰੰਗੀਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਟੋਲੀਆਂ ਉਭਰ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਨਾਟਕੀ ਸੰਸਾਰ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਤਰਕਾਲਾਂ ਮੁਬਾਰਕ!

ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਮਲਾਲਾ: ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਹਿੰਸਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੱਸੋਂ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਮਾਜੂਨ ਅਲਮੇਲੋਹਨ ਨਾਂ ਦੀ ਸੋਲਾ ਸਾਲਾ ਮੁਟਿਆਰ ਅਪਣੇ ਤਿੰਨ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਜਾਰਡਨ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਚੇਟਕ ਵੀ ਪਾਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੈਂਪ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਕੈਂਪਾਂ ਦੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਅਪਣੀਆਂ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮਾਜੂਨ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅਪਣੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕੈਂਪਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਵਿਆਹ ਅਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫਜ਼ਈ ਨਾਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਗੁੜੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਸੀਰੀਆ ਵਾਲੀ ਮਲਾਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਮੁਬਾਰਕ!

ਅੰਤਿਕਾ: (ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ)

ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਔੜ੍ਹਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੇਬੁਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੇਬਸੀ।

ਅਫ਼ਸਾਨਾ-ਏ-ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ-2

ਰੂਸ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਨੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਬੜਾ ਕੁਝ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਿਰਾਲੇ ਬਿਰਤਾਂਤਕਾਰ ਹਰਮਹਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਲੰਬੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕ 2013 ਵਿਚ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਆਫੀਆ ਸਿੰਦੀਕੀ ਦਾ ਜਹਾਦ' ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਬੇਹੱਦ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕ ਇਹ ਲਿਖਤ ਵੀ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ। ਚਹਿਲ ਨੇ ਪੰਜ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਹੋਣੀ' ਅਤੇ 'ਬਲੀ' ਨਾਵਲ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪੈਂਠ ਬਣਾਈ ਹੈ। 'ਬਲੀ' ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸੰਕਟ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 'ਹੋਣੀ' ਪਰਵਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਤੰਦ-ਤਾਣੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆਲਮਪੁਰ ਮੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਵੱਸੇ ਹਰਮਹਿੰਦਰ ਚਹਿਲ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਬਾਰੀਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਕੀਕਤ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਲਈ ਸੈਨਤਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ...

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਤੂਫਾਨ ਉਠਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪੈਂਠ ਬਣਾਈ। ਅਫ਼ਗਾਨ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੁਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੁਪਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਐਪਰ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਈ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਮਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ 7ਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਨੇ ਜੋ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਰੂਸ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਮੁਲਕ ਵੱਖਰੀ ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਤਲਾਸ਼ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ...

ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਰਕਾਰ ਦਮਨ ਵਧਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਵਿਰੋਧ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਜਹਾਦ ਲੜਨ ਦਾ ਫਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹੈਰਾਨ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਜਲਾਲਬਾਦ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੌਜ ਬੈਰਕਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ। ਥਾਂ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਰੂਸੀ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਹਰਮਹਿੰਦਰ ਚਹਿਲ
ਫੋਨ: 703-362-3239
chahals57@yahoo.com

ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਵਾਂਗ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਪਿੰਡਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਗਏ। ਹੈਰਾਨ ਵੱਲੋਂ ਚੱਲੀ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਜਲਾਲਬਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੂਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਪਤ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤਰਾਕੀ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਸਖਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਫ਼ਗਾਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਏਜੰਡਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੈਨਿਨ ਵਰਗਾ ਸੁਪਰੀਮ ਲੀਡਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਦਿਆਂ ਰੂਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾਵੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ, ਪਰ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤਰਾਕੀ ਉਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਰੂਸ ਸਿੱਧਾ ਫੌਜੀ ਦਖਲ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰੇ। ਰੂਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤਰਾਕੀ ਆਪ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਭਾਲਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਬੋਤਾ ਅਗਾਂਹ ਵਧਦਿਆਂ ਅਫ਼ਗਾਨ ਗੁਰੀਲਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਵਗੈਰਾ ਲਈ ਪੈਸਾ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ ਹੱਕ ਤੱਕ ਭੇਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਰੂਸ ਦੀਆਂ ਸਮਝੌਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਰਾਕੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਨਾ ਬਦਲਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਅਣਬਣ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਅਮੀਨ ਨਾਲ

ਆਵਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਅਮੀਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਇੰਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਹਟਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਪਹਿਲ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ 1979 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਟੀਚਰ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆ ਲਈ। ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਬਦਲਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਰੂਸ ਦਾ ਪਿੰਨੂ ਬਣ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਕੇ.ਜੀ.ਬੀ. ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਅਮਰੀਕੀ ਸਫਾਰਤੀ ਅਮਲੇ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਵਧਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਰੂਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਦਾ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਰੂਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰੜਕਣ ਲੱਗਾ। ਇਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਰੂਸ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਪੱਕੀ ਕਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਸਨ। ਜੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਰੂਸ ਸੋਚਦਾ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ 'ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਰੂਸ ਨੂੰ ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਦਹਾਕਿਆਂ

ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਲਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਨੂੰ ਰਸਤੇ 'ਚੋਂ ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਅਫ਼ਗਾਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਰੂਸ ਨੇ ਸਿੰਧੀ ਫੌਜ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਨਾ ਭੜਕ ਪਵੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਖਤਰਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹਿਲ ਨਾ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਰੂਸੀ ਫੌਜ, ਟੁਕੜੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਉਸ ਦਿਨ ਰੂਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਜਨਤਕ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਿਨ ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਅਮੂ ਦਾਰੀਆ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਆਰਜੀ ਪੁਲ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਟੈਂਕ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਬੁਲ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਰੂਸੀ

ਲੜਾਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੂਸ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸੁੰਨ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰੂਸ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗਾ। ਹਮਲੇ ਦਾ ਮੋਤਵਾਂ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਸਾਬੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸਦਰ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ। ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਵਰਾਫ਼ਾਂ ਹੀ ਖਿੜ ਗਈਆਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮੋਹਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅੱਗੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਬਬਰਾਕ ਕਰਮਾਲ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਸਖਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਬਰਾਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਦਰੋਹ ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਰੂਸੀ ਫੌਰਸਾਂ ਜਦੋਂ

ਜਨਰਲ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਮਸੂਦ, ਉਜ਼ਬੇਕ ਲੀਡਰ ਜਨਰਲ ਰਸ਼ੀਦ ਦੋਸਤਮ, ਤਾਕਤਵਰ ਪਖਤੂਨ ਲੀਡਰ ਜਲਾਲੂਦੀਨ ਹੱਕਾਨੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਹੋਰ ਜਰਨੈਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਨਾ ਲੜਨ ਦਿੱਤਾ। ਅਫ਼ਗਾਨ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਦੇ ਦੁਰਾਨੀ ਪਖਤੂਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਪਖਤੂਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਗਿਲਜੀਆ ਪਖਤੂਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਇਹੋ ਵੰਡੀਆਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀਆਂ।

ਮੁਲਕ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਿਪਾਹਸਲਾਰਾਂ ਅਧੀਨ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਲੜਾਈ ਭਖ ਉਠੀ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਅਮਰੀਕਾ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸਾਂਝੀ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਦੇਣਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਲੜਾਈ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸਾਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਸੁਣਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਡਿਕਟੇਟਰ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ ਹੱਕ ਬਾਗੋ-ਬਾਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਪਿਆ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਕੀਮ ਉਸ ਦੇ ਫਿੱਟ ਬੈਠ ਗਈ। ਵੀਅਤਨਾਮ ਦੇ ਘਾਤਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਕਿਧਰੇ ਸਿੰਧੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਖੈਰ! ਪੈਸਾ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਇਸ ਨੂੰ ਖਰਚਣ ਲੱਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚਹੇਤੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਦੀ ਵੱਧ ਤੇ ਦੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਘੱਟ ਮੱਦਦ ਕਰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਲੜਾ ਦਿੰਦਾ। ਜੰਗ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਲੜਾਕੇ ਸਰਦਾਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਸਨ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੁਰਾਨੀ ਪਖਤੂਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਠਿੱਥੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਲਈ ਸੀ ਜੋ ਉਥੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਧਿਰ ਸੀ ਤੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਹੀਰ ਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਇਹੀ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀ ਕਿ ਰੂਸ, ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬੁਲ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏਗਾ, ਪਰ ਰੂਸ ਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ, ਫੌਜੀ ਮਾਹਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਫੌਜ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਫੌਜ ਖਿਲਰਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਆਈਆਂ। ਜਿੰਡੀ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨੀ ਪਈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾ ਉਹ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਨਾ ਉਸ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਿੱਖਲਾਈ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਸਾਧਨ ਸਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰੂਸ ਦਾ ਖਰਚਾ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਨੇ ਰੂਸੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਡਗਮਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਚਾਲ ਸੀ ਕਿ ਰੂਸ ਦਾ ਇੰਨਾ ਖਰਚ ਕਰਵਾਓ ਕਿ ਦਿਵਾਲਾ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਜ਼ਿਆ-ਉਲ ਹੱਕ

ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਅਮੀਨ

ਗੁਲਬੁਦੀਨ ਹਿਕਮਤਯਾਰ

ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਦਸਤੇ ਉਤਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਲੁਕਵਾਂ ਢੰਗ ਕਾਰਗਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੇ.ਜੀ.ਬੀ. ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਹਿਲ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਰੂਸ ਨੇ ਜਲਾਵਤਨੀ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਬਬਰਾਕ ਕਰਮਾਲ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਬਗਰਾਮ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਲਿਆ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਕੇ ਬਬਰਾਕ ਕਰਮਾਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ

ਹੋਰ ਵੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਦਰੋਹ ਕੁਚਲਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਲੜਨ ਲਈ ਇੱਕ-ਮੁੱਠ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਜਹਾਦ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਬਬਰਾਕ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨ ਦਾ ਫਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਧੁਖ ਰਿਹਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਲਾਵਾ ਬਣ ਖੜੋਤਾ। ਲੋਕ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਉਥੇ ਪਨਾਹ ਲਈ ਬੈਠੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਨੂੰ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭੁਚਾਲ ਆ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਰੋਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਜ਼ੋਰ-ਸੋਰ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲੱਗੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ ਘਿਨਾਉਣੀ ਚਾਲ ਚੱਲੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਕੱਠਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵੰਡੀਆਂ 'ਚ ਫਸੇ ਅਫ਼ਗਾਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਚਾਲ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰੂ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ, ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਿਲਿਆ-ਜੁਲਿਆ ਸਮਾਜ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੌਕੇ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਕੁਚਲਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਦੁਰਾਨੀ ਪਖਤੂਨ, ਗਿਲਜੀਆ ਪਖਤੂਨ, ਹਜ਼ਾਰਾ, ਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਸੁੰਨੀ, ਤਾਜਿਕ, ਉਜ਼ਬੇਕ, ਤੁਰਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਮਾਜਾਂ 'ਚੋਂ ਲੜਾਕੇ ਸਾਂਝੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪਖਤੂਨ ਲੀਡਰ ਗੁਲਬੁਦੀਨ ਹਿਕਮਤਯਾਰ, ਪੀਰ ਸਈਅਦ ਅਹਿਮਦ ਗਿਲਾਨੀ, ਤਾਜਿਕ ਲੀਡਰ ਬਰਹਾਨੂਦੀਨ ਰੱਬਾਨੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਰ-ਏ-ਸ਼ਰੀਫ ਵੱਲੋਂ ਫੌਜੀ

ਸਟਿੰਗਰ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ। ਇਸ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਨੇ ਰੂਸ ਦੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ 1984 ਦੀ ਹੈ।

ਦੀ ਕੀਤੀ ਕਰਾਈ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੈਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਕੇ.ਜੀ.ਬੀ. ਨੇ ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਦਿਆਂ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਪਾਸੇ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰੂਸ ਦਾ ਪਾਸਾ ਪਲਟ ਦੇਵੇਗਾ। ਰੂਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਕਾਹਲੀ ਸੀ। ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਘੁਸ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲੂਹ ਡੋਲੂਵੀਂ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਰੂਸੀ ਫੌਜੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਆਖਰ ਹਾਫਿਜ਼ੁਲਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 1979 ਦੀ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਦੀ ਸਵੇਰ ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ

ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। 1985 ਤੱਕ ਰੂਸ ਦਾ ਹੱਥ ਉਪਰ ਰਿਹਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜੁਗਤ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਅਫਗਾਨ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਨੇ ਸਬੋਬੀ ਨੀਵਾਂ ਉਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਿੰਦ-ਡੀ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਏਅਰ ਟੈਕ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਇਹ ਗੱਲ ਅਹੁੜੀ ਕਿ ਜੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਉਡਦੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਅਤੇ ਲੜਾਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਡੇਗਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਰੂਸ ਦਾ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਪਰ ਉਡਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਡੇਗਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲ ਜੋ ਹਥਿਆਰ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਆਈ.ਏ. ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਸੀ ਸਟਿੰਗਰ ਐਂਟੀ-ਏਅਰਕਰਾਫਟ ਮਿਜ਼ਾਈਲ। ਅਮਰੀਕੀ ਨੀਤੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਆਖਰ ਡਿਫੈਂਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਹ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦੇਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਚਲਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਟਰੇਨਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੇਜ ਸਕਦਾ। ਹੱਲ ਇਹ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਟਰੇਨਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭੇਜੇ ਜਾਣ। ਟਰੇਨਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਧਰੋਂ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਆ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਟਿੰਗਰ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਫ਼ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦ-ਡੀ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਡੇਗ ਲਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ, ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਟਿੰਗਰ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਸਿਰਫ ਕਾਮਯਾਬ ਹੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਰੂਸੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਲੜਾਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਰੋਜ਼ ਸਟਿੰਗਰ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਨ ਲੱਗੇ। ਅਗਲੇ ਦੋ ਢਾਈ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨਾਂ ਨੇ ਢਾਈ ਸੌ ਤੋਂ ਉਪਰ ਮਿੰਗ ਲੜਾਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਡੇਗ ਲਏ। ਹਾਰ ਕੇ ਰੂਸ ਨੇ ਉਥੇ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਉਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਰੂਸ ਦੀ ਹਾਰ।

ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਂ ਗੋਲਾਬਾਰੀ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਵਧ ਗਏ। ਉਹ ਬਿਨਾ ਡਰ ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਖਦੇਤਨ ਲੱਗੇ। ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਆਖਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦੀਆਂ ਉਹ ਕਾਬੁਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਭ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਰੂਸ ਹੁਣ ਕਾਬੁਲ ਵਿਚ ਅੱਡੇ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਲੜਾਈ ਨੇ ਰੂਸ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਾਲਤ ਇੰਨੀ ਪੇਤਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾ ਕੇ ਭੱਜਣ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭਣ ਲੱਗਾ। ਆਖਰ

ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਰਾਹ ਕੱਢਿਆ। 1988 ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੂਸ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਸੰਧੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਕੱਢ ਲਈ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਰੂਸ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਜ਼ੀਬ-ਉਲਾ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਨਾਲ ਲੜਦੀ ਰਹੀ (ਬਖ਼ਰਾਕ ਕਰਮਾਲ ਪਿੱਛੋਂ 1986 'ਚ

ਤਾਜਿਕ ਲੀਡਰ ਬਰਹਾਨੂਦੀਨ ਰੱਬਾਨੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਯੋਗ ਕਮਾਂਡਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਮਸੂਦ ਕਾਬੁਲ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਗਏ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਧੜੇ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਪਖਤੂਨ ਗਰੁੱਪ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਤੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਸਣ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੈਰ-ਪਖਤੂਨਾਂ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਫਿਰਕੇ ਪਖਤੂਨਾਂ

ਮਜ਼ਾਰ-ਏ-ਸ਼ਰੀਫ ਵੱਲ ਪਰਤ ਗਿਆ।

ਕਾਬੁਲ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਕਾਰ। ਕਿਧਰੇ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਇੱਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੋਸਤ ਸਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਣ। ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵਕਤ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਖਦੇਤ

1992 ਵਿਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬੁਲ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾ ਰਹੇ ਜੇਤੂ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ।

ਉਥੇ ਨਜ਼ੀਬ-ਉਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ) ਪਰ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਇਸ ਦੀ ਸਮੱਰਥਾ ਘਟਦੀ ਗਈ। ਆਖਰ 1992 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਡਿੱਗ ਪਈ ਅਤੇ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਹੱਥੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਣੇ ਬਚਦਿਆਂ ਨਜ਼ੀਬ-ਉਲਾ ਨੇ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ 'ਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਈ। ਇਉਂ ਰੂਸ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਵੱਡੇ ਕਾਂਡ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਭ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ।

ਰੂਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਈ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵੀ ਹੱਥ ਝਾਤਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸਲ 'ਚ ਰੂਸੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸਾਹ-ਸਤ ਹੀਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਿਲਮਿਲਾ ਉਠਿਆ, ਉੱਜ ਡਿਕਟੇਟਰ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ ਹੱਕ ਨੂੰ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿੱਤ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਦੌੜ ਲੱਗ ਗਈ। ਹਰ ਕੋਈ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬੁਲ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਕਤ ਦਾ ਧੁਰਾ ਉਸੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਹਿਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਕਾਬੁਲ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲੱਗੇ। ਆਖਰ ਤਾਕਤਵਰ

ਵਿਚ ਰੋਸ ਅਤੇ ਗੁੱਸਾ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਦੇ ਨਾ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੀ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ।

ਗਿਲਜੀਆ ਪਖਤੂਨਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਧੜੇ ਦੇ ਲੀਡਰ ਗੁਲਬੁਦੀਨ ਹਿਕਮਤਯਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਕਾਬੁਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਗੋਲੇ ਵਰਸਾਉਣ ਲੱਗਿਆ। ਸਾਂਝੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਦੇ ਆ ਰਹੇ ਗੁਰੀਲੇ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਖੜੋਤੇ। ਹਿਕਮਤਯਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਪਿੱਛੋਂ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਮਸੂਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਜੋਤੀਦਾਰ ਜਨਰਲ ਰਸ਼ੀਦ ਦੋਸਤਮ ਹਿਕਮਤਯਾਰ ਦੀ ਮੱਦਦ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਬੁਲ ਨੂੰ ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਦੋਸਤਮ ਨੇ ਕਾਬੁਲ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਫਿਰ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਤਰ ਵੱਲ ਦੋਸਤਮ ਵਧੇਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਧਰ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਂ ਨਾਲ ਦਸਤਪੰਜਾ ਲੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਰਹਾਨੂਦੀਨ ਰੱਬਾਨੀ ਨੇ ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਂ ਖਿਲਾਫ ਉਸ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਫੌਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਂਦਾ

ਅਮਰੀਕਾ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਖਿਸਕਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਅਫਗਾਨ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਰੂਸ ਦੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਥਿਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਵਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਖਿਲਾਰਾ ਉਵੇਂ ਦਾ ਉਵੇਂ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈ ਬਰਬਾਦੀ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲੜਾੜਦੇ-ਪਛਾੜਦੇ ਸਿਪਾਹਸਲਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ।

ਦਿੰਦਾ। ਸਾਰੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਲੜਾਈ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਜਹਾਦ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਹੋਈਆਂ।

ਰੂਸ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿਤਾਂ ਖਾਤਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੌਤੇ ਹਿਤਾਂ ਖਾਤਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣਿਆ। ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਸਨ। ਅਰਬ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੜਾਕੇ ਜਹਾਦ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੜਨ ਆਏ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ 'ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਹਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸਮਾ ਬਿਨ-ਲਾਦਿਨ ਸਾਉਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਲੜਾਕੇ ਲੈ ਕੇ ਇੱਥੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰੂਸੀ ਫੌਜ ਨਿਕਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ। ਲੜਾਕੇ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਉਂ ਇਹ ਵੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਗਈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਖਿਸਕਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਅਫਗਾਨ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਰੂਸ ਦੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਥਿਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਵਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਖਿਲਾਰਾ ਉਵੇਂ ਦਾ ਉਵੇਂ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈ ਬਰਬਾਦੀ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲੜਾੜਦੇ-ਪਛਾੜਦੇ ਸਿਪਾਹਸਲਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ, ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲੈਂਦਾ।

ਗੁਲਬੁਦੀਨ ਹਿਕਮਤਯਾਰ ਪੂਰੇ ਕਾਬੁਲ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕਾਬਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ ਹਥਿਆ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਦੱਖਣੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਜਿਕ ਲੀਡਰ ਬਰਹਾਨੂਦੀਨ ਰੱਬਾਨੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬੁਲ 'ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹੋ ਹੀ ਸਦਰ ਸੀ। ਉਤਰ ਪੂਰਬ ਦੇ ਕਾਫੀ ਸੂਬੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਸਨ।

ਹੈਰਾਤ ਵੱਲ ਦੇ ਪੰਜ ਸੂਬੇ ਤਾਕਤਵਰ ਲੀਡਰ ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਂ ਕੋਲ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪੂਰਬੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾ ਲਿਆ। ਕਈ ਛੋਟੇ ਪਖਤੂਨ ਕਮਾਂਡਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਉਤਰ ਦੇ ਛੇ ਸੂਬੇ ਉਜ਼ਬੇਕ ਕਮਾਂਡਰ ਰਸ਼ੀਦ ਦੋਸਤਮ ਕੋਲ ਸਨ। ਮੱਧ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਕਰੀਮ ਖਲੀਲੀ ਵਰਗੇ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਕਈ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਵੀ ਇਹੀ ਹਾਲ ਸੀ। ਥਾਂ ਥਾਂ ਛੋਟੇ ਦੁਰਾਨੀ ਪਖਤੂਨ ਲੀਡਰ ਆਪਣੇ ਨਾਕੇ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਾਰਾ ਮੁਲਕ ਦਰਜਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਕਮਾਂਡਰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਪਿਆਸਾ ਸੀ। ਹੋਜ਼ਾਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੀ ਲੜਾਈ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਜਿਹੜੀ ਜਹਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਰੂਸ ਖਿਲਾਫ ਲੜੀ ਸੀ, ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਅਫਰਾ-ਤਫਰੀ 'ਚ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਥਾਨਕ ਕਮਾਂਡਰ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹ ਸਿਲਾਰ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਤਲੋਗਾਰਤ, ਉਧਾਲੇ, ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਅਤੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਸਾਰੇ ਹੱਦਾਂ ਬੰਨੇ ਟੱਪ ਗਈ। ਮੁਲਕ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜੇ ਜੋ ਲੋਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਰਿਫਿਊਜੀ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੂਸ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਕਣਗੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਪਾਹਸਲਾਰਾਂ ਦੇ ਸਤਾਏ ਲੋਕ ਹੁਣ ਵੀ ਭੱਜ ਰਹੇ ਸਨ।

(ਚਲਦਾ)

ਬਦਲਦੇ ਰੌਅ

ਜ਼ੋਨ ਸੈਵਨ ਵਿਚ ਟੈਕਸੀ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਈ ਨੂੰ ਘੰਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਾਰੀ ਆਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਪਕਾ ਕੇ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਮੈਂ ਰੇਡੀਓ ਡਿਸਪੈਚ ਵਾਲੇ ਮਾਈਕ ਨੂੰ ਝਪੱਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ ਸਕਿੰਟ ਹੀ ਲਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਡਿਸਪੈਚਰ ਟੈਕਸੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਣ ਵਾਂਗ ਟੈਕਸੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਬੋਲ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸੁਣ ਕੇ ਡਿਸਪੈਚਰ ਨੇ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਬੋਲਿਆ। ਐਡਰੈੱਸ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਰ ਦੀ ਵਿੰਡਸ਼ੀਲਡ 'ਚ ਘਸ਼ੁੰਨ ਮਾਰਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਤੇ ਤੋਂ ਮਿਸਿਜ਼ ਸਮਾਲ ਨੇ ਦੋ ਬਲਾਕ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਕਟਵਾਉਣ ਜਾਂ ਸੰਵਾਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਦੋ ਡਾਲਰ ਅੱਸੀ ਸੈਂਟ ਮੀਟਰ 'ਤੇ ਚੱਲਣੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਡਾਲਰ ਦੇਣੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿ ਯੂ.ਬੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਲੰਮਾ ਟ੍ਰਿੱਪ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਹ ਰੈਗੂਲਰ ਟ੍ਰਿੱਪ ਏਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਿਸਿਜ਼ ਸਮਾਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ 'ਨੋ-ਟ੍ਰਿੱਪ' ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜ਼ੋਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਨੰਬਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਅਗਲਾ

ਟ੍ਰਿੱਪ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟ੍ਰਿੱਪ 'ਜਰਕ' ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ 'ਨੋ-ਟ੍ਰਿੱਪ' ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਝੁਰਦਾ ਮੈਂ ਮਿਸਿਜ਼ ਸਮਾਲ ਦੇ ਪਤੇ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਪਿਛਲੀ ਟੈਕਸੀ ਨੂੰ ਉਹ ਟ੍ਰਿੱਪ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਸੰਘ ਘਰੋੜ ਕੇ 'ਫੱਫਅਕ' ਕਿਹਾ

ਤੇ ਠਾਹ ਕਰ ਕੇ ਹਬੇਲੀ ਸਟੇਰਿੰਗ 'ਤੇ ਮਾਰੀ। ਖਿੱਝਦਾ-ਕ੍ਰਿੱਝਦਾ ਮੈਂ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਜਾ ਪੁੱਜਾ। ਮਿਸਿਜ਼ ਸਮਾਲ ਵਾਕਰ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵਾਕਰ ਫੜ ਕੇ ਟਰੰਕ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਿਠਾਉਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਢੀ ਰੂਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ। ਮੈਂ 'ਹੈਲੋ' ਵੀ ਉਸ ਵੱਲ ਚਲਾਵੀਂ ਮਾਰੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਵਾਕਰ

ਟਰੰਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਪਟਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਝਾਕੀ ਸੀ, ਬੋਲੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਕੁਝ ਆਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਹਟਾ ਕੇ ਠਾਹ ਦੇਣੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢੀ, "ਭੂਢ ਸਾਲੀ ਦੇ ਵਾਲ ਐ, ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਉਣ ਤੁਰ ਪੂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦੈ।"

ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਸਿਜ਼ ਸਮਾਲ ਵਾਲਾ ਟ੍ਰਿੱਪ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ 'ਸੂਤ' ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਟ੍ਰਿੱਪ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਝੱਟ ਦੂਜਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਾਨੀ ਵਰਗੀ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਪਟੋਲਾ ਜਿਹਾ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹੇਅਰ ਡ੍ਰੈੱਸਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਚ ਬਿਠਾ ਆਵਾਂ; ਸਗੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਸ਼ਕਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਬਿਊਟੀ ਕੁਣੀਨ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਬਬੇਰੀ ਸੋਹਣੀ ਐਂ। ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਹੇਅਰ ਡ੍ਰੈੱਸਰ ਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ!" ਉਹ ਮੂਹਰਿਓਂ ਬੋਲੀ ਸੀ, "ਜਦੋਂ ਘਰੇ ਇਕੱਲਤਾ ਤੋਂ ਤੰਗ ਪੈ ਜਾਨੀ ਆਂ, ਤਾਂ ਵਾਲ ਸੰਵਾਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਉਨੀ ਆਂ। ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰ ਆਉਨੀ ਆਂ।"

ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਸਿਜ਼ ਸਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਆਖਣ ਲਈ ਲੋਚਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੇਰੁਖੀ ਵਾਲੇ ਵਤੀਰੇ 'ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਚਲਦਾ)

ਟੈਕਸੀਨਾਮਾ

2

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ

ਫੋਨ: 778-231-1189

e-mail: hsekha@hotmail.com

ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਖਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਦੋ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਬੀ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ' ਅਤੇ 'ਬਾਰਾਂ ਬੂਹੇ' ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਜੂਝ ਰਹੇ ਜਿਊਤਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ। 'ਟੈਕਸੀਨਾਮਾ' ਉਹਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਟੈਕਸੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਅਤੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਭਰਵੀਂ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕਹਾਣੀ ਵਰਗਾ ਰਸ ਵੀ ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਰਚਨਾ ਲੜੀਵਾਰ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ

121ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ
'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 26 ਅਪਰੈਲ 1985 ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਪਸ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਮਾਲਣੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਅਜੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਇਆ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉਠ ਗਿਆ। ਪਰ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਿਆ। ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਾਰਮਨ ਕ੍ਰਿਸਚਨ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ 1912 ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਰੀਝ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਬਾਮਸਨ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ (ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਫਿਟਿੰਗ ਫੈਕਟਰੀ) ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। 1919 ਵਿਚ ਉਹ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਘਰਿੰਡਾ)
ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਫੋਨ: 510-516-5971

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਗਏ ਜਿਥੇ ਮਿਸਟਰ ਰੀਨਵਾਰਡ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਵਧੀਆ ਯੋਜਨਾਕਾਰ ਦਾ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ।

ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਉਹ ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਬਰਫ ਹਟਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਅੰਗਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਵਾਹ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਪ੍ਰੋ. ਰਿਗਜ਼ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਪ੍ਰੋ. ਰਿਗਜ਼ ਦੇ ਪਸੰਦਦੀਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਨ।

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਇਕੱਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ, ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ 60-60 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਦੇ। ਇਹੋ ਲੰਬੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ 'ਚਿੱਠੀਆਂ ਜੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਵਿਚ ਲੜੀਵਾਰ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ 'ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਿਸ ਪਈ' ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਹਨ।

ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਤਮ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਯੂਰਪ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਦੇਸ਼ ਪਰਤ ਆਏ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਆਪਣਾ ਪੱਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ (ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਖੈਬਰ ਪਖਤੂਨਖਵਾ) ਦੇ ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ। ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਫਲਸਫ਼ਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਸਹੂਲਤਾਂ ਰਾਸ ਨਾ ਆਈਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੇਲਵੇ ਮਹਿਕਮਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

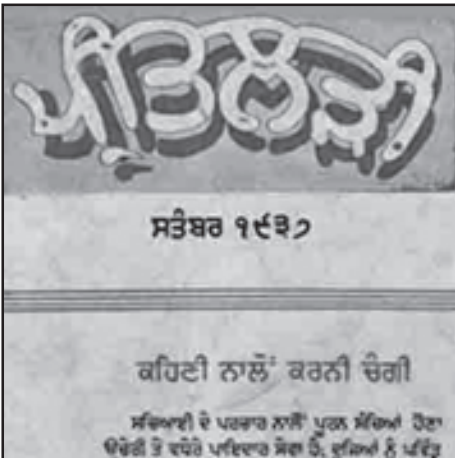
ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਬਣਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਨ ਸਿੰਘ ਜਰਨੈਲ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਧ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਸਮਾਧ ਦੇ ਨਾਮ ਲਵਾਈ ਸੀ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਧ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਕੱਚੇ ਕੋਠਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਰ ਲਈ। ਜੌਹਨ ਡੀਅਰ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਸ਼ੀਨੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਸ਼ੀਨੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਬਾਨੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦੀ ਸੀ। ਸਤੰਬਰ 1933 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਨਾਂ ਦਾ ਮਾਸਕ ਪਰਚਾ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨੇ ਸੌਂਝੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾ ਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਤੋਂ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਲਈ ਤਿੰਨ ਰੰਗ ਚਿੱਤਰ ਬਣਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ: "ਸਿਰਜਣ ਸ਼ਕਤੀ, ਕਾਮਦੇਵ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਵੰਡਦੀ

ਹੈ, ਪਰ ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਹਰ ਅੰਗ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਦੀ ਲੋਚਨਾ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਅਦਿਖ ਧਾਗੇ ਵਾਂਗ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਕਰ ਕੇ ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਹਰ ਅੰਗ ਦਾ ਰੁਖ ਸੁਚੇਤ ਜਾਂ ਅਚੇਤ, ਏਕਤਾ ਵੱਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਅਨੇਕਤਾ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੇ ਗੋਰਖ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਤੇ ਸਾਦੀ ਹੋ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾ ਸਕਦੀ...ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦਿਲ-ਧੜਕਣ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਾਰੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਗੀਤ ਦੀ ਲੈਅ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਾਰੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਆਖ ਉਠਦਾ ਹੈ-ਕਿਸੇ ਦਿਲ ਸਾਂਝੇ ਦੀ ਧੜਕਣ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੀਤ-ਗੀਤ ਦੀ ਲੈਅ। ਪੱਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੇ ਦੱਸਣ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਭੋਂ ਸ਼ੈਲੀ।"

ਵਜ਼ੀਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੰਕ ਪੰਜ ਸੌ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛਪਵਾਇਆ। ਦੋ ਸੌ ਵਧੀਆ ਆਰਟ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਧਾਰਨ ਕਾਗਜ਼ ਉਤੇ। ਲਗਭਗ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਇਹਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਛਪਦਾ। ਹੈਰਲਡ ਆਈਗੋ ਲਗਭਗ ਹਰ ਅੰਕ ਲਈ ਮਜ਼ਮੂਨ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਅਮਰੀਕਨ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ।

'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਦੇ ਪਾਠਕ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਰੇ ਆਏ। ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ, "ਬੇਸ਼ੱਕ ਦਲੇਰ ਹੋ ਕੇ ਆਖ ਦਿਓ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਅਰਬ ਸਮਝ ਲਏ ਹਨ। ਅਸਲੀ ਮਜ਼ਹਬ 'ਦੇਣ' ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, 'ਲੈਣ' ਦਾ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੀ ਮਜ਼ਹਬ ਪ੍ਰੀਤ ਵਲਵਲੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਘਿਰਣਾ ਉਪਜਾਉਣਾ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੀ ਮਜ਼ਹਬ ਮਿਲਾਪ ਹੈ, ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ। ਮਜ਼ਹਬ ਖੇਤੋਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਲਹੂ ਡੋਲ੍ਹਣਾ ਮਜ਼ਹਬ ਨਹੀਂ।"

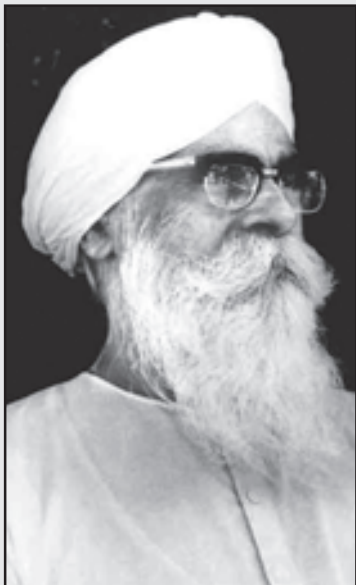
'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਸਤੰਬਰ 1937 ਦਾ ਟਾਈਟਲ।

ਜਦ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪਠਾਣ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਨਾ ਤਨ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕੱਪੜੇ। ਜਦ ਕਦੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਂਦੇ, ਉਹ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਰੋਕ ਕੇ, ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੰਦੇ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਦੇ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ, ਇਸ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਾਝੇ ਤੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਧੜੇ ਪਿੱਟੇ ਜਾਣੇ ਹਨ'।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਦਾ ਆਰਾਮ ਘਰ।

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਸ਼ਨ' ਕੱਢਦੇ ਸਨ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਰਬ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਆਪਣੇ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਲੇਖ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿਮਾਂ ਕਰ ਦੇਣ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣਾ ਲੇਖ ਨਾ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇੰਨੇ ਸਫੇ ਆਪਣੇ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਅਣਛਪੇ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਥੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੇਖ ਛਪਣਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਘੱਲਿਆ।" ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਪਰਮ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਬੱਲੇ ਲੇਖ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਡਾਕ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ 'ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਿਸ ਪਈ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਕਲਾਂ ਭੇਜਣ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਰਮ ਮਨੁੱਖ ਲਿਖਣ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂ ਉਹ ਲੇਖ ਧਾਰਮਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ। ਇਕਦਮ ਜਹਾਦ ਵਰਗੀ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਪੰਥਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਮਨਮਤੀਏ ਨਾਸਤਿਕ ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਉਠ ਖਲੋਤਾ।

ਇਸ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਬਾਵਾ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਲੇਖ ਦਾ ਪੱਖ ਲਿਆ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ, ਪੰਥ ਦੇ ਬੇਤਾਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਮਿਸਾਲੀ ਸੁਪਨਸਾਜ਼ ਸੀ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਕੁ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ ਨੂੰ ਬੜਾ ਮਾਲਾਮਾਲ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਲਏ, ਉਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਘਰਿੰਡਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਛੋਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਖਾਸ ਸਮਾਂ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸੁਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਨ, ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲਿਖਣੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲਿਖਣੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਪੈਰੋ-ਪੈਰ ਵਧਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯਕੀਨ ਡੋਲਣੋਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਲਾਹੌਰ ਆ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ। ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ।

ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ 'ਪ੍ਰੀਤ ਸੈਨਾ' ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰੀਤ ਮੰਡਲ' ਰਖਿਆ। ਧੜਾ-ਧੜ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਕਾਰ, ਗਿਆਨੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਾਈ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਵਕੀਲ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾਤਾ, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਾਗੀਰਦਾਰ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਲਹੋਤਰਾ ਆਦਿ ਸੱਜਣ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਨਿਸਬਤ ਰੋਡ ਤੋਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਪ੍ਰੈਸ ਵੀ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਆ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੀਤ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਦਸ ਸਾਲਾ ਮੈਂਬਰੀ' ਦੀ ਸਕੀਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰੱਖਣ ਉਤੇ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਚੰਦੇ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਅਤੇ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁਫਤ ਘੱਲੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਧੜਾ-ਧੜ ਮਨੀਆਡਰ ਤੇ ਚੈਕ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁਪਿਆ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਵੀ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾੜ੍ਹਕ ਨੇ ਲੋਪੋ ਕੀ ਲਾਗੇ ਚਾਰ ਸੌ ਵਿਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ। ਲੋਪੋ ਕੀ ਚਾੜ੍ਹਕ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਣੀ ਬੁਧਵੰਤੀ ਦੇ ਵਾਰਸ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਸੀ। ਚਾੜ੍ਹਕ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਜਾਗੀਰ ਦੇ ਸਰਬਰਾਹ ਰਹੇ ਸਨ, ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ

ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ। ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਸੌਦਾ ਮੁੱਕ ਗਿਆ। ਦਸੰਬਰ 1937 ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਰੁਣ ਸਿੰਘ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ 35 ਵਿਘਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਬਣੀ ਫਸੀਲ ਢਾਹ ਕੇ ਛੋਟੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ ਅੱਠ ਕੋਠੀਆਂ, ਸਾਂਝਾ ਲੰਗਰ, ਦਫਤਰ ਤੇ ਛਾਪਾਖਾਨਾ ਉਸਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਬੈਠੀ 'ਪ੍ਰੀਤ ਸੈਨਾ' ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੀਤ ਛਾਉਣੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਬੇਸਬਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ।

7 ਜੂਨ 1938 ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਸੈਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਨਗਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਾਈ ਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰੀ ਕਵਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੌੜਾਂ ਤੇ ਉਤਰੇ ਪ੍ਰੀਤ ਸੈਨਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ:

ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ,
ਰੁਮਕ ਰੁਮਕ ਕੇ ਵਗਣ 'ਵਾਵਾਂ',
ਅੱਜ ਇਥੇ ਹੈ ਕੋਈ
ਅਰਸੀ ਆਸ ਪਲਮਦੀ ਆਈ,
ਪਿਆਰੇ ਪਿਆਰੇ ਵਾਸੀ ਇਸਦੇ,
ਸੁਹਣੇ ਸੁਹਣੇ ਦਿਲ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ,
ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ, ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਨਾ,
ਸਗਲ ਸੰਗ ਬਣ ਆਈ।
ਚੰਨ ਚਾਨਣੀ ਹੇਠ ਤਲਾਅ ਤੇ,
ਬਹਿ ਗਿਆ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾਫਲਾ ਆ ਕੇ,
ਟੱਲੀਆਂ ਦੀ ਛਣਕਾਰ ਏ ਦੱਸਦੀ
ਦੂਰ ਮੰਜ਼ਲ ਦੇ ਰਾਹੀਂ।

ਮੈਂ 1962 ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ' ਦਾ ਪਾਠਕ ਬਣਿਆ। ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਘਰਿੰਡਾ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ, ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਦਾ। ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਖੰਡਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਪਹਿਲਾ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਸੋਬਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਲੋਕ ਦੱਸਦੇ ਨੇ...ਨਵੇਂ ਵਸੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ

ਦੀਆਂ ਲਿਸ਼ ਲਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝਦਿਆਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਠ ਏਕੜ ਵਿਚ ਐਕਟਿਵਟੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸਿੱਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਪੰਥ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਘੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਵੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਾਈ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦੇਸ-ਪਰਦੇਸ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤ ਮਿਲਣੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਨਾਟਕ ਖੇਡਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਦਾ 'ਲੋਹਾ ਕੁੱਟ' ਨਾਟਕ ਇਥੋਂ ਦੇ ਤਲਾਅ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਰੋਲ ਮੁੰਡੇ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਰੋਲ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਨਾਟਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਉਚੀ ਹਵੇਲੀ ਵਾਲੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਧੀ-ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ ਪਰ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲਾ ਵਾਰਸ ਅਜੇ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਭਾਨ ਕੌਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਨ ਕੌਰ ਘਰ ਵਿਚ ਸੋਕਣ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਡਰ ਗਈ ਸੀ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਿਦ ਅੱਗੇ ਭਾਨ ਕੌਰ ਬੁਕ ਗਈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਤਾਰੇ ਦਾ ਹੱਥ ਮੰਗਣ ਚਲੀ ਗਈ। ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਭਾਨੋ! ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਰੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਈਦਾ।” ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ।

“ਜੇ ਤਾਰੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਉਸ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਦਮ ਘੁਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਕੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਤਾਰੇ ਦੀ ਡੋਲੀ ਉਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਅਰਬੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇਗੀ।” ਭਾਨੋ ਨੇ ਰੋਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਰੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਭੈਣ ਖਾਤਰ ਅੰਗਿਆਰਾਂ ‘ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਤਾਰੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗਮੀ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ ਤੇ ਭਾਨੋ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਫੁਲਕ ਪਈ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ‘ਹਾ’ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਆ ਗਏ, ਤੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਰੋਂਦੀ ਤਾਰੇ ਨੂੰ ਡੋਲੀ ਬਿਠਾ ਲਿਆਇਆ। ਤਕੜੇ ਦਾ ਸੱਤੀ ਵੀਹੀਂ ਸੌ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਧਰ, ਤਾਰੇ ਦਾ ਕਲੋਜਾ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆ। ਭਾਨੋ ਭੈਣ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਔਲਾਦ ਖਾਤਰ ਉਸ ਨੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦਾ ਬੱਕਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਵਿਆਹ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਆਮ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਰੇ ਦਾ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਜਗਦਾ ਹੁਸਨ, ਬੁਝਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਨੋ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸੂਟਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਵਿਚੋਂ-ਵਿਚ ਝੋਰਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਣ ਦਾ ਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਦਿਲ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਦਫ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਰੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਤੇ ਹਕੀਕਤ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਤਾਰੇ ਸਮਝਦੀ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ।

ਬਦਲਦੇ ਵਕਤਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ

ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਤਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਕੰਨੀ ਨਾ ਪਈ। ਭਾਨੋ ਦਾ ਜੀਅ ਘਬਰਾਉਣ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਟੱਪ ਗਏ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਦਾਈ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਨੋ ਦਾ ਪੇਟ ਟੋਹ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਤਾਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਖ਼ਬਰ ਭਾਨੋ ਨੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ‘ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਤਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੀ। ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵਾਰਸ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝ ਗਈ ਸੀ।

ਭਾਨੋ ਨੂੰ ਪੰਜਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਤਾਰੇ ਨੂੰ ਉਲਟੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਦਾਈ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸੌਂਦਿਆ ਗਿਆ। ਦਾਈ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ, “ਸਰਦਾਰ! ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਲੱਭ ਆ ਗਏ। ਤੂੰ ਇਕ ਭਰੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦਾ ਸੀ, ਇਧਰ ਦੋਵੇਂ ਕੁੱਖਾਂ ਭਰ ਗਈਆਂ।” ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਂਗਲ ਵਿਚੋਂ ਛਾਪ ਲਾਹ ਕੇ ਦਾਈ ਦੇ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਦਾਈ ਤੋਂ ਚਾਅ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਨੋ ਤੇ ਤਾਰੇ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਦੁਨਾਲੀ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਬੋਲਿਆ, “ਭਾਨ ਕੁਰੇ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਨਾਂ ਨਵਾਬ ਸਿੰਘ ਰੱਖਣਾ।”

“ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਕਹੀਦਾ। ਕੀ ਪਤਾ ਕੁਤੀ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਕੀ ਨਾਂ ਰੱਖੋਗੇ?” ਭਾਨੋ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਕੁਤੀ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਲਕਾਰੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਗੁੰਜੇਗੀ।” ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਨਾਲੀ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਭਾਨੋ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਤਾਰੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਭਾਨੋ ਨੇ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ ਤਾਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚੋਂ ਖਿਸਕ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਧੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਹੋ ਗਈ

ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਤਾਰੇ ਵੱਲ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਤਾਰੇ ਨੇ ਵੀ ਧੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਹਵੇਲੀ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀਵੇ ਬੁਝ ਗਏ। ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਸੋਗ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ ਹਵੇਲੀ ਫਿਰ ਪਹਿਲੇ ਟਿਕਾਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਭਾਨੋ ਤੇ ਤਾਰੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਛੇਤ ਲੈਂਦੀਆਂ।

ਭਾਨੋ ਨਸੀਬ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ, “ਜੇ ਤੈਂ ਹੀ ਆਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਤੇਰੀ ਮਾਸੀ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਉਤੇ ਨਾ ਸੜਦੀ।” ਖੈਰ! ਧੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਰੇ ਨੇ ਵੀ ਮਨ ਟਿਕਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨ ਸਮਝਾ ਲਿਆ ਕਿ ਜਵਾਈ ਕਿਹੜਾ ਪੁੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਇਕ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਘਰ ਰੱਖ ਲਵੇਗਾ। ਭਾਨੋ ਦੀ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਅਤੇ ਤਾਰੇ ਦੀ ਕਰਮ ਕੌਰ, ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਖੇਡਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਲਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਦੁਨਾਲੀ ਦੇ ਫਾਇਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਘੋੜ-ਸਵਾਰੀ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ। ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ। ਚੰਗੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਵਾਰਸ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰੋਂ ਭਾਰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਭਾਨੋ ਨੂੰ ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਖਾਲੀ ਖਾਲੀ ਜਾਪਦਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਨੂੰ ਲੱਭਦੀਆਂ।

ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਦੀ ਵਾਰੀ ਕਰਮ ਕੌਰ ਦੀ ਸੀ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਘਰ-ਜਵਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਮਿਆਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੱਭ ਗਿਆ। ਕਰਮ ਕੌਰ ਇਕ ਵਾਰ ਸਹੁਰੇ ਪੈਰ ਪਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਤੇ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਾਊ ਤੇ ਸਿਆਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਨੀਵਿਓਂ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਭੀਤ ਵਿਚੋਂ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਜਵਾਈ ਵਧੀਆ ਮਿਲੇ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ

ਦੋਹਤੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖ ਲਵੇਗਾ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਦਿਲੀ ਖਵਾਹਿਸ਼ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਕਰਮ ਕੌਰ ਨੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਫਿਰ ਹਵੇਲੀ ਅੰਦਰੋਂ ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਖੀਵਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਨੋ ਨੇ ਵੀ ਰੱਜ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਤਾਰੇ ਦੇ ਹੰਝੂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਵਟ ਗਏ। ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਵਾਰਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਂ-ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪੁਆਏ ਗਏ। ਵਾਰਸ ਦੀ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੇ ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ ਖੰਡਰ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਾਰਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਮੌਤ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਭਾਗ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ।

ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਨੂੰ ਵਿਆਹਿਆਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਧੀ-ਪੁੱਤ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰਦੀ ਕਿ ਮਾਂ ‘ਤੇ ਗਈ ਹੈ। ਚੌਦਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਪੱਥਰ ਜੰਮੂਗੀ। ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਸਬਰ ਦਾ ਘੁੱਟ ਪੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਧਰ ਭਾਨ ਕੌਰ ਧੀ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਸੀ। ਧਨ-ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ। ਭਾਨ ਕੌਰ ਨਿੱਤ ਨੱਕ ਰਗੜਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਤੇ ਹੁਣ ਧੀ ਲਈ। ਧਨ-ਦੌਲਤ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਜੇ ਉਸ ਦੀ ਆਸ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ ਸੀ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਬੁੱਢੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਮੰਨਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ। ਅਚਾਨਕ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਗਮ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਛਾ ਗਿਆ। ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਰ ਕੇ ਭਾਨ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਟੱਪ ਗਏ। ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦੇ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੇ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਸਹੁਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਪਸ ਹਵੇਲੀ ਆ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਕਰਮ ਕੌਰ ਦੇ ਗਲ ਲੱਗ ਰੋਣ ਲੱਗੀ। ਹੁਣ ਸਭ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਬੱਸ ਵਾਰਸ ਉਤੇ ਸਨ। ਵਾਰਸ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਗੜਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਸਵੇਰੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਉਠਣਾ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣਾ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣਾ। ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਤੁਰ ਜਾਣਾ। ਉਹ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਉਲਾਂਭੇ ਲਿਆਉਂਦਾ। ਕਰਮ ਕੌਰ ਤੇ ਨਸੀਬ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਭਾਨ ਕੌਰ ਵਾਂਗ ਇਕ ਦਿਨ ਤਾਰੇ ਵੀ ਤੁਰ ਗਈ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਆਪ ਮੌਤ ਮੰਗਣ ਲੱਗਿਆ। ਭਾਨੋ ਤੇ ਤਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਵੀ ਜੱਗ ‘ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਅਜੇ ਉਸ

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparaisudhar.com

ਨੇ ਹੋਰ ਦੁੱਖ ਦੇਖਣੇ ਸਨ। ਵਾਰਸ ਦੀਆਂ ਵਿਗੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਸਹੇੜ ਲਈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕੱਢਦਿਆਂ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਨਾਲ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਹਵੇਲੀ ਉਤੇ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਿਜਲੀ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਕਰਮ ਕੌਰ ਪੁੱਤ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਥਾਣੇ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਅਰਬੀਆਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹਵੇਲੀਓਂ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹਵੇਲੀ ਉਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਵੀ ਨੀਵੀਂ ਹੋ ਗਈ। ਲੋਕ ਉਧਰ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਭ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗਿਆ। ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੇ ਕਰਮ ਕੌਰ ਦਾ ਘਰਵਾਲਾ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਧੀਏ! ਤੂੰ ਬਚਨ ਸਿਉਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਵਾਰਸ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦੇਵੇ।” ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾ ਲਏ। ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਮੁੜ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਪਿਛਲੀ ਉਮਰੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤ ਹੋਏ। ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਤਿੰਨੇ ਦੋਹਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਗਿਆ।

ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਪੁੱਤ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਿਕਲੇ। ਇਕ ਪੁੱਤ ਨੇ ਖਾੜਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਮਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਤਾ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖ਼ਬਰ ਸਨ। ਹਵੇਲੀ ਅਤੇ ਮੁਰੱਬੇ ਮੁਖ਼ਬਰੀ ਦਾ ਹੀ ਇਨਾਮ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਦੁੱਖ ਝੱਲੇ। ਅੰਤ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਪੁੱਤ ਨੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਦਾਗ਼ ਧੋ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਨੇ ਵਿਆਹ ਲਏ। ਭਰਿਆ ਬਾਗ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜਹਾਨੋਂ ਤੁਰ ਗਏ। ਅੱਜ ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿੱਠੂ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਰਸੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਟਕ ਦੀ ਨਕਤਦਾਰੀ ਨੌਰਾ ਰਿਚਰਡਜ਼, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ, ਸ਼ਰੀਫ਼ ਕੁੰਜਾਹੀ, ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕ

ਇਛਾਵਾਂ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਬੇ-ਸੂਰ ਤੇ ਝਗੜੇ-ਝਾਂਜਿਆਂ ਭਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲੇਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਜੁਟਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ

‘ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ’ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਤੀਜੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਉਥੇ ਨਾਟਕ ਖੇਡਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦਾ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ 20 ਅਗਸਤ, 1977 ਨੂੰ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, “ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ, ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਰਨ ਤੱਕ ਸਿੱਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।” ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਗਿਆ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਰ ਗਿਆ।

ਸਿੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ...

ਗੁੰਜਦੇ ਨੇ ਵੈਣ ਉਥੇ ਬੇਕਸੂਰ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ, ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਤਲ ਰੋਜ਼ ਸੱਧਰਾਂ ਤੇ ਚਾਅਵਾਂ ਦੇ। ਸੱਖਣੇ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਦਰ, ਜਿਥੇ ਨਾ ਆਵੇ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ। ਟੁੱਟੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੇ ਤੇ ਟੁੱਟੇ ਨੇ ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ। ਅੱਜ ਵੀ ਤਾਂ ਸਿੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਹਵਾਵਾਂ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲੀਆਂ।

ਕੋਈ ਦੱਸੇ ਫਕੀਰ ਜਿਹਦੀ ਦੁਆ ਹੋਵੇ ਤਾਮੀਰ, ਜਿਹੜਾ ਮੋੜ ਲਿਆਵੇ ਰੁਸੀ ਹੋਈ ਤਕਦੀਰ। ਮੁੜ ਬੰਨੇ ਅੰਮੀ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦੇ ਗਾਨੇ ਅਤੇ ਸਿਹਰੇ ਮਾਹੀ ਨੂੰ ਉਡੀਕੇ ਸੋਹਣੀ ਬੰਨ ਸੱਗੀ ਫੁੱਲ ਤੇ ਕਲੀਤੇ। ਲੈਣ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਭਾਬੀਆਂ ਵੀ ਸੂਹੀਆਂ ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ। ਕੋਈ ਆਖੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਬਹਾਰਾਂ ਮੁੜਨ ਵਾਲੀਆਂ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੈਨੇਡਾ

ਮਈ 1942 ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ।

ਉਪੇਂਦਰ ਨਾਥ ਅਸ਼ਕ, ਫੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫੈਜ਼, ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ, ਭਾਅਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ, ਨਾਵਲਕਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਆਦਿ ਦੀ ਲੰਮੀ ਲੜੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 1941 ਵਿਚ ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਰਤੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਮਲਿਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਦਾ ‘ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ’ ਵੇਖਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਉਹ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਕਿ ਲਿਖਿਆ, “ਮੇਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ।” 23 ਮਈ, 1942 ਨੂੰ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਵੀ ਇਹ ਨਗਰ ਵੇਖਣ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, “ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਭ

ਹੈ।”

1947 ਦੀ ਖੂਨੀ ਹਨੇਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤ ਸੈਨਿਕ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਵਸਾਏ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੁੰਬਾਂ ਵਾਂਗ ਉਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਅਜੋਕਾ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਦਫ਼ਨ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ, ਸਨੇਹ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨਹੀਂ; ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਸ ਈਰਖਾ, ਸਾੜਾ, ਨਿੱਜੀ ਮੁਫਾਦ, ਮਤਲਬ। ਪ੍ਰੀਤ ਫਲਸਫ਼ੇ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ, ਸਹਿਜ ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਜਾਦੂ ਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤੀ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਦਰਗਾਹ! ਹੁਣ

ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ?

ਮਾਣਯੋਗ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ,

ਬੀਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਾਲੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ ਦੇ ‘ਭਗਵਾਨ ਪਰਸੂ ਰਾਮ’ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਗੋਰਖ-ਪੰਦਾ ਜਿਹੇ ਲੇਖ ਵਿਚੋਂ ਬੱਸ ਇਹੀ ਗੱਲ ਪੱਲੇ ਪਈ,

‘ਕੁਹਾਤਾ ਰਾਮ ਦਾ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ, ਕੁਹਾਤਾ ਅਤੇ ਵਰੁ-

ਸਰਾਪ।’ ਇਸ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਤੇ ਕੋਈ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੇ ਬਗੈਰ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਤੇ ਵੱਢ-ਵਢਾਂਗੇ ਵਾਲੀ ਇਸ ਕਥਾ ਦੇ ‘ਨਾਇਕ’ ਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੋਇਆ? ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿੱਤੇ ਦੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਯਾ-ਧਰਮ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂ ਮਾਨਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂਆਂ-ਪੀਰਾਂ ਨੇ ‘ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਾਹਿ ਬਿਗਾਨਾ’ ਦੇ ਫਲਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ। ਉਥੇ ਇਕ ਵਰਗ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ?

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ‘ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਚੋਅਰ’ ਦਾ ਰਸਮੀ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨ ਆਏ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਸੀ, ‘ਮੈਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ।’ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ

ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ‘ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਚੋਅਰ’ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਹੁਣ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਰ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਦਾ ਖੂਨੀ ਕੁਹਾਤਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਵਾੜਿਆ ਹੈ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਕ ਹੋਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪ-ਹੁਦਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਰੋਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ? ਜਿਵੇਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਫਾਂਸੀ ਲਾਏ ਗਏ ਯਾਕੂਬ ਮੈਮਨ ਲਈ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੇ ਆਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਰਸੂ ਰਾਮ ਠੋਸਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਜਤਾਇਆ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਂਧੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਤਾਤੀਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ‘ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ’ ਹੀ ਬਣ ਗਏ! ਰੋਸ ਤਾਂ ਹੀ ਜਾਗੇ, ਜੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਅਣਖ ਹੋਵੇ!

-ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਸੈਂਪਲਾ, ਐਲ ਏ।

ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੈਠਾ। ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਲ, ਵੱਡੀ ਇਮਾਰਤ। ਇਮਾਰਤ ਉਕਾ ਖਾਲੀ, ਜੀਅ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੋਂ ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋਵਣ ਪਾਰੋਂ ਬੰਦ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਏ। ਕਦੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਰੱਜ ਆਬਾਦ, ਵਸੀ ਰਸੀ। ਕਿਥੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾ ਚੁੱਪ ਲੱਥਣੀ। ਗੋਲ ਘੁੰਮ ਘੇਰ ਪੌੜੀਆਂ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀਆਂ, ਤੇ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਤੇ ਅੱਪੜੋ, ਲੰਮਾ ਬਰਾਂਡਾ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲ। ਪਹਿਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰਜਾ ਤੇ ਮੈਂ ਬੈਠਦੇ ਸਾਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਕਮਰਾ ਅਸਚਰਜ ਜਿਹਾ ਲੱਗਾ। ਬਹੁਤ ਸੌਂਤਾ ਲੱਗਾ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਜਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਚਿੱਟਾ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ, ਗੋਲ ਬਾਂਸ ਵਰਗਾ ਲੰਮਾ ਦੂਰ ਤੀਕ ਜਾਂਦਾ; ਛੱਤ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਏ.ਸੀ. ਦੀ ਮੋਟੀ ਪਾਈਪ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਜਾਂਦੀ ਏ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੜਛੋੜੀ ਜਿਹੀ।

ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਰੂਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ? ਜਿਥੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਚਾਚਾ ਆਸ਼ਿਕ, ਸਸਤੇ ਸਿਗਰਟ ਫੂਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਮਰਾ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ

ਜ਼ੁਬੈਰ ਅਹਿਮਦ

ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹਿਣਾ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣਾ ਕੂਲਰ ਘੀਂ ਘੀਂ ਚਲਦੇ ਹੋਣਾ ਤੇ ਸਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂਜ਼। ਸਰਕਾਰੀ ਕੋਟੇ ਦਾ ਕੋਇਲਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਮਰੇ ਨਾਲ ਈ ਵਿਹੜਾ। ਧੁੱਪ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਲਉ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਆ ਗਈਆਂ? ਮੈਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਕਲਰਕ ਸਾਂ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ।

ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਅਜਬ ਜਿਹਾ ਭੇਤ ਏ ਹੁਣ ਇਸ ਵਿਚ। ਬੇਕਦਰੀ ਜਿਹੀ ਵੀਰਾਨੀ, ਉਜੜੀ ਹੋਈ ਬੇ-ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬੰਦਾ ਬਸਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵਿਚ। ਉਕਾ ਬੰਦ ਏ ਇਹ। ਮੈਂ ਕਿਥੋਂ ਆਣ ਵੜਿਆ ਆਂ। ਮੈਂ ਬੜੀ ਔਖ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਆਂ ਐਥੇ। ਇਕ ਛਿਣ ਨੂੰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬੂਹੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਿਸਦਾ ਏ। ਰਜ਼ਾ। ਲਗਦਾ ਏ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਆਂ। ਰਜ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕਦਮ ਛਾਈਂ ਮਾਈਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਰਜ਼ਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕੋ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਕਲਰਕ, ਪਰ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣੇ ਗੋਡਲ ਲੀਫ਼ ਦੇ। ਉਹ ਇੰਜ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ। ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਡਰਾਫਟਿੰਗ। ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦਾ ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ। ਮਧਰਾ ਕੱਦ ਬੁੱਤ। ਗਠਿਆ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡਾ। ਉਸ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਨਾ ਹਿੱਲਣਾ। ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਜਦ ਦਫ਼ਤਰ ਆਉਣਾ, ਉਸ ਆਪਣੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣਾ। ਜਦ ਮੈਂ ਜਾਣਾ, ਉਦੋਂ ਵੀ। ਕਈਆਂ ਕਹਿਣਾ, ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਵੇਚਦਾ ਏ। ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ, ਇਸ ਤਦ ਜਾਣੈ। ਕਿਸੇ ਸੁਣਾਵਣਾ, ਖੋਤਾ ਰੇਤ੍ਰੀ ਆਉਂਦੀ ਏ, ਤੇ ਲੰਦ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀ ਏ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ। ਕੁਝ ਦੱਸਦੇ, ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਕੁਝ ਕੰਮ ਸਵੇਰੇ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਉਸ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਣਾ।

ਉਹ ਸਭੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਜਾਂ ਸ਼ੋਅ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਲਿਖਵਾਉਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਹਿੰਦੇ ਸਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਝਿਜਕ ਸੀ, ਓਹਲਾ ਜਿਹਾ, ਕੋਈ ਲੁਕੇ। ਖੋਰੇ ਝਿਜਕ ਪਾਰੋਂ ਕੋਈ ਡਰ, ਅਣਜਾਣੇ ਦੀ ਵਿੱਥ ਜਿਵੇਂ। ਅਸਾਂ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ ਇਕੋ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠੇ, ਪਰ ਇਹ ਵਿੱਥ, ਝਿਜਕ ਨਾ ਮੁੱਕੀ।

ਇਹ ਲੁਕਾ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ। ਖੋਰੇ ਇਸ ਲਈ, ਪਈ ਉਸ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਚੋਰ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿੱਥ ਨਾ ਮੁੱਕੀ। ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਨਿੱਕਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਬੀ.ਏ. ਕਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਕਲਰਕ ਲੱਗਾ ਸਾਂ ਤੇ ਐਮ.ਏ. ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਆਂ। ਮੈਂ ਉਚੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਪਾਰੋਂ ਸਿੱਧਾ 7ਵੀਂ ਸਕੇਲ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸਾਂ ਤੇ ਉਹ 15 ਵਰ੍ਹੇ ਜੂਨੀਅਰ ਕਲਰਕ ਰਹਿਣ ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ ਸੀਨੀਅਰ ਕਲਰਕ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਜ ਸਾੜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਡਰ ਸਨ, ਪਈ ਕਿਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਣ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਮਾਈ ਆਲੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਹੈਡ ਕਲਰਕ ਨਾਲ ਅੱਟੀ ਸਿਟੀ ਲੜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕੰਮ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਸਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਲੱਭਾ। ਮੈਂ ਦਫ਼ਤਰ ਆਣਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਵਿਹਲੇ ਬਹਿ ਘਰ

ਅੱਗ ਲੱਗੇ ਦਰਿਆ

ਹਾਫਿਜ਼ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਨੇ ਕਿੱਸਾ 'ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚ ਬੇਵਸੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-ਕੌਣ ਬੁਝਾਏ ਹਾਫਿਜ਼ਾ, ਅੱਗ ਲੱਗੇ ਦਰਿਆ'। ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜ਼ੁਬੈਰ ਅਹਿਮਦ ਨੇ 'ਅੱਗ ਲੱਗੇ ਦਰਿਆ' ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਛੋਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਹਿੰਦਿਆਂ ਵਿਹਿੰਦਿਆਂ ਭਾਂਬੜ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੀ ਹੋਣੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਹੋਣੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ੁਬੈਰ ਅਹਿਮਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਢਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਨ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਇਸਲਾਮੀਆ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਲੇਖਕ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਤੁਰ ਜਾਣਾ।

ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਜੋ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਨੌਕਰੀ ਲੱਗਾ ਸਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਆਉਣਾ। ਪੂਰੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਵਜੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਿਰਾ ਰਜ਼ਾ ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਪਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਹਾਂ, ਅਫਸਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਚਪੜਾਸੀ ਤੇ ਥੱਲੇ ਕੰਟੀਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਆਇਆ ਹੋਣਾ, ਪਰ ਚਾਹ ਸਾਨੂੰ ਨੌਂ, ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਜਾ ਲੱਭਣੀ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਚਾਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬੇਲੀ ਈ ਮੰਗਣੀ। ਇਸ ਦਾ ਚਾਹ ਦਾ ਬਿੱਲ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਹੋਣੀ; ਸਗੋਂ ਜਦ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਬੱਟ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉਠ ਬਾਰੀ ਕੋਲ ਜਾ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਹੇਠਾਂ ਸਿਰ ਕਰ, ਚਾਹ ਲਈ 'ਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦੇਣੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਗਲੇ ਤੁਰ ਜਾਣਾ, ਤੇ ਮੁੜ ਉਸ ਚਾਹ ਮੇਰੀ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਧਰ ਦੇਣੀ।

ਪੌਂਦ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਉਣਾ, ਇਹ ਵੱਢੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚਾਹ ਪੀਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਤੇ ਉਸ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਝਾੜ ਪੁੱਝ ਕਰਨ ਆਲੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਚਾਹ ਦੇ ਦੇਣੀ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਜਮੀਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਚੌੜੀ-ਪੈਂਤੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਏ। ਕਾਲਾ ਸ਼ਾਹ ਪਿੰਡਾ ਤੇ ਭਰਿਆ ਭਰਿਆ ਸਰੀਰ। ਮੋਟੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਤੇ ਮੋਟੀਆਂ ਈ ਕਾਲੀਆਂ ਸ਼ਾਹ ਅੱਖੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਈ ਸਨ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਸ ਨਾਲ ਗੰਦਾ-ਮੰਦਾ ਮੁਖੌਲ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿਣਾ, ਤੇ ਉਸ ਖਚਰਾ ਜਿਹਾ ਹਾਸਾ ਹੱਸਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹ ਬਹੁੰ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਉਕਾ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣਾ; ਸਗੋਂ ਕਿਸੀ ਲੁਕਵੇਂ ਥਾਂ ਪਏ ਰਹਿਣਾ। ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜਬ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਤਰਨਾ ਦੁੱਖ ਦਾ ਤੇ ਪੀੜ ਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਵੇਲਿਆਂ, ਉਸ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੀ ਆਪਣੀਅਤ ਨਾਲ ਤੱਕਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਮੁੰਡਿਆ! ਤੂੰ ਅਜੇ ਮੌਜ ਕਰ, ਤੈਨੂੰ ਹਯਾਤੀ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੀ ਸਾਰ ਏ? ਰਜ਼ਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਦੇ ਮੁਖੌਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। 'ਜਮੀਲਾ, ਇਹਦਾ ਵੀ ਮੁਬਾਇਲ ਬਦਲਾ ਦੇ'।

ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਰਮ ਆਣੀ। ਸਾਡੇ ਪਤ੍ਰਿਆਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੰਨੇ ਨੰਗੇ ਮੁਖੌਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ। ਗਾਲਾਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਭਾਵੇਂ ਵਰ੍ਹਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਰਮ ਲਿਹਾਜ਼ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਖੋਰੇ ਪਤ੍ਰਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬਹਿਣਾ ਪਾਰੋਂ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਜਮੀਲਾ ਲੰਘਦੇ ਲੰਘਦੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਵੀ ਪੁੱਟ ਲੈਣੀ, ਜਾਂ ਚੁੰਢੀ ਵੱਢ ਲੈਣੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮੁਖੌਲ ਇੰਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਉਸ ਦਫ਼ਤਰ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਹੱਥ ਜਮੀਲਾ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਕਹਿਣਾ, 'ਘਾਬਰੀ ਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਭੇਤ ਨੇ; ਕੁਝ ਦੇ ਘੱਟ, ਕੁਝ ਦੇ ਵੱਧ। ਛੱਡਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਮੰਗਦੇ ਸਾਰੇ ਨੇ। ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਜੇ ਲੱਭੇ, ਬੋਝੇ ਪਾ ਲਈਂ। ਨਿਰੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ? ਬੱਸ ਮੂੰਹ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾ। ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਟੋਹ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਕੀ ਕਰਦਾ ਏ, ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੀ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਨੌਕਰੀ ਏ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਵੇਲਾ ਟਪਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਔਖਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਤੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਝਾੜ ਪਏਗੀ। ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਝਾੜ ਪਏ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਏ ਥਾਂ ਮਰ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ। ਮੇਰੇ ਤਿੰਨ ਬਾਲ ਨੇ। ਬੰਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਠਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂ ਜਦ ਇਥੇ ਆਈ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਈ ਸਵੇਰੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਨੇ ਈ ਢਾਹ ਲਿਆ। ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਹੁਣ ਉਹਦੀ ਬਦਲੀ ਹੋ ਗਈ ਏ। ਮੁੜ ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੈਂ ਤਾਕਤ ਫੜੀ, ਤੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਈ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਖਲੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਗੰਦਾ ਮੁਖੌਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਮਜ਼ਾਲ ਏ ਕੋਈ ਹੱਥ ਲਾਏ,

ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਬਿਨਾਂ। ਉਹ ਭੇਤ ਭਰੀ ਮੁਸਕਾਨ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਏ।

ਇਹ ਦਫ਼ਤਰ ਅਸਲੋਂ ਬਹੁੰ ਪੁਰਾਣੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਚੌਬੁਰਜੀ ਵਿਚ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਮ ਨਗਰ ਵੱਲ ਜਾਓ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਪੁੱਠੇ ਹੱਥ। ਹੁਣ ਖੋਰੇ ਹੈ ਵੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਪਲਾਜ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਏ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਆਲਿਆਂ ਕਿਰਾਏ ਉਤੇ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕੋਠੀ, ਤੇ ਉਤਲੀ ਮੰਜ਼ਲੇ ਐਕਸੀਅਨ ਬੈਠਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਐਸ.ਡੀ.ਓ. ਤੋਂ ਉਚਾ ਅਫਸਰ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਐਸ.ਡੀ.ਓ. ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਉਤੇ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਕਮਰੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਲਰਕਾਂ, ਡਰਾਫਟਮੈਨ, ਸਟੈਨੋ, ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਪਰ, ਡਾਇਰੀ ਕਲਰਕ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਕਮਰੇ ਸਨ। ਇੰਨੇ ਈ ਕਮਰੇ ਥੱਲੇ ਸਨ, ਪਰ ਥੱਲੇ ਰੈਵਨਿਊ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਵੱਖਰਾ ਦਫ਼ਤਰ ਸੀ।

ਇਸ ਕੋਠੀ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਬੁੜੀ ਮਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਮਸਾਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨੀਆਂ, ਤੇ ਮੁੜ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਡਾਇਰੀ ਕਲਰਕ ਕੋਲ ਬਹਿ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਡਾਇਰੀ ਕਲਰਕ ਈ ਉਸ ਦਾ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਾਣਾ, ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈਕ ਦੇ ਕੇ ਡਾਇਰੀ ਰਜਿਸਟਰ ਉਤੇ ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾ ਲੈਣੇ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਫਾਈਲ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਨੋਟ ਉਤੇ ਛੁਹਣੀ, ਮੁੜ ਇਹ ਫਾਈਲ ਹੈਡ ਕਲਰਕ ਕੋਲ ਜਾਣੀ ਤੇ ਮੁੜ ਐਕਸੀਅਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਚੈਕ ਬਣਾ ਜਾਣਾ। ਮਾਈ ਨੇ ਇੰਨਾ ਚਿਰ ਡਾਇਰੀ ਕਲਰਕ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਰਹਿਣਾ, ਤੇ ਮੁੜ ਉਸ ਚੈਕ ਲਿਆ ਕੇ ਡਾਇਰੀ ਰਜਿਸਟਰ ਉਤੇ ਉਹਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾ ਕੇ ਇਹ ਚੈਕ ਉਹਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਤੇ ਇਸ ਡਾਇਰੀ ਕਲਰਕ ਦੇ ਖੀਸੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪਾ ਕੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਪੌੜੀਆਂ ਲਹਿ ਜਾਣਾ।

ਇਸ ਕੋਠੀ ਬਾਰੇ ਬੜੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਸੀ, ਪਈ ਇਹ ਕੋਠੀ ਸਦਰ ਅਯੂਬ ਨੇ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਤੇ ਇਹ ਬੁੜੀ ਮਾਈ ਉਸ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਈ। ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਰਖੇਲ ਸੀ ਅਯੂਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਦੀ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਕੋਈ ਡਿਪਟੀ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਅਫਸਰ ਸੀ ਮੁਲਤਾਨ, ਕਿ ਲਾਹੌਰ, ਕਿ ਪਿਸ਼ੌਰ ਦਾ, ਤੇ ਮੁੜ ਸਾਰੇ ਕਲਰਕਾਂ ਉਚੀ ਹੱਸ ਕੇ ਉਸ ਬੁਢੇਰੀ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਲਾਹੁਣੀਆਂ। ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਝ ਪਾਠ ਖਾਂਦੀ ਈ, ਬਾਈ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਤੈਨੂੰ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਚੇਤੇ ਏ, ਪਈ ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਚੈਕ ਲੈਣ

ਆਈ, ਤੇ ਸਾਡਾ ਡਾਇਰੀ ਕਲਰਕ ਜਿਹੜਾ ਸੋਹਣਾ ਸੌਂਕੀ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਤੇ ਸਦਾ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਤੇ ਮੁਸਕਾਨ ਰਹਿਣੀ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਪਈ ਮਾਲਕਣ ਚੈਕ ਲੈ ਉਸ ਦੇ ਬੁਸਰਟ ਦੇ ਖੀਸੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪਾ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਦੀ ਛੁੱਟੀ ਪਾਰੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਖੀਸੇ ਵਿਚ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਬਹੁੰ ਰਕਮ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ ਯਾਰਾਂ-ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਸੀ।

ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਕੋਹੀ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਆਂ। ਇਸ

ਕਮਰੇ ਵਿਚ 'ਕੱਲਾ ਕੀ ਕਰਦਾ ਪਿਆ ਆਂ। ਦਫ਼ਤਰ ਤੇ ਕਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਏ। ਮੈਨੂੰ ਰਜ਼ਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਂਦਾ ਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿਲਾਂ। ਹੁਣੇ ਨਜ਼ਰੀ ਪਿਆ ਤਾਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਆਂ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਵੱਜੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਹੋਰਾਂ ਵੇਖਦਾ ਆਂ ਤਾਂ ਗੇਟ ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਏ। ਇਥੋਂ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲਾਂ। ਅਚਨਚੇਤ ਤ੍ਰਿਖੇ ਪੈਰੀਂ ਨੱਸਦਾ ਮੁੜ ਮੁੜ ਪਿਛੇ ਪੁਣਛ ਰੋੜ ਉਤੇ ਦਿੱਸਦਾ ਏ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਨੱਸਦਾ ਆਂ। ਉਹ ਤ੍ਰਿਖਾ ਨੱਸਦਾ ਮੁੜ ਮੁੜ ਪਿਛੇ ਵੇਖਦਾ ਨੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਕਦੇ ਉਹ ਜਵਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਕਦੀ ਬਹੁੰ ਬੁਢੇਰਾ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ 'ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦਾ ਆਂ, ਪਰ

ਉਹ ਮੇਰੀ 'ਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆਂਦਾ ਏ, ਇਹਦਾ ਵਾਪਡਾ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਪਲਾਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦ 80-82 ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਲੋਨੀ ਬਣੀ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਆਏ ਸਨ, ਤੇ ਰਜ਼ਾ ਕਿੰਨੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪਲਾਟ ਵਿਖਾਂਦਾ ਸੀ- 'ਵੇਖੋ ਨੇੜੇ ਈ ਮਸੀਤ ਏ। ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਲਾਂ ਦਾ ਪਾਰਕ ਏ। ਕਾਰਨਰ ਪਲਾਟ ਏ। ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਮੁੱਲ ਵੀ ਬੜਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਪਲਾਟ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇੰਝ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਡਰਾਫਟਮੈਨ ਕੋਲੋਂ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਨੱਸਦਾ ਉਚੀ 'ਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੁੱਛਨਾ ਆਂ- 'ਵਾਪਡਾ ਟਾਊਨ ਘਰ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ?' 'ਨਹੀਂ।' ਉਹ ਉਚੀ 'ਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਨੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਏ, 'ਕੁਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨੇ ਸਨ, ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।' 'ਹੈ', ਮੈਂ ਅਚੰਭੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਆਂ। ਇਹ ਆਖ ਉਹ ਛਾਈਂ ਮਾਈਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਅਚਨਚੇਤ ਮੈਂ ਚੌਬੁਰਜੀ ਚੌਕ ਵਿਚ ਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਆਂ। ਚੌਕ ਵਿਚ ਘਾਹ ਉਤੇ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਸਾਹਮਣੇ ਟੀ ਸਟਾਲ ਤੋਂ ਚਾਹਵਾਂ ਆਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਲੋਕ ਗਪੌੜੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਪਏ ਨੇ। ਬਾਲ ਤੇ ਜਨਾਨੀਆਂ ਵੀ ਨੇ। ਤੇਲ ਮਾਲਿਸ ਆਲੇ ਬੋਤਲਾਂ ਖੜਕਾਂਦੇ ਪਏ ਨੇ। ਚੌਕ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨਾਲਾ ਜਿਹਾ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਪਾਣੀ ਏ, ਤੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਏ। 'ਹੈ! ਇਥੇ ਮੱਛੀਆਂ ਵੀ ਨੇ। ਕਦੀ ਫੜਨ ਆਵਾਂਗਾ।' ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮੱਛੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਟੁੰਬ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਏ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜ ਸਕਦਾ ਵਾਂ।

ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਨਾ ਈ ਆਂ, ਤੇ ਪਾਣੀ ਇਕਦਮ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮੱਛੀਆਂ ਤੜਫ਼ਨ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਮਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਵਣ। ਫਿਰ ਉਹ ਫਟਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਥੜੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖਿੱਲਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਚੌਕ ਅਚਨਚੇਤ ਸੁੰਨ ਮਸਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਸਭ ਲੋਕ ਗੈਬ ਜਿਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੱਛੀਆਂ ਨਾਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਸੜਕ ਉਤੇ ਤੜਫਟ ਨਾਲ ਲੋਟਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅਤਿ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਤੱਕਦੀਆਂ ਸੜਕ ਉਤੇ ਮਰੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਨੇ ਟੱਡੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹੈਂ!!

ਬਿਸਤਰਿਓਂ ਉਠ ਬਹਿ ਜਾਨਾ। ਕੇਹਾ ਕੁ ਸਫ਼ਨਾ ਸੀ ਇਹ। ਪੂਰੀ ਡਿੱਠੀ ਸਗਵੀਂ ਫਿਲਮ ਦੀ ਰੀਲ ਹਾਰ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗਿਉਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੇ ਸੁਫ਼ਨੇ ਤੇ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਤੁੱਲ ਵਾਛੂੰ ਉਡ ਪੁੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਮਰਿਓਂ ਉਠ ਵੱਡੇ ਬਹਿਣ ਆਲੇ ਕਮਰੇ ਆ ਖਲੋਨਾ ਆਂ। ਓਹ ਮੇਰਿਆਂ ਰੱਬਾ! ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਈ ਕੁ-ਸੁਫ਼ਨਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਬਾਹਰੋਂ ਬਾਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿੰਮ੍ਹਾ ਨਿੰਮ੍ਹਾ ਚਾਨਣ ਆਂਦਾ ਪਿਆ ਏ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਬੱਤੀ ਬੰਦ ਕਰਾਂ, ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਵੇਖਾਂ, ਆਇਆ ਏ ਜਾਂ ਨਹੀਂ! ਬੱਤੀ ਬੰਦ ਕਰ ਭੁੰਜਿਓ ਅਖਬਾਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਨਾ ਈ ਆਂ, ਕਿ ਹੱਥ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹੈਂ!

ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ

ਅਧਰੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਕਪੜੇ ਆਦਿ ਸੀਅ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮਸਾਂ ਹੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਏ। "ਚਾਹ ਤਾਂ ਬਣਾਈ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਕੱਪ," ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਸੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਏ ਸਾਂ। ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਚੱਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਸਾਂ। "ਬੈਠੋ-ਬੈਠੋ, ਚਾਹ ਬਣ ਗਈ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਪੀ ਕੇ ਜਾਣਾ।" ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਹੋਰ

ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਖੜੇ ਗਏ ਤੇ ਚੱਲ ਪਏ।

"ਓ ਚਾਹ ਕਾਹਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਏਦਾਂ ਹੀ ਚੱਲ ਪਏ?" ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ। "ਚਾਹ ਕਾਹਦੀ ਬਣਾਉਂਦੀ, ਮੈਥੋਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਹੋਇਆ," ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। "ਪਰ ਮੰਦਰ ਨਾਲ ਚਾਹ ਦਾ ਕੀ ਸਬੰਧ?" ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ। "ਦੋਨੋਂ ਵਕਤ ਮੰਦਰੋਂ, ਜੋ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲੈਂਦੀ ਸਾਂ ਚਾਹ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਏਨੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤਾਂ ਬਚੇ।" ਉਸ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਹੁਣ ਭਰੇ ਹੋਏ ਗਲੇ ਨਾਲ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ।

-ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ 'ਸੈਂਪਲੇ'

ਫੋਨ: 91-98724-05203

ਪਤਲੇ ਲੰਮੇ ਹੱਥ ਦੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੋਲੀ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨ ਨੂੰ ਚਮਚਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਸੋਚੋ, ਇਹ ਬਰਤਨ ਬਾਂਹ ਦੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਹੱਥ ਦੀ ਚੂਲੀ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਚਮਚ ਆਖਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਜੱਕੇ ਤੱਕੇ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ ਬਿਆਨਾਂ ਕਿ ਸੰਦ! ਲੇਖਕ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਖੂਬੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਅਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਕਈ ਹੋਰ ਉਪ-ਸ਼ਬਦ ਘੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਆਮ ਪੇਟ ਢਿੱਡ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਬੱਚੇ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੇਟ ਢਿੱਡੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਢਿੱਡਾ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਢਿੱਡ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਢਿੱਡਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਚਮਚੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚਮਚੀ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਖਾਧ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਚਮਚੇ ਜਿਹੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਦ ਵੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪਲੀ, ਡੋਈ, ਕਤਛੀ। ਭਾਵੇਂ ਚਮਚਾ ਤਰੀ ਜਿਹੇ ਤਰਲ ਜਾਂ ਕਤਾਰ ਜਿਹੇ ਅਰਧ-ਠੋਸ ਭੋਜਨ ਨਿਗਲਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਨੱਕ-ਚੜ੍ਹੇ ਆਲੂਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਭਰਜੀ ਜਿਹੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੇ ਕੋਲ ਅਪੜਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਸੰਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਚਮਚੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟੀਲ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਦੇ ਬਣੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡਲ ਦੇ ਚਮਚੇ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਸਟੀਲ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਆਏ ਤਾਂ ਚਮਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਭਾਂਡਾ-ਜਗਤ ਦੀ ਕਾਇਆ ਹੀ ਪਲਟ ਗਈ, ਸਾਫ ਸਾਫ ਦਿਖਦੇ, ਛੇਤੀ ਮਾਂਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਚਮਚਮ ਕਰਦੇ ਚਮਚੇ, ਜਾਣੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਰ ਦੀ ਹੋਰ ਹੋ ਗਈ।

ਭਾਵੇਂ ਚਮਚੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਘਰ ਦੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਆਇਆ। ਬਹੁਤੇ ਮਧ-ਵਰਗੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਚਮਚੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਚੱਕ ਕੇ ਖਾਣ ਦੇ ਹੀ ਰਸੀਏ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਓਨੀ ਦੇਰ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਬੁਰਕੀ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਦੀ ਛੋਹ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜੀਭ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤੀ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਚੌਲਾਂ ਅਤੇ ਸਾਂਬਰ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਨੂੰ ਕੂਹਣੀਆਂ ਤੱਕ ਲਬੇੜ ਕੇ ਨਾ ਚੱਟਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਜਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ, ਰਈਸਾਂ ਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਚਮਚੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਵਰਗੇ ਤਾਂ ਜੰਮੇ ਹੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਚਮਚਾ ਲੈ ਕੇ ਸਨ। ਹੀਰਿਆਂ ਜੜੇ ਚਮਚਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਬੇਬੇਰਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਚਮਚੇ ਤੋਂ ਖਾਣ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਮਾਪਣ, ਮਿਲਾਉਣ, ਘੋਲਣ ਅਤੇ ਉਲੱਦਣ ਪੁਲੱਦਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੱਭੂ ਰੱਖੇ ਚਮਚੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਚਮਚਾ-ਦੌੜ ਰਚਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਰਿਵਾਜ ਤੁਰ ਪਿਆ

ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫਿਕਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਚਕਾਨਾ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਆਪਾਂ ਗੱਲ ਨੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਟਿਕਾ 'ਚ ਨਹੀਂ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਬੁਣਦਿਆਂ ਜਾਂ ਬੁਣੇ ਹੋਇਆਂ 'ਚ ਬੜੇ ਅਸੀਂ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਰੰਕ ਤੋਂ ਰਾਜੇ ਤੱਕ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਸਵੈਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਆਵਦੀਆਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ, ਨਾਲਦਿਆਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਹੀ ਅੰਤਰ-ਨਿਰਭਰਤਾ, ਸਮਾਜਿਕਤਾ ਹੈ, ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਸਾਵੀਂ ਹੈ? ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਣ ਤਾਂ ਨੂੰ? ਕੀ

ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ
gondarasa@gmail.com

ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖੁਸ਼ ਰਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭਰਿਆ ਭਰਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੁਆਲਾਂ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਚੇਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ, ਇੱਕ ਸੈਲੇ ਜੀਵ ਰਾਹੀਂ ਲੱਖਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸਫਰ

ਓਮ ਚਮਚਯਾ ਨਮਹ

ਹੈ।

ਕਈ ਜੁੱਗ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਬਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਪੀਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਚਮਚੇ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਿਸਰ ਦੇ ਅਮੀਰਜ਼ਾਦੇ ਹਾਬੀਦੰਦ, ਵਧੀਆ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਚਮਚੇ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਧਾਰਮਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉਕਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਚੀਨ ਵਿਚ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਚਮਚੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਤੇਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਚਮਚੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਐਡਵਰਡ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਰਾਜ

ਸਮੇਂ ਚਮਚਾ ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਦੀ ਰਸਮ ਚਮਚਾ ਭਰ ਤੇਲ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਚਮਚੇ ਜਿਹੇ ਭਾਂਡੇ ਦੀ ਸੋਧ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਚਲਨ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਕੂਮਤ ਦੌਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸੋਮਰਸ ਪਾਨ ਲਈ ਚਮਚ ਨਾਂ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਚਮਚਾ ਹਿੰਦ-ਇਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੁਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆ ਵੜਿਆ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਚਮਚਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਤੁਰਕੀ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅਜਿਤ ਵਡਨੋਰਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਉਸ ਨੇ ਕੁਲਕਰਣੀ ਦੇ ਮਰਾਠੀ ਵਿਉਤਪਤੀ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਮਚ ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਵਿਉਤਪਤੀ ਪਿਛੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ 'ਚਮ' ਧਾਤੂ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਤੂ ਵਿਚ ਪੀਣ, ਗਟ ਗਟ ਕਰਨ, ਡੀਕਣ, ਚੱਟਣ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਚਮਤਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ। ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾਦੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਨਿਗਲਦੇ, ਗਟਾਗਟ ਪੀਂਦੇ ਜਾਂ ਡੀਕਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਇਕ ਦਮ ਅਲੋਪ ਹੀ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਸੂਧ ਜਲ ਛਕਣ ਨੂੰ ਆਚਮਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਚਮਨ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ

ਵਿਚ ਸੋਮਪਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚਮਚੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਭਾਂਡੇ 'ਚਮਸ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਪਲਾਸ਼ (ਢੱਕ) ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚਮਸ ਸ਼ਬਦ ਚਮ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਮਦਰਾ ਪਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਇਕ ਵੱਡੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕੁਲੀਨ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਚਮਸ ਨਾਲ ਇਕ ਨਿਸਚਿਤ ਮਿਕਦਾਰ ਅਰਥਾਤ ਚਮਸ ਭਰ (ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਹਾਤਾ) ਸ਼ਰਾਬ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ ਪੀਵੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਵਡਨੋਰਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਅਮੀਰ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਦਕਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਗੰਧਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਦਾ ਉਪਨਿਵੇਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'ਚਮਸ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਗਲਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਚਮਸਯਾ। ਪਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਚਮਸ, ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਪਭਰੰਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦਾ ਅਜੋਕਾ ਰੂਪ ਚਮਚ/ਚਮਚਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ। ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ

ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਵਲੋਂ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਚਮਚਾ ਸ਼ਬਦ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਿੰਦ-ਇਰਾਨੀ ਹੀ ਹੈ।

ਚਮਚਾ (ਸ਼ਬਦ) ਇਕ ਹੋਰ ਆਸ਼ੇ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਮਚਾ ਕਿਸੇ ਧਾਤ ਆਦਿ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਡ ਮਾਸ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਆਤਮਾ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ, ਚਲਦੇ ਪੁਰਜ਼ੇ ਬੰਦੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਚਮਚਾ ਪੇਸ਼ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਹੀ ਗਏ ਹੋਵੋਗੇ, ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ

ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਜਾਂ ਚਾਪਲੂਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਉਭਰਦੇ ਨੇਤਾ ਦਾ ਕਾਰਟੂਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸ਼ਕਲ ਵੀ ਕਾਰਟੂਨ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਮਚਾ ਬਣੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਮਚੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਹਰਕਤ ਨੂੰ ਚਮਚਾਗੀਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਗੀਰੀ' ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿਛੋਤਰ ਹੈ। ਯੁੱਗ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਚਮਚੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਚਮਚਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਹਕੂਮਤ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਚਮਚੇ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋਈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪੈਂਦੇ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਪੱਠੇ ਚਮਚਾ ਬਣੇ ਲੋਕ ਖੂਬ ਪਰੋਸਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਚਮਚਾ ਸ਼ਬਦ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਣਿਆ ਹੈ 'ਚਮ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ, ਜੋ ਚਰਮ ਸ਼ਬਦ

**ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ**

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਦਾ ਵਿਕਸਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਚਮ ਤੁਚਾ ਜਾਂ ਜਿਲਦ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਚਮ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਚੁੰਬਤਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਵੇਂ ਚਮਚੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੁੰਬਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਬੇਤੁਕੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਚਮਚੇ ਦਾ ਚਰਿਤਰ ਬਹੁਤਾ ਚੁੰਬਤੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥੀ ਹਿਤ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਮਚਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਚਾਪਲੂਸੀ ਦਾ ਭਾਵ ਚਮਚੇ ਦਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਸੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਖਿਲਾਉਣ-ਪਿਲਾਉਣ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਚਾਪਲੂਸੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਚਾਟਕਾਰ ਜੋ ਬਹੁਤਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਐਵੇਂ ਸਿਫਤ ਜਾਂ ਲੋਲੇ-ਪੋਪੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਟਕਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ, 'ਚਟ' ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੱਟਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੱਖਣ ਲਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਮੱਖਣ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਬੋਲਚਾਲ ਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਬਟਰਿੰਗ' ਵੀ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਸ ਭਾਵ ਲਈ butter up ਉਕਤੀ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਮਨੁੱਖੀ ਚਮਚੇ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਵੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਚਮਚਾ ਇਕ ਸੰਦ ਦੇ ਨਿਆਈਂ ਹੈ, ਇਸ ਸੰਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਆਦਿ ਸੁਖਾਲਾ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਮਨੁੱਖੀ ਚਮਚਾ ਵੀ ਇਕ ਸੰਦ ਜਾਂ ਉਪਕਰਣ ਵਾਂਗ ਵਰਤਾਉ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਕਈ ਕੁੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਨ ਦਿਉ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਟੂਲ ਦਾ ਇਕ ਅਰਥ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਆਪਾ ਬਖਸ਼ੇ, ਕਠਪੁਤਲੀ ਜਾਂ ਮੁਹਰਾ ਬਣੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹੱਥਨੋਕਾ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ

ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਜਟਿਲ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨਸ਼ੀਲ ਜੀਵ ਵਜੋਂ ਜੀਵ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਪੌੜੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਅੱਖਰਾਂ, ਪਹਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ, ਖਾਧੀ ਜਾਂਦੀ ਖੁਰਾਕ, ਮਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਦੋਣਦਾਰ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੋਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣਾ ਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ ਹੈ, ਗੈਰਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੀਲੇਅ ਰੇਸ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ ਹੈ। ਬੀਤ ਗਏ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਲੈ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧੀਆ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅਪਨਾਉਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਪਿਛਾਖਤੀ ਗੌਰਵ ਤੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਨਿਆਰੇਪਣ ਵਰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਤਿਲਕਣਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬੂਟੀ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮਾੜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਚੰਗੇ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਿਉਣਯੋਗ ਬਣਾ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਨਾ, ਇਸੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਚੋਣ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਚਾਹੇ-ਅਣਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਚੋਣ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਹੋ

ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਧਿਰ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਨਾ ਹੈ: ਗਲਤ ਜਾਂ ਸਹੀ ਨਾਲ, ਪਿਛਾਖਤੀ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਨਾਲ, ਕੁਹਜ ਜਾਂ ਸੁਹਜ ਨਾਲ...। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਸਮਝਦਾ ਬੰਦਾ, ਸੋਸ਼ਿਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ।

ਇਮਾਨਦਾਰ ਬੰਦਾ ਕਿਹੜੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਖੜਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦਾ ਛੇਤੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਭੇਖ ਤੇ ਲੁਭਾਉਣੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਬੁਝ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਖਿਲਾਫ; ਸੱਤਾ ਦੇ ਦਮਨ, ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਰੂੜੀਆਂ, ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੌਕਸ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਉਪ-ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਹਾਜ਼ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਦਰਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਕਾ, ਨਿੱਜ ਤੇ ਪਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਰਾਹ ਮੱਲ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਹਰਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚ ਕੁੱਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਨਾਲ ਵੀ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜ ਮੇਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਬੰਦਾ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਰੁੱਖਾ, ਸਿਰਫ ਨਾਅਰੇ-ਧਰਨੇ ਲਾਉਣ ਤੱਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਉਲਟ ਹੈ, ਮਾਨਵੀ ਪੀੜ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ ਬੰਦਾ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ

ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਵਲਗਣ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਦੋਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨਿੱਜੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਖੁਸ਼ੀ ਨਿਰਲੇਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾੜ੍ਹਾ, ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਆਵੇ ਵਰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਪੱਤੇ ਦੀ ਹਰਿਆਲੀ ਰੁੱਖ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨਾਲ।

ਅੱਜ ਸੰਸਾਰੀਕਰਣ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਵੰਡ ਹਨ। ਕੋਈ ਇੱਕ ਮੁਲਕ, ਤਬਕਾ, ਕੋਈ ਭਾਈਚਾਰਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਦਹਾਲੀ 'ਚ ਸੁੱਟ ਕੇ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਦਿਲ-ਬਹਿਲਾਵੇ ਲਈ ਉਹ ਸੌ ਬੰਨ-ਸੁਭ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਮੋੜਵੇਂ ਵਾਰ ਦਾ ਧੁੜਕੂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੁਝੇ ਨੂੰ ਵਿਗੋਚੇ ਦਾ ਝੋਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਨੀ ਨੂੰ ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਖੁੱਸਣ ਦਾ ਭੈਅ ਹੈ। ਐਸੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਚੈਨਲਾਂ ਤੋਂ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਤਣਾਅ, ਟਕਰਾਅ, ਬੇਵਸਾਹੀ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਦਿਸਦੇ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਖੁੱਸਣ ਦਾ ਭੈਅ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਗਰੀਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਉਚੀਆਂ

ਕੰਧਾਂ, ਰਾਖੀ ਲਈ ਲਾਏ ਗਏ ਵੱਡੇ ਗੇਟ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਖੜੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਇਸ ਭੈਅ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਹਨ।

ਆਮ ਬੰਦੇ ਲਈ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇੰਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਿੱਕੀ ਹਉਂ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਊ 'ਚ ਫਸਿਆ ਜੁਆਕ ਪਾਲਦਾ ਅਉਧ ਹੰਢਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਕਾਇਆ-ਕਲਪ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਕੱਲਾ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਸਮਝੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰਾਹ ਦੇ ਰੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਵੀ ਕਰੇ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਉਨ ਰਹੇ ਪਿੱਛਾਖਤੀ, ਫਿਰਕੂ ਉਭਾਰਾਂ ਦੀ ਚਕਾਚੌਧ 'ਚ ਸਮਾਂ ਨਾ ਗੰਵਾਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਸ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਵਿੱਤ ਅਤੇ ਰੁਚੀ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਹੀ ਤੇ ਸੱਚੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਹਾਜ਼ ਤੇ ਮੋਰਚਾ ਸੰਭਾਲੇ। ਮੋਰਚਾ ਸਿਆਸੀ, ਸਾਹਿਤਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਦੇ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹੇ, ਅਕਸਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਖਿੱਲਰੀ ਗੰਦਗੀ, ਅਫਰਾਤਫਰੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ, ਖੋਹ-ਖਿੱਝ, ਲੁੱਟ, ਨਾਬਰਾਬਰੀ, ਨਿਹੱਕੀ ਹਿੰਸਾ ਬਾਰੇ ਕੁਤੂਨ 'ਚ ਗੁੱਸਾ ਜਾਇਆ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਤੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਠੁੱਕ-ਸਿਰ ਕਰੀਏ ਤੇ ਜ਼ਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੰਦਗੀ 'ਤੇ ਹੁੰਡਾ ਫੇਰੀਏ। ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜਜ਼ਨ ਇਸੇ 'ਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਇਕੱਲ, ਬੇਰੀਅਤ, ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਅਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਹੈ।

‘ਅੰਗਰੇਜ਼’ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ

ਅਮਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ

ਅਦਿਤੀ ਸ਼ਰਮਾ

ਸਰਗੁਣ ਮਹਿਤਾ

ਹੀ ਛਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਮਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਚੰਗਾ ਗਾਇਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਵੱਸ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਮਾਹੌਲ ਮੁਤਾਬਕ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਿਛਾਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਇਕਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਰੋਸ਼ਨੀ ਖੇਤਲ

ਸਰਗੁਣ ਮਹਿਤਾ, ਅਦਿਤੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਧਨ ਕੌਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਬੜੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹਰ ਸੀਨ ਵਿਚ ਉਹ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੀਨੂ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਖਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਕਿਰਦਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਬਹੁ ਪੈਣੀ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੇ ਅਜੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਦਾ ਕਲਾਕਾਰੀ ਵੱਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਫਿਲਮ ਦੇ ਗਾਇਕ ਮਾਰਕਾ ਨਾਇਕ ਉਤੇ ਹੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਸੋਹੀ ਅਜਿਹਾ ਅਦਾਕਾਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਜਤਿੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਾਹੌਲ ਮੁਤਾਬਕ ਖੂਬ ਸੁਰਾਂ ਛੇੜੀਆਂ ਹਨ।

ਗਾਇਕ ਅਮਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ‘ਅੰਗਰੇਜ਼’ ਦੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚਰਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮ ਪਸੰਦ ਵੀ ਖੂਬ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਤਰੀਫ਼ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹੀ ਫਿਕਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਠੁੱਕ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਲੇਖਕ ਅੰਬਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਹੀ ਠੁੱਕ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇਹ ਰੰਗ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀ ਹੋਰ ਦੀ ਹੋਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ

ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਦਰਸ਼ਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਵੱਲ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਜ ਰਹੀ ਡੁਗ-ਡੁਗੀ ਉਤੇ ਲੱਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਡੁਗ-ਡੁਗੀ ਵਜਾਉਂਦਿਆਂ ਫਿਲਮ ਦੇ ਵਧੀਆ ਕਲਾਈਮੈਕਸ ਦਾ ਵੀ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਲਾਈਮੈਕਸ ਦਾ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਮਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕੇਵਾਂ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਟਾਰ ਗਾਇਕ ਅਮਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਖਾਸ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ, ਗਾਇਕ ਐਮੀ ਵਿਰਕ

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ: ਸੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛਹਿਬਰਾਂ

ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਚੁੱਕੇ ਗਾਇਕ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ਦ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ 86ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਐਲਬਮ ‘ਬਾਬਾ ਮੇਰੇ’ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 6 ਗਾਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਟਾਈਟਲ ਗੀਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਪੋਤੀ ਤੇ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਦੀ 10 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਧੀ ਮੁਕਤਿਕਾ ਗਾਂਗੁਲੀ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ।

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਏ ਨਿਘਾਰ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਲਾ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਬਲਕਿ ਸੰਗੀਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਖੁਦ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਟੇਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਛੇੜਨ ਦਾ ਝੱਸ ਪੂਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ‘ਕੁਮਾਰ ਬੁਦਰਜ਼ ਮਿਊਜ਼ਿਕ’ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਸੁਮੀਤ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਵਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਮਿਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਈ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗੀਤ ਗਾਏ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲ ਸਕਿਆ। ਦੂਜੇ, ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਤਕਰੀਬਨ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ-ਜੁਲਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਉਹ

ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਦੀ ਜੁਗਲਬੰਦੀ: ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ।

ਖੁਦ ਹੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਧੀ ਮੁਕਤਿਕਾ ਗਾਂਗੁਲੀ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਚਾ ਕੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਪਿਤ ਵਿਚ ਉਤਰਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਤਿਕਾ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ਼ੋਅਲੇ ਦੇ 40 ਸਾਲ

ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਚਿਤ ਫਿਲਮ ‘ਸ਼ੋਅਲੇ’ 40 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 15 ਅਗਸਤ 1975 ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਹਿੱਟ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਫਲਾਪ ਹੋਣ ਕੰਢੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਫਿਲਮ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਾਮੇਸ਼ ਸਿੰਘੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘੀ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸਨ, ਨੇ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚ ਲਿਆ ਸੀ। ਤਬਦੀਲੀ ਮੁਤਾਬਕ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਦੇ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀਨ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਤੀਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਫਿਲਮ ਦੇਖੀ, ਉਸ ਨੇ ਖੂਬ ਤਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ। ਇਉਂ ਮੂੰਹੋਂ-ਮੂੰਹ ਹੋਈ ਤਰੀਫ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਫਿਲਮ ਵੇਖਣ ਅਹੁਲ ਪਏ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ 1975 ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਬਣ ਗਈ।

‘ਸ਼ੋਅਲੇ’ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰੇ ਦੀ ਫਾਰਮੂਲਾ ਫਿਲਮ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਿੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦਾਅਵੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਝ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮੇਸ਼ ਸਿੰਘੀ ਨੇ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵੱਲ ਉਸ ਨੇ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਬਜਟ

ਰਾਮੇਸ਼ ਸਿੰਘੀ

ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਿਰਮਾਤਾ ਜੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘੀ ਨੇ ਸੀਅ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਰੀਮੇਕ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਰਾਮੇਸ਼ ਸਿੰਘੀ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ ਵਰਮਾ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖਰੀਦ ਕੇ ‘ਆਗ’ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਰੀਮੇਕ ਬਣਾ ਲਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਮੇਸ਼ ਸਿੰਘੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਮਗਰੋਂ ‘ਆਗ’ ਦਾ ਜੋ ਹਸ਼ਰ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਜੱਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਲਾਪ ਹੋਈ। ਰਾਮੇਸ਼ ਸਿੰਘੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ ਅਸਲੀ ਫਿਲਮ ਅਜੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰੀਮੇਕ ਫਿਲਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਵੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਹ ਫਿਲਮ 3ਡੀ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਨੌਜਵਾਨ ਤਬਕੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਿਏਟਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੀ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਮੋਹ-ਭੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ‘ਕਾਬੁਲੀਬਾਲਾ’

1961 ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਮਲ ਰਾਏ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਹੋਮੇਨ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ ਸੀ ‘ਕਾਬੁਲੀਬਾਲਾ’। ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਗਲਾ ਵਿਚ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਤਪਨ ਸਿਨਹਾ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀਆਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਸੁੱਕੇ ਮੇਵੇ ਵੇਚਣ ਆਏ ਅਜਿਹੇ ਪਠਾਣ ਦੇ ਜੀਵਨ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਛੁੱਟ ਗਈ 5-6 ਸਾਲ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਉਹਦੇ ਜਿਉਣ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਉਮੀਦ

ਹਨ। ਮੇਵੇ ਵੇਚਦਿਆਂ ਵੇਚਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਹਮਉਮਰ ਬੱਚੀ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਟੀ ਅਤੇ ਵਤਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦਾ ਖੱਪਾ ਉਹ ਬੱਚੀ ਆਪਣੇ ਮੋਹ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਕਰੁਣਾ, ਮਮਤਾ, ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਹੱਦਾਂ-ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਉਸ ਦੌਰ ਦੀ ਲੀਕ ਤੋਂ ਹਟਵੀ ਫਿਲਮ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੌਰ ਸ਼ੀਕੀ ਕਪੂਰ ਦੀ ‘ਜੰਗਲੀ’ ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਉਸ ਦੌਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਦਾਕਾਰ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਆਪਣੇ

ਫਿਲਮ ‘ਕਾਬੁਲੀਬਾਲਾ’: ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਬੰਗਲਾ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਪੋਸਟਰ।

ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕਹਾਂ ਹੈ... -15-

ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ

ਫੋਨ: +91-98554-04330

ਤਤਕਾਲੀ ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਦਾ ਹੈ- “ਹੁਣ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੂਰਖ ਬਸਤੀ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਬੰਦਾ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਕਿਹੜਾ ਦੋਸਤ ਹੈ? ਕੌਣ ਹਮਦਰਦ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਸ ਚੂਹਾ ਦੌੜ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਭੱਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ... ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।” ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ਼ੋਰ ਕੁਮਾਰ ਨਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਦੌਰ ਸਿਆਸੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਦਾ ਦੌਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਸੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਮੋਹ-ਭੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਉਭਰਨ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਸੀ। (ਚਲਦਾ)

Imperial Truck Driving School

3506 Nielsen Ave., Fresno, CA 93706

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!

ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਟਰੇਨਰ
ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਬ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ
ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਵਧੀਆ ਨਵੇਂ ਟਰੱਕ, ਵਾਜਬ ਫੀਸ

ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ

Ph: 559-266-4000, Cell: 916-470-5520

H K TRANSPORT INC

Division of HK Incorporated

1401 West Ray St, Indianapolis, IN 46221

Ph: 317-408-3211, web: www.hktransportinc.com

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸਾਰੀਆਂ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਲਈ, ਡਰਾਈ ਫਰੇਟ, 100% ਨੌ ਟੱਚ, ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੱਕ/
ਟਰੇਲਰ, ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ 5000 ਡਾਲਰ ਸਾਈਨ-ਇਨ ਬੋਨਸ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਲਈ

*92% ਫਲੈਟ ਡਿਸਪੈਚ

*30 ਸੈਂਟ/ਗੈਲਨ ਤੱਕ ਫਿਊਲ ਡਿਸਕਾਊਂਟ

*ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੇਲਰ

*ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਾਇਰ ਰਿਬੇਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

*48 ਸੈਂਟ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ

*95% ਲੋਡ ਯਾਰਡ 'ਚ ਹੁੱਕ ਐਂਡ ਡਰਾਪ

*ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਟਰੱਕ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਵੀਕਲੀ ਪੇਅ

ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ:

■ਕਲਾਸ ਏ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਅਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਵੇ ■ਉਮਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 23 ਸਾਲ
■ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਓ ਟੀ ਆਰ ਅਤੇ ਕੁਲ 5 ਸਾਲ ਦਾ ਤਸਦੀਕਯੋਗ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ 'ਲੀਜ਼ ਟੂ ਬਾਈ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਪੰਪ 'ਤੇ ਫਿਊਲ ਰਿਬੇਟ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 317-408-3211

ਜਾਂ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.hktransportinc.com 'ਤੇ ਅਰਜੀ ਭਰੋ

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ
ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ-ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ
ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

Call Toll Free:

1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936

734-890-1767

e-mail: raj@syanvideo.com

visit at: www.syanvideo.com

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ
ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 575-576-4111, 575-815-8536

Anu Attorney Professional Law Group, PLLC.

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability
*Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice
Immigration in all 50 states.
More than 20 year experience in
US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students,
Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA
Ph: 206-774-0907
Fremont, California
Ph: 510-353-0102
Cell Phone 510-299-1907
Toll free: 1-866-586-6297
anu@anuattorney.com
www.anuattorney.com

Evening
Appointments
Available

FAMILY LAW (Only In WA)

*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS

(Only In WA)

*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801 Pine Street, Suite 7H, Seattle, WA 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

ਜਪਾਨੀ ਤੇ ਜੀ ਐਮ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ

ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀ
ਇੰਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਲਈ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ
ਖਰੀਦ/ਵੇਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ

Specialist in:

Camry, Accord, Corolla, Civic, Sienna, Odyssey Altima,
Maxima (Cargo Van For Business use), SUV & Pickup Trucks.

ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਗੱਡੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਫੋਨ: 765-337-5151

Best Buy Motors

1805 Elmwood Ave., Lafayette, IN 47904

Ph: 765-449-0490, Fax: 765-449-8310

WWW.BESTBUYMOTORSIN.COM

Second location: Lafayette Auto Auction

2250 Concord Rd., Lafayette, IN 47909,

Ph: 765-471-1313, Fax: 765-838-1006

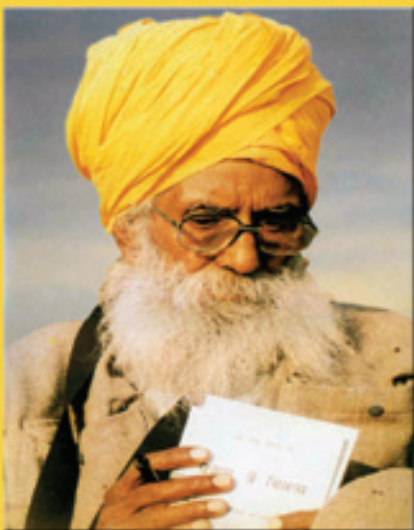
www.lafayettepublicautoauction.com

Jaspal Singh Ghotra

ਮਨੁੱਖਤਾ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ
ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ 23ਵੀਂ ਬਰਸੀ

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਰੋਹ

ਐਤਵਾਰ ਅਗਸਤ 30
ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪੈਲਾਟਾਈਨ

Sikh Religious Society

1280 Winnetka St., Palatine IL. 60067

Phone: (847) 358-1117

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

5 ਵਜੇ ਤੋਂ 10:30: ਨਿਤਨੇਮ, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ,
10:30: ਵਜੇ ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ
ਭਾਈ ਮੁਹਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥਾ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ
ਭਾਈ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥਾ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲੇ

11:30 ਵਜੇ: ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ
ਬੀਬੀ ਅਬਨਾਸ ਕੌਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਮੈਂਬਰ
1:00 ਵਜੇ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ
ਫਿਲਮ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਹਰੇ ਲੇਖੇ

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁੰਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨਾ ਜੀ।

more info: (847) 833-5340, (847) 975-3877, (847) 676-4576, (630) 313-9121

www.pingalwara.co or Email: phochicago@hotmail.com

Space donated by: **SIKH TV**